

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

ORHAN KEMAL

SARHOSLAR

8. BASIM

SARHOŞLAR

ISBN 975-478-146-X

Kapak: Erkal Yavi

Baskı: Yaylacık Matbaası, İstanbul

8. Basım, 1994

Eserin Türkiye'de yayın hakkı
Orhan Kemal'in temsilcisi
ONK Ajans Ltd. Şti.'nden satın alınmıştır.

Tekin Yayın Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.
Ankara Cad. Konak Han 43 İstanbul
Telefon: 527 69 69 – 512 59 84 ☐ Fax: 511 11 22

SARHOŞLAR

(Hikâyeler)

TEKİN YAYINEVİ

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

SARHOŞLAR

Dokuz çocuk babası olan Turgut Şen, küçük bir memurdur. Kırkını bitirmek üzeredir. Saçları dö-külmüş, avurtları birbirine geçmiştir, alnı da kırışık-lar içinde... Bereketli bir tarlaya benzeyen karısı, Allah'tan korktuğu için çocuk düşürmez. Eltisi ondan bahsederken «Aptal!» der.

O gün nerden estiyse esti, hiç ummadığı yerden cline bir on lira geçti. Eline on lira geçince, alnının kat kat kırışıkları açıldı, geniş bir nefes aldı ve yıl-lardır unuttuğu bir şeyi yaptı. Güldü! Sonra defter-leri, kalemleri kaldırıp, daireden fırladı. Kuruköprü'deki koltuk meyhanelerinden birisine daldı. Amerikan modası uzun bacaklı iskemlelerden birine tırmandı, şarap istedi.

Meyhane tenhaydı. Boyrunda yedi delikli mavi boncuğuyla radyo, Beyrut'tan bir yalelliyi, sızmak üzere bir sarhoş gibi, mırıldanıyordu.

Turgut Şen, önüne sürülen bardağı bir nefeste dikti, boşu sürdü. Üçüncü bardak yarım olmuştu ki, şaraphaneye kısa boylu, uzun pardesülü bir adam girdi. Zeytin yeşili gözleriyle içeriyi lâhzada kolaçan edip, tanış birini aradı. Sivri çenesi, kurnaz bakışla-riyle, bir tilkiyi hatırlatıyordu.

Turgut Şen'le gözgöze geldiler. Turgut Şen:
— Buyurmaz mısınız?

Demiş bulundu. Eu dâveile teşrifata aykırı ta-raf bulacak kadar enayi olmayan tilki yapılı adam, derhal «Hay hay..» dedi bir iskemle çekti, tırmandı.

Merhabaları sonra, Turgut Şen:

— Sizi, dedi, gözüm ısıyor, yanılmıyorsam..

— Ben de.. diye burnunu kaşıdı.

— Aynı mahallede oturuyoruz galiba..

— Niçin olmasın?

—

—

Bardaklar doldu, tokuşturuldu, şerefe kalktı, birer hamlede dikildi, tekrar doldu, tekrar boşaldı, doldu boşaldı. Bu arada Turgut Şen, tilki yapılı adama:

— Memursunuz galiba? diye sordu.

— Eh.. öyle sayılırız.

— Özel idarede falan mı?

— Yok canım.. Buldum iki enayi, sebze komisyonculuğu yapıyoruz, geçiniyoruz senin anlıyacağın.. Ortaklardan biri mirasyedi, öteki doktor. Malûm a, doktorlar ayrıca iş yapamazlar.. Ben, maske.. Biner lira koydular, sağa sola sebze sevk ediyoruz.. Bir fırıldaktır dönüyor ama, nasıl diye sorma, çünkü hiç farkında değilim.. Aramızda senet menet de yok zâtî.. Allah enayilerin yokluğunu vermesin.. Doktor cenapları, bir yerde birisine nasihat geçmiş.. demiş ki, gözünü aç, para kazan, demiş. Bak bana, demiş, buldum aptalın birini, çalıştırıyorum hesabıma sebze sevkettiriyorum. Çakarsın ya, bu hesapça aptal ben oluyorum ama, kimin aptal olduğu daha belli değil..

Bu sözler pek hoşuna giden Turgut Şen cılaya geldi (*), bardağını «enayilerin şerefine» kaldırdı.

Dereden, tepeden konuşuluyordu. Bahis döndü, dolaştı, geçim derdine geldi ve durdu. Bu sırada Turgut Şen, dokuz çocuğunu, onuncu çocuğuna gebe, bir deri bir kemik karısını, camlarından üçü kırık odasını, annesini, inmeli babasını hatırlamıştı.

— Arkadaş, diye berikinin elini tuttu, bugün tam on gündür benim evimde tencere kaynamıyor, ço-

(*) Neş'elendi.

İluk çocuğumun midesine bir zırnık sıcak yemek girmedi!.

Ağlamağa başladı. O ağlamağa başlayınca, tilki bakışlı adamın da yüreği kabardı, o da kendi evini, başka bir memleketteki karısını, çocuklarını, annesini, biri dul, öteki hizmetçilik yapan kız kardeşlerini hatırlamıştı. O da başladı ağlamağa.. Kafa kafaya verip, bir müddet ağlaştılar. Sonra bütün bunlara Allah babanın ne dediğini muhakeme ettiler. İçinden çıkamayınca, tilki bakışlı adam (irade-i cüz'iyenin hâlik mi, mahlûk mu olduğunu) ortaya attı. Uzun uzun çekiştiler, söyleştiler. Daha sonra kişer bardak daha içtiler ve kalktılar. İkiş de aynı zamanda hesap istemişti. Şarapçı, şarapla ıslanmış hesap pusulasını uzatınca ikisi birden atıldı:

— Müsaade et!

— Olmaz..

— Vallahi olmaz.

— Kaabil değil. Sizin gibi yüksek ruhlu, asil bir arkadaş..

— Bilâkis, sizin yanınızda ben..

— Mahçup ediyorsunuz.

— Asıl siz beni mahçup ediyorsunuz..

— Hayır siz beni..

—

— İllâki..

—

Hesabı Turgut Şen ödedi. Yirmi bardak şarap, yirmi beşer kuruştan beş lira.

Şaraphaneden çıkacaklardı. Turgut Şen yol verdi:

— Buyurun!

Tilki yapılı adam:

— Hayır, diye geriledi, siz buyurun!

— Rica ederim, siz..

— İstirham ederim, siz..

— Yalvarırım size.. Beni saygısızlığa teşvik etmeyin!

— Bu takdirde, siz beni teşvik etmiş olmuyor musunuz?

— Ne münasebet efendim, ne münasebet.

— Allah aşkına..

Şaraphane kahkahadan kırılıyordu.

— Rica ederim, istirham ederim!..

— Allah aşkına.

Tilki yapılı adam kızdı:

— Allahdan bahsedip durma.. Benim onunla aram açık, bilmiyor musun?

— Hâşa sümme hâşa..

— Hâşa mı? Sümme hâşa mı? Beni kâfirlikle mi itham ediyorsun yoksa?

— Fakat, bu günah.. Günahı kebâirden..

— Ne günahı? Ne günahı kebâiri? Sen İbrahim Hakkı efendi hazretlerinin Mârifetnâmesini okudun mu? Sure-i Bakare'yi ezbere okuyabilir misin?

— Kardeşim, rica ederim, rica ederim sayın kardeşim, keselim bu bahisleri.. Çok rica ve istirham ederim..

— Canım kesmesek n'olur? Farzet ki kesmiyoruz?..

— Beni tehdit ediyor gibi bir tavır takındınız.

— Farzet ki tehdit ediyorum!

— Edemezsiniz!

— Ediyorum işte!

— Edemezsiniz, dedim, edemezsiniz. Bitti!

— Ulan tehdit değil, sana hakaret bile ederim..

— Edemezsiniz monşer, edemezsiniz.

— Ediyorum işte..

— Hani?

— İşte...

— Bu takdirde monşer, Türk Ceza Kanununun... mon şer...

— Görmiyebilirsin.. Ama ben..

— Bu takdirde monşer, Türk Ceza Kanununun..

— Evet! Kaçınıcı maddesi?..

Turgut Şen, tam olmuştu. Gözleri kapalıydı, başı göğsüne düşmüştü.. Tilki yapılı adam onu kıravastından tutup sarstı:

— Sana söylüyorum, cevap ver!

—

— Cevap versene be! Heey, arkadaş, ekselâns, sa majeste..

—

— Ama bak.. Senin bu sükûtundan müthiş mânâlar çıkabilir.. Cevap ver.. Heeey.. Cevap versene ulan! Bu sükûtun, ademi tenezzülden mi geliyor, yoksa ikrardan mı? Ha? Söyle.. Yâni sen şimdi demek isteyebilirsin ki, ben senin gibi beş paralık insanların sözüne cevap vermem. Sen benim sözlerime cevap vermiyecek adam mısın?

—

— Öyle mi? Cevap versene be! Ben beş paralık adam mıyım yâni?.

—??

— Ha?

—??

— Söyle, bir tek kelime söyle, kelimeî vâhîde!

—??

Tilki yapılı adam, şaraphânedekilere döndü:

— Arkadaşlar! Manzarayı gözlerinizle görüyor, kulaklarınızla işitiyorsunuz.. Bu adam, bana bal gibi hakaret, hattâ beni suç işlemeye teşvik, tahrik ediyor. Evet, tahrik ediyor.. Çünkü benim sınırlendiğim hareketi yapmakla psikolojimle oynuyor. Ben şimdi bu zâtı nâ şerifin kelle-i bî iz'ânına bir sandaliye geçirirsem.. Efendim? Mahkeme bana bir gün ceza verebilir mi, veremez mi?.

Turgut Şen'e döndü:

— Söyle! Bu şartlar altında mahkeme bana ceza verebilir mi, veremez mi?

Turgut Şen:

— Edemezsiniz monşer.. diye mırıldandı, Gözleri hâlâ kapalı, başı göğsüne inikti.

Tilki yapılı adam bir kahkaha attı:

— Ohooo.. Deseneki sen daha koyduğum yerde otluyorsun birader..

Sonra, arkalarına gülmekten kırılan bir kalabalık takarak şaraphâneden çıktılar. Turgut Şen, bak-kala uğradı. İki paket Boğaziçi sigarası aldı. Birini tilki yapılı adama takdim etmek istedi. Beriki nedense mahcup oldu, kibarca reddetti. Fakat Turgut Şen, sigara paketini arkadaşının cebine sokmağa muvafak oldu ve cânı yürekten bir «Ohhh!» çekti.

Turgut Şen'in talebelik zamanından kalma fena bir huyu vardı: Kafayı çekti mi, dalandı mahalle aralarına, evlerin pencerelerine sokulur, içeriyi gözetlerdi. Bu yüzden kovalanmış, yakalanmış, dayaklar yemiş, küfürler işitmişti. Şimdi kafayı bulunca hastalık gene nüksetti. Tilki yapılı adamdan ayrılıp, mahalle aralarına dalmak için önüne geçilmez bir istek duymağa başladı.

Köşebaşında durdu:

— Artık bana müsaade monşer.. Sizinle tanışmaktan dolayı bilemezsiniz nasıl bir gurur içindeyim..

Beriki:

— Yoo.. dedi, şimdi sizi arkadaşlarımla yanına götüreceğim. Ben neyim ki.. Onlarla tanışınca asıl mütehassis olacaksınız. Onlar öyle bilgili, kibar, bil-hassa..

— Şeref duyardım.. Lâkin bilseniz benim fakirhaneyi.. Çocuklar..

— Kaabil değil. Mutlaka gideceğiz. Çünkü onlar..

— Rica ederim..

— Hemen beş dakika, altı değil.. Göreceksiniz..

— Allahaşkına, bırakın yakamı.. Yakam yırtacaksınız, fazla asılıyorsunuz, yakam yırtılacak!

— İllâki gideceğiz..

— Gitmek istemiyorum kardeşim.. Şu yakamı bırakın rica ederim!

— Gideceğiz, yürü..

— Birader bırak şu yakamı be?

— Niçin gitmek istemiyorsunuz?

— Fazla sarhoşum, başım ağrıyor..

— Hayır sarhoş değilsin, başın da ağrııyor.

Numara yapıyorsun!

Alaycı bir kalabalık gene etraflarını almıştı.

— Şerefsizim ki, numara değil..

— Beş dakika oturur kalkarsın, fazla değil!

— Birader, arkadaşlarınızın yanına gitmeğe mecbur muyum ben?

— Bana bak, fazla ısrar etme. Senin bu ısrarından da hakaret çıkar!

— Ben kimseye hakaret etmiyorum, etmek niyetinde de değilim. Bırak yakamı!

— Bal gibi hakaret ediyorsun.. Bana ve muhterem arkadaşlarıma..

— Kat'iiyen.. Bırak yakamı. Katiiyen hakaret... Bırak yakamı be!..

— Sen benim asil, kibar, dürüst, nazik ve bilgili arkadaşlarıma hakaret edemezsin!

— Bırak yakamı. Ben kimseye hakaret..

— Edemezsin ulan.. Seni onlara hakaret etmekten menediyorum.. Senin gibi iki paralı adam, onları pis ağızına alamaz!

— Tam çattık be yahu.. Kardeşim mesele çıkarma, bırak şu yakamı.. Ben ne sana, ne de kibar, asil, dürüst arkadaşlarınıza hakaret etmem, etmedim, etmeyi de düşünmem. Bırak şu yakamı lütfen..

— Ettin ve etmeyi de düşünebilirsin. Senin gibi adamlar her zaman düşünebilirler..

— Düşünmem bile..

— Düşünürsün..

— Düşünmem..

— Düşünürsün lan! Onların yanına gitmek istememekle demek istiyorsun ki, senin arkadaşların, yanlarına gidilmeğe değmez, âdi, bilgisiz, ciğeri beş para etmez insanlar! Benim arkadaşlarımla ciğeri beş para etmez mi ulan?

— Hâşâ kardeşim, hâşâ.. Böyle bir kelâm çıktı mı ağızından?

— Çıkamaz ki..

— Çıkamaz tabii..

— Elbette çıkamaz..

— Muhakkak ki.. Lâkin, çok rica ve istirham ederim şu yakamı..

— Değil senin ağızından, senin Valinin de ağzından çıkamaz!

— Buna ne şüphe? Fakat.. Şu yakamı bırakmak lütfunda bulunsanız ve beni bu hususta mâzur görmeniz..

— Hangi hususta?

— Asil, kibar, nazik, centilmen ve bilgili arkadaşlarınızın yanına gitmek hususunda..

— Ben husus musus bilmem. Ben seni bu gece arkadaşlarımla yanına mutlaka götüreceğim.. Çünkü, istiyorum ki..

— Yakamı bırak. Gitmek istemiyorum.

— ben istiyorum ki..

— ben..

— Dinle.. Ben istiyorum ki, senin gibi ciğeri iki para etmez, haşal oğlu haşalı alıp götüreyim de, arkadaşlarımla sözlerinden hisse kapsın.. Ama sen.

— Teşekkür ederim.. Hisse kapmış kadar oldum.. Siz bana onlar hakkında fikir veriyorsunuz. Şu yakamı lütfen..

— Ben onların yanında hiç bir şey ifade etmem, fikir de veremem. Fakat sen, aynı zamanda müthiş bir yalancısın da!..

— Niçin?

— Demin şaraphânede konuşurken attığın yalanları yuttum mu sanıyorsun?

— Estağfurullah.. Ne gibi?.

— Dokuz çocuğum var dedin.

— Evet, dedim, var.

— Yalan!.

— Hoppalaaa.. Kaç çocuğumun olduğunu da mı bilmiyorum ben?..

— Biliyorsun, fakat yalan söylüyorsun. Bana hakaret etmiş olmak için, mahsustan.

— Katiyyen. Ne hakaret, ne bir şey. Benim tamı tamına dokuz çocuğum var. Ne eksik, ne fazla...

— Hayır, senin dokuz çocuğun yok!.

— Kaç ya?

— Sekiz..

— Vallahi, billâhi, tillâhi, sillâhi dokuz!

— Sekiz..

— Evime sağ gitmeyim ki, dokuz..

— Sekiiz..

— Dokuz birader.. Dinle, bak: Hayriye bir, Zeliha iki, Huriye üç..

— Saymaya lüzum yok. Sekiz çocuğun var senin.

— Huriye üç, Fatma dört..

— Saymağa lüzum yok dedik. Sekiz çocuğun var, bitti..

Bu sırada Turgut Şen, yakasını nasılsa kurtarıp, cadde boyunca kaçmağa başladı. Öteki de arkasından.. Parkeleri bozuk, تنها caddede çamurlara bata çıka, arada diz verip kulkarak koşarlarken, arkalarındaki kalabalık kahkaha!arla gülüyor, ehey çalışıyorlardı.

Karanlık bir sokağa sapıp kayboldular.

STREPTOMYCINE

Kadın, hasta oğluna:

— Kalk, dedi, kalk! Yatmakla olmaz. Kimi bekliyorsun? Kim bir lokma zıkımlık getirecek?

Tüberkülozdan bir deri, bir kemik yatmakta olan yirmi beş yaşındaki oğul, soluk mavi yüzü yamalı, incecik yatağında istemiye istemiye doğruldu.

Buruş buruş bir reçeteyi elinde sallıyan kadın:

— Bağır, çağır, söv, say.. dedi, herkese nasıl veriyorlar? Mıymıntılığın lüzumu yok. Ölüp gidiyorsun nasıl olsa.. Seni mapis da edemezler!

Kirden muşambaya dönmüş pantolonunu bacağına çeken oğul, anasının elinden reçeteyi aldı, evden çıkarken, anası:

— Söv, say, korkma! diye tekrarladı. Sana bir şey yapamazlar.. Tebelleş ol!

Veremle Savaş Derneğinin önünde bugün nedense kimse yoktu.

Kapıyı vurup girdi.

Elinde bir reçeteyle giren hastayı görünce, Dernek kâtibinin yüzü buruştu:

— Ne var? dedi, ne istiyorsun gene?

Hasta delikanlının bütün ümitleri kırıldıysa da, reçetesini gene uzattı:

— İlâç!..

— Ne ilâcı böyle vakitsiz?

— Ölüyorum, vallahi ölüyorum doktor bey.. Bütün gece uyuyamıyorum. Ölsem razıyım, fakat ölemiyorum da..

Gözlerini koluyla slıdı.

Usulcacık İçini çeken kâtip gene de:

— Ben doktor moktor değilim.. dedi. İdare heyetinin bu hafta İçin tayin ettiği miktar doldu. Gelecek hafta uğra bakalım!.

— Aman doktor bey!.

— Ben doktor değilim dedim ya!

— Beyefendi, Allah rızası için..

— Ben beyefendi de değilim!.

— Çoluğunun çocuğunun..

Masaya vuran kâtip:

— Yahu ne lâf anlamaz adamsın be! diye bağırdı, bu hafta hiç kimseye ilâç yok, bu hafta İçin ayrılan miktar bitti, diyoruz. Hem ne zannediyorsun? İlâcı alıp vurundun mu şıp diye geçecek mi? Ya alır götürür; ya da..

— Bir teselli beyim. Mümkünse, himmet etseniz de..

Kâtip, masadan kalktı:

— Yok! Bu hafta hiç kimseye yok dedik.. Bas.. hadi, yallah..

— Gelecek hafta?

— Şüpheli.. Çünkü, para kalmadı. Bizim vazifemiz, varlıklı, hayırsever vatandaşlardan toplayıp.. Vermiyorlar, para vermiyorlar, zorla mı?

— Allah devlete, millete zeval vermesin beyim..

Kâtip hınçla:

— Amin! dedi.

Oğlanın eli boş döneceğini bilen kadın, eski mantosunu sırtına geçirmiş, bekliyordu. Oğlunu kapıda karşıladı:

— Sünepee, dedi, sünepe!.

— Nâpim yahu.. Vermediler.. Bitmiş bu haftanın ilâcı!.

— Senin gibi aptalları öyle aldatıp, sepetlerler.. Ben sana bağır, çağır, söv, say, dayat demedim mi?

Oğlunun elinden reçeteyi çekti, aldı, derneğin yolunu tuttu. Pek öyle ihtiyar sayılmazdı. Dernekten içeri yapma bir öfkeyle girdi:

— Sizin, dedi, vazifeniz nedir? Bu cemiyetin vazifesi ne?

Böyle patırdılara idmanlı kâtip:

— Veremle savaşmak, dedi.

— Veremle savaşmaksa, benim oğlum verem, niye savaşmıyorsunuz da, ikide birde başınızdan atıyorsunuz? İki haftadır geliyor, atıyorsunuz. Türklükse biz de Türküz, vatan milletse bizim kocamız da zamanında düşmana kurşun salladı, yaralar aldı. Dul bir kadını. Hiç bir yerden on para gelirm yok. Yirmi beş yaşında arslan gibi oğlum gözümün önünde ölüp ölüp gidiyor! Burayı, milleti avutmak için mi açtınız? Ya vurun öldürün, ya da..

Pişkin kâtip:

— Patırdıya boşver.. dedi, bu reçetenin sahibi her kimse o gelip hakkını arasın!

— Geldi, demin geldi.. Beni de atlatmağa çalışma... O benim oğlum amma, anasına şuncacık çekmemiş..

— Çeyrek saat evvel gelen sarı saçlı.. Senin oğlun mu o?

— Heye..

— Kendisine uzun uzun izah etmiştim.. Ben burada hiçbir sıfat ve selâhiyeti olmayan, alelâde bir kâtibim. Benim elimde bir şey yok. İdare hey'etinden karar çıkmadıkça..

— Ben; idare heyeti, midare heyeti anlamam isterseniz dağları dümdüz edersiniz, istemezseniz düz yolda yolunu şaşırtırsınız adama.. Ben bugün bu ilâcı almadan gitmiyecem burdan.. Vatansa da milletse de yeter! Reiscumhura kadar arzıhal düşüreceğim..

Kadının kolay kolay atlıyacaklardan olmadığını anlıyan kâtip:

— Kim verem ediyor? dedi, ben mi?

— Bilsem.. Kabahatin kimde olduğunu bir bilsem, yakasını elimden zor kurtarır ama, ne fayda..

Masanın üzerinde duran reçeteye ilk defa göz atan kâtip, 15 gram Streptomycine, Codéline falan yazılı olduğunu gördü. Çaresiz, on beş gramlık bir pusula yazıp kadına uzattı:

— Büyük Çarşının başındaki eczaneye, yeşil boyalı yüksek eczaneye götür, bu pusulayı ver, ilâcı al.. Bir kerreye mahsustur ha, zıp zıp çıkmayın karşıma!..

On beş gramlık Streptomycine'i Verem Dispanserinin önünde bir hastaya yarı fiyatına satan kadın sanki on yaş gençleşmişti. Kabına sığamıyor, çevik adımlarla, bir tûy kadar hafif, uçuyordu.

Kasabaya girdi:

— Bana, dedi, bir buçuk kilo pirzola ver!

— Emredersiniz efendim!

— Ondan değil, şu parçadan.. Yağlı olsun..

Yerinde duramıyor, pirzoları biran evvel alıp, dükkândan fırlamak istiyordu. Kasabın pirzola dilimlerini ayırışı, sarı bir demirle teker teker ezişi, kâğıda sarışı bir yıl kadar uzun geldi.

Sonra kucağında pirzola paketi, dükkândan çıktı. Onu küçük bir çocukmuş gibi şefkatle tutuyor, etin yumuşak ağırlığını sol memesinin altına, canlı canlı atan yerin üstüne bastırarak, emniyetli adımlarla yürüyordu.

Bir eve neler, neler lâzım değildi!.

Yataklarda yorganların yüzleri adamakıllı eskimişti. İç çamaşırları ya? Ya kendinin eğri topuklu iskarpinleri? Kış geliyordu. Mangal, maltız, kömür, tencere, sahan..

— geeec gönül geç! diye söylendi.

Bir kilo üzüm, domates, yeşil biber, patlıcan, iki

de somun alıp pirzolaıyla beraber hepsini şefkat, heyecan ve iştahla kucaklayıp, yoluna devam etti. Yot boyunca şık şık baylar, bayanlar, herbiri binler, on binlerce lira değerinde muhteşem mağazalar, apartmanlar, lüks otomobiller falan.. Bunlara dikkat bile ettiği yoktu. Kucağındaki öteberiler için tatlı tatlı çarpan yüreğiyle sarhoş yürüyor, evine doğru habire yürüyordu. Birden dikkatini çeken bir vitrinin önünde durdu. Pırıl pırıl gazocakları, boy boy, renk renk, çeşit çeşit bardaklar, su bardakları, bira, likör kadehleri, sonra fincanlar, fincanlar.. Kenarları, mavi çiçekli porselen kahve fincanları, düz, işlemeli, ırl, orta büyük fincanlar..

Pirzolanın üstünde bol şekerli köpüklü okkalı bir kahve de giderdi hani..

Dükkâna daldı: İki kahve fincanı, ikilik bir cezve, iki su bardağı, teneke bir kahvedenlikle küçük bir ispiirtoluk satın aldı.

Mavi göğü, pırıl pırıl güneşiyle dünya ne güzeldi! İşin tuhafı, eğri iskarpinleri de ayağını vurmuyordu artık.

KAMYONDA

On altı kişilik kamyona, tamam yirmi beş kişi tıkılmıştık. Bir takım yokuşlar tırmanıp, bitmez tükenmez dönemeçleri kıvrılmak yüzünden tutar yeri kalmamış kamyonun tek mil vidalarından boğuk, kısık, paslı gıcırtilar yükseliyor, radyatöründeki suysa fokur kofur kaynıyordu.

Deli bir sağnaktan sonra, Çukurova'nın kuvvetli Mayıs güneşi, kırmızı toprakları öyle bir kavramıştı ki, yol boyunca uzanan bodur çalılar, taze otlar, sağımızda ağır ağır akan nehir, mavi gökte süzülen geniş kanatlı kuşlar, her şey yorgun görünüyordu.

Kamyonun orta sıralarından birinde oturan dazlak kafalı komisyoncuyla, benden başka kravatlı yoktu kamyonda. Ötekiler küçük toprak sahipleri, yarıcı veya üçte birisi köylülerdi ki, vilâyete gider, kazma sapı, yahut çapa için ırgat tedarikine gidiyorlardı.

Kamyonun cigara dumanı ve bozulmuş peynir kokan ağır havası içinde dazlak kafalı komisyoncunun sesi durmak bilmiyor, çatırdıyla kıldığı fındığını kuvvetli dişleriyle çiğnerken, arada canlı kahkahalar atıyordu. Bir ara önündeki sırada oturmakta olan küçük köylü kızına takıldı:

— Öyle mi?. Benim kızım olur musun? Benim kızım olursan sana yeni fistan diktiririm, toka alırım saçına, sinemaya götürürüm seni.

Kulaklarında kırmızı taşlı âdi teneke küpeler bulunan, on, onbir yaşlarındaki kız ufacık ağzıyla edep-
li edep-
li gülümserken birdenbire ciddileşti.

Komisyoncu:

— söyle, dedi. Kızım olur musun benim? Olursan, senl bizim konağa götürürüm. Kocaman konağım var benim, sen akran kızlarım var. İp atlar, beştaş oynar, salıncağa binersiniz.

Kızın yanında oturan kuru, esmer bir delikanlı:

— Nefesini tüketme efendi.. dedi, köylü kısmı, mâlûm a.. Şehir ekmaynan karınnarı doymaz, içdikleri su yosunsu yosunsu kokmadı mı kanmazlar. Bilmez deelsina..

Yan sıralarda oturan bir başka köylü:

— Sen nirden olun? diye sordu, şehir uşâsın ullaham..

— Yok, dedi beriki, köylüyüm ben de..

— Köylüsün de nedimeye alışgın olurlar diyon? Sen alışgın deal mısın?

— Ben de alışğınım tabi ya.. Hani sözün gelimi..

Beriki köylü sinirli sinirli devam etti:

— Biz de eyisini bilirik dünyanın. Elimize geçse.. Eyi su dururken eşşek bile içmez yosunlu suyu.. Hey yavrum hey..

Komisyoncu:

— Bu kız senin bacın mı? diye sordu.

Delikanlı:

— Deal, dedi, bacım deal a, kapı bir konşum.

— Nereye gidiyorsunuz?

— Şehere. Aha şu yamacımdaki de anası..

Kamyonda kırmızı küpeli kızdan başka kadın yoktu. Arkaya döndüm. Delikanlının yamacındaki kadını aradım. Yoktu. Yalnız kirli, yamalı birtakım paçavralar.

Komisyoncu:

— Hani? dedi, yamacında kadın filân yok ki.

Delikanlı cevap vermedi. Yamacındaki paçavraları aradı. Saçları terli şakaklarına yapışmış, bir deri bir kemik, ufacık bir baş meydana çıktı. Baş sıranın

üstünde duruyordu, gövde aşağıya kaymıştı. Göz namına, donuk, siyah iki yuvarlak mosmor çukurlarına korkunç şekilde gömülmüştü. Fırlak elmacık kemikleri, sivri burnu, derisi buruş buruş sarı yüzü bulan-tı veriyordu.

Komisyoncu:

— Nesi var? diye usulcacık sordu.

Delikanlı:

— İnce hastalık, dedi. Öteğün götürdüm filmini aldılar, bugün de götürüyorum a, kulağasma, umudum yok. İlâç ne de yazdılar, lâkin güç mû yeter al-mıya? Verem cemiyetine var dediler, vardık, dilekçe mûlekçe istediler, ilmühaber, vîrt zîrt.

Kadının bezlerini örttü.

— eri, giden sene bu vakıtlardı işte.. Sen sağol.. Allahtan gayrı kimseleri yok. Ben de elimi çeksem hanı..

Komisyoncu:

— Anasında hiç hayır yok, dedi, şuna bak, bitmiş.

Eğildi, delikanlının kulağına bir şeyler söyledi. Delikanlı omuz silkti:

— Bana göre hava hoş evendi. Aha kendi, aha da anası.. İrazi olurlarsa..

Elini kızın omuzuna koyan komisyoncu:

— Senin adın ne bakim? diye sordu.

— Selvi..

— Söyle bakalım Selvi.. Benim kızım olur mu-sun? Bak, anan bugünlük, yarınlık.. Allah gecinden versin ama.. Sana güzel güzel fistanlar diktiririm, sa-çına toka alırım.. Ortada kalıp ziyan sebil olmak da-ha mı iyi?

Bütün bunları ufacık ağzıyla gülümsiyerek din-leyen kız, gene birdenbire ciddileşti.

Komisyoncu:

— Söyle, dedi delikanlıya, sen de söyle de ak-lına yatsın.. Bak anası bugünlük yarınlık.. Şunun bu-

nun elinde kalıp fena yollara sapacağına.. Benim ah-baplarımın hepsi de büyük adamlar, hatırlı adamlar.. Kimi hâkim, kimi doktor, kimi mühendis.. Yaa. İyl bir kapiya yerleştiririm, rahat eder, hanım olur..

— Vallaha evendl, bana gora hava hoş. Benim-ki Allah rızası için bl şey meselâ.. Anasının hali de-ha, böünnük, yarinnık.. Sennen gitse kendi kazanır meselâ.. Öyle ml kız, eveydiynen gidecen mi?

Kız cevap vermedi, başını önüne eğdi, kaşlarını çattı.

Komisyoncu işi adamakıllı sıkı tutmağa başlamıştı.

— Sor, dedi, anasına sor..

Yamacındaki bez yığınını dürtten delikanlı:

— Öyle mi Şerife? dedi, duyuyon mu evendinin dediğini? Selvi'yi bana verirse diyor, sevabıma alır, eyl bir kapiya yerleştiririm diyor. Ne diyon? Senin ömrün böünlük yarınlık..

Bez yığnında bir sarsılma oldu.. Delikanlının araladığı bezlerin arasından deminki baş çıktı. Çukurlarına gömülü kara gözler Selvi'ye uzun baktı ve iki iri yaş damlası kırışık bir muşambaya benzeyen yüzünden aşağıya yuvarlandı.

Delikanlı:

— Ne diyon? diye üsteledi, ırazı geliyon mu? Kulağını kadına yaklaştırdı, sonra doğruldu.

Komisyoncu:

— Ne diyor? diye merakla sordu.

— Ne desin, fıkara vlr, diyor..

Bezleri örttü.

Şehrin caddelerini yorgun argın geçen kamyon taksi durağında durdu. Herkes indi. Toz içinde ve müthiş yorgunluk. Selvi'nin yanındaki delikanlı Selvi'nin bir çocuk kadar ufalmış anasını kucağından

indirdi. Selvi de yanbaşındaydı. Komisyoncu memnun, Selvi'ye sokuldu, kızı bileğinden tuttu. Elinde hazırladığı bir on liralığı da delikanlıya uzattı. Delikanlı parayı tam almıştı ki, kız bileğini kuvvetle silkip komisyoncudan kurtardı ve anasının yanına kaçtı. Komisyoncunun ahlak surati karıştı. Kızın yanına gitti, kız bu tarafa kaçtı. Delikanlı şaşırmişti. On lira elinde sarkıyor, bir komisyoncuya, bir kıza bakıyordu. Atık bir hareketle kızın bileğini tekrar eline geçiren komisyoncu, onu hırsıyla çekti:

— Anan verdikten sonra.. Şuna bak..

Kız tekrar elini kurtardı:

— Getmiyecem! diye bağırdı, getmiyecem işte, getmiyecem!..

— Niye?

— Getmiyecem!

— Sana yeni fistan alacam; saçına toka...

—??

Rahat edecen, hanım olacan..

—??

Delikanlıya dönen komisyoncu:

— Sor şuna, dedi, niye gitmek istemiyor?

Delikanlı bir iki sıkırladı. Kız birşeyler söyledi. Delikanlı:

— Al aga, al sen şu paranı.. dedi, getmiyecem diyor, nafile.. Halbuki, kendi kazanır ya, akıl işte..

— Peki, ne diyor? Sebep neymiş? Anası bugünkü, yarınlık..

— Öyle ama, akıl işte..

— Niye gitmek istemiyor?

— Vallaha evendi ciğer hanı, malûm a.. Ben gidersem anama kim su verir, altından kim alır, diyor, anam kurtlanır, diyor..

Yumruklarını beline dayıyan komisyoncu, kıza hışım ile bakıyordu. Sonra delikanlının elindeki on liralığı çekti, aldı.

— Boklar.. diye söylendi, iyilikten ne anlar bunlar!..

Elinde şişkin çantası, tozlu, hantal ve yorgun uzaklaşırken, yanibaşımızda bir köylü:

— Doğru, dedi, eyilikten annamak.. On liraya danasını anasından ayır, götür, efendilerine sat, depe depe kullansınlar.. Eferin kız Selvi!

Selvi'nin küpesindeki kırmızı taşlar, kuvvetli güneşin altında sanki gülüyorlardı..

1949

AYŞE HOCA

Tahrirli iri gözleri, uzun siyah kırpikleri, omuzlarını döğen kıvırcık lüle lüle saçları ve lüle lüle saçlarında yanar döner taftadan kurdelesı..

Beni, karımı, kızımı, sokaktan merakla gelmiş derhal dönecek olan eli yüzü toz toprak içinde, haşarı oğlumu, yerde serili, havı dökülmüş halıyı, eski perdelerimizi, üçüncü çocuğumun salıncağını, duvardaki fotoğrafları filân olgun bir insan gibi gözden geçirdikten sonra sırtını sedire dayadı.

— Kaç yaşında? diye babasına sordum.

— Beş! dedi.

— Senin ismin ne bakayım?

— Ayşe..

— Okula gidiyor musun?

Beni küçümsiyerek baktıktan sonra dudak бүktü:

— Ben hocaya gidiyorum!

— Ne hocası?

— Eyif hoca..

. Babası izah etti:

— Elif hoca, çok keskin hocadır, âlim ülema. Bizim kasabada millet doktora gitmez çokluk. Neren ağrırsa ağrısın. Elif hoca bir okur, bir üfler.. Tamam!

Beni göz ucuyla süzmekte olan Ayşe:

— Oşman, dedi, hiç şöj dinyemiyor, oynuyoy hep. Ben hij oynamıyoyum kl..

— Osman kim?

— Kardeşi, dedi babası, İki yaş küçüğü.

— Sen niye oynamıyorsun?

-- Hocayay oynamaj!

— Sen hoca mısın?

— Eyhamdüyiyah!

— Neler biliyorsun bakayım?

— Benim amme cüjum vay.. Osman yırttı, an-nem dövdü, Eyif hoca da dövecek..

— Ammeden neler öğrendin?

— Eyhamı, kuyhüvayyahi'yi, teppet'e geydim!

— Kulhüvallahı'yi oku bakayım..

Sedire çıktı, diz çöktü, yumuk avuçlarını dizle-rine koydu, hafif hafif sallanarak, başladı:

— Kuyhu vayyahi ahat - Ayyahüşşamet - Yem yeyit - Veyem yûyet - Veyemye keyyehu..

— Peki.. Ne demek bunlar?

— Nebylm ben?

— Topun var mı senin?

Omuz silktili:

— Hocalayın topu oymaj! Oşmanın vay amma..

— İpte mi atlamazsın?

— Ben atyamam. Oşman atyay!

— Ya sinema? Sinemaya gider misin?

— Hocayayın topu oymaj! Oşmanın vay amma..

Oşman gidiyoy..

Hocalar koşmaz, hocalar oynamaz, hocalar gül-mez.. Babası kızına gururla bakıyordu. Az sonra be-nim canavarlar Ayşe'yi elinden tutup dışarı çıkardı-lar. Çok geçmeden o da onlara karıştı, ilk peşin İp atladıklarını, sonra saklambaç ve nihayet topla şİp-şİp oynadıklarını duyduk.

Babası:

— Kız oyuna daldı, biraz dolaşalım, tetlifinde bulundu. Çıktık, beni bir içkili lokantaya sürükledi.

Daha sonra eve döndük. Onlar son trenle gide-ceklerdi. Ayşe'ye gelince.. Tombul yanakları al al-dı..

— Babam babam, dedi. Beni götüyme oyya, 'buyda bıyak.. Babam babamşın!

Çakır keyif baba, niçin kalmak İstedİğini sor-du. O tekrarladı:

— Babam babamşın, beni götüyme!

Tahrirli gözlerinde berrak damlalarla Ayşe, çocukluğunu bizde bırakarak, boğazlanmağa götürülen bir kuzu gibi, babasının peşinde, çıktı gitti.

YAŞASIN HÜRRİYET

Dört ayrı müessesenin işlerine bakmak zorunda olduğumdan, yılbaşıyla birlikte iki ayağım bir papuca öyle bir girdi ki, değil hikâye, şiir, roman, gecele-ri doğru dürüst uyumak bile hak getire.. Bilânço- lar, Yönetim Kurulu raporları, daktilo edilecek tomar tomar yazılar, umumî muvazeneyi bozan kuruşların aktif veya pasif hanelerinde taharrisi, şu, bu yetmez- miş gibi, bir de VEREMLE SAVAŞ HAFTASI gelip ça- tınca, «Yangın var!» diye bağırasım geldi. Elimde Veremle Savaş Derneğinin eğlence yerlerine dağıtıl- ması icap eden pulları dolu çantası, şehrin kalaba- lık caddelerinden birinin omuz omuza kaldırımında, kan tere batmış, kendi kendime yol açmağa çalışır- ken, arkamda bir haykırma: İsmimle çağrılıyordum. Döndüm, o.. Son günlerde musallat olan, gözlüklü, yorgan gibi ağır paltolu, kerli ferli ahbap. Elindeki kâğıt tomarlarını sallayarak:

— Seni arıyordum. Seni! diye yanıma geldi, gök- te ararken yerde buldum seni, mîrim! Bak bunlara.. Nedir biliyor musun?

Kaldırımı tıkamıştık. Taşan insan selinin etrafı- mızda yaptığı anaför, homurtu, küfür..

— Bilmiyorum efendim.. dedim.

— Hikâye, ayol hikâye! diye koluma girdi.. Gel- diğim istikamete çevirip, gerisin geriye sürüklemek istedi:

— Aman üstadım.. dedim, sırası değil şimdi. Bir tek dakikamı bile..

— Senden bir hikâye okudum, mîrim. O ne mü-kemmel anlatış, o ne kuru, fakat ne canlı üslûp!

— Üstadım, rica ederim, müsaade edin de.. Çünkü bu pulların bugün dağıtılması.. Sonra, yılbaşı hesapları..

— Canım, bırak şimdi. Gör bak, ne hikâye yazdım! Seninki gibi kuru, fakat seninkinden çok daha şiirli.. Okuyayım da bak!

— Burada mı? Yol üstünde mi?

— Yok canım, benim yazıhanede..

— İmkânı yok vallahi üstad.. Demin arzettiğim gibi bu pullar..

— Şişt, oğlum arabacı!

Kolumu öyle bir kavramıştı ki.

— Haydi!

— Ben de mi? Nereye?..

— Yazıhaneye kadar.. Hemen çeyrek saat. Yalnız sen mi hikâye yazarsın, dinle de gör!

— Aman üstadım, benim böyle bir iddiam yok, ne münasebet.. Fakat ciddî söylüyorum, hikâye, şiir, romanla kaybedecek vaktim yok. Bileşiniz..

— Haydi haydi, bırak bu ağızları.. Çek oğlum, arabacı!

Araba yürüdü.

— Benim diğer yazılarımı görmediniz tabii.. Şiir yazarım, nesir yazarım, fıkra yazarım, röportaj, müsahabe.. Hikâye yazmamıştım. Senin o enfes hikâyeyi okuyunca, dedim ki, kendi kendime: Ulan Recep Bilgiseven, bir de şunu dene, be! Aldım kâğıdı kalemi, bir oturdum, bir baktım nah işte! Yazılarımı tas-hih falan da âdetim değildir. Herhangi bir hâdis-e karşısında müteessir oldum mu, derhal kalemi kâğıdı alır, başlarım. Bir daha da üzerinde durmam. Artık sin-ni kemâle erdik demektir. Herhangi bir ot, bir eşek, arkasında bir eser bırakmadan göçüp giden herhangi bir şey gibi göçmek istemiyorum. Bütün arzum, kitaplarımın neşrinde! Bir sıksam kendimi,

on, on beş ciltlik külliyyatım hazır. Bunları neşre karar verdim, mîrim.. Dedim ya, arkasında herhangi bir eser bırakmadan göçenler gibi..

Yazihanesindeyiz... Mükemmel bir taban halısı, ceviz masa, kanape, koltuklar.. Odacı düğmeyi çeviriyor. Portakal renkli, tatlı bir ışık..

— Hilmi oğlum, Halo'ya glt, bize iki çay söyle ama, demliği yıkasın, taze çaydan demlesin. İki paket de Boğaziçi al. Sonra dışarıdan kapıyı kilitle, istorları indir, beni arayıp soran olursa «yok» dersin!..

Ellerini memnurlukla oğuşturuyor:

— Efendim, diyor. Gençliğimde bilhassa, felâsife-i şark ve garpla hayli meşgul oldum. Bilûmum edebiyat nazariyelerine agâhım. Yığınla şiir, nesir, fıkra, müshabe yazdım. Son demokrasi cilveleri dolayısıye siyasî makaleler de kaleme aldım da..

Duvardaki zarif saatin rakkası «Allah kurtarsın, Allah kurtarsın!» diye sallanıyor, besili karasineklerse kanatlarındaki hafif yeşil ışıltıları ile, arada burnumun ucuna kanat vurup geçiyorlardı.

Masanın çekmecesinden kara kaplı, çok yapraklı, zırlı bir defter çıkardı, defterin yapraklarını parmağı ile tırr ettirdikten sonra:

— Bunlar, dedi. Otuz beş senedir bilâfasıla yazdığım şiirlerimden bazıları. Rahat rahat dört kitap doldurabilirler. Rüşvet, irtikap, irtişa dolayısıye yazılmıştır, telmih yoluyla hakarettir, fakat anlamaz eşekler!

Çaylar geldi, cıgara paketleri.. Paketlerden birisi yırtılır gibi açıldı, birer tane yaktık.

— Meselâ şu şiirim.. Dinleyin!

Müşebbeh, müşebbehün - bih, mekniye, müşebbehün bihi mahzuf istiarelerle dolu, terkibi - izâfilli, takır tukur aruz.

Yapraklar yaprakların peşisıra çevriliyor. Saatin iyi kalbli rakkası. Masanın ucundaki tablada unut-

tuğu cıgarasının kül oluşu. Yapraklar yaprakların peşisıra. Bir tanesini harcamağa kıyamadığım dakikalarımın, açık kalmış bir çeşme gibi akması. Sırtımda kaşıntı, evvelâ sağ, sonra sol gözümde seğyirmeler. Derken içimde bulantı başlıyor. Göz kapaklarım gittikçe ağırlaşmaktadır. Esneme, gerinme filân ihtiyacı.. Nihayet sabrı tükenen kibar saat altı defa:

«Yeter, yeter, yeter!» diye vuruyor.

Vay anasını, tam üç saat, üç kocaman saat geçmiş!

Adam defteri kapatıyor, yorgun gözlerini ovuluyor.. Kurtuluşumun yaklaştığını sanarak, bir an sevinçle çalkalanıyorum.

O:

— Nasıl? diyor.

— Harikuiâde! diyorum.

— Elbette harikulâde.. Siz gençler sanıyorsunuz ki..

Saatın rakkası, şakacı karasinekler vesaire.

— Şimdi, diyor, nesirlerim hakkında da bir fikir vereyim.

Oda, masa, saat, karasinekler, halı, elektrik ampulü, şu, bu, kafamda fırtınaya tutuluyorlar. Tekmil neş'em uçuyor, midem bulanıyor.. Sanıyorum ki demindenberi teknil mesamelerimle nüfuz eden terki - izüfili aruzları kusacağım.

Yerimden fırlıyorum. Yazıhanesinin kilitli kapısında çekişme, itişip kakışma.. İtişip kakışıyoruz.. Sonra atıyorum tatlı canımı yağışlı kaypak, vıcık vıcık cenup gecesinin ıslak kaldırımlarına...

Yaşasın hürriyet!

CELFIN ETİ (*)

Kadın ne yapacağını şaşırmişti.

Komşu:

— Gel sen beni dinle, dedi. Gözü açılmadık it manığı bul bi dene, boğazla, yüz derisini, yağda kızart, yedir.. Evelâllah birebirdir.

Kadın:

— Neler yedirmedim biçareye.. dedi, şeftali yaprağını kaynat, sabahleyin aç karnına içir dediler, içirdim; itin pisliğini yedir dediler, yedirdim; yüz bir dene nünüğü (**) suda kaynat, sarımsaklı yoğurt dök ver dediler, ettim; tosbağayı boğazla, kanını sıcak sıcak içir dediler, içirdim..

Demindenberi horozlu şeker alsın diye huysuzlanıp, anasının eteğini çekiştiren oğlunu bir tekmeyle yıktı:

— Soyka! diye bağırdı, dert ye! Yarın babasız kalırsan görürsün gününü.

Komşu:

— Günah kız, diye çocuğu yerden kaldırdı. Sabi daha o!.

— Kıran girsin.. Bir para kıymetleri kalmadı gözümde.. Herif elden gidiyor.. Ne durdan anlarlar, ne oturdan.. Düşmanın kapısına gönderirler seni, ne bu?.

(*) Celfin: pillç demektir.

(**) Nünüük: Salyangoz.

— Sen beni dinle de öyle yap.. Çok faydasını görece.. Bul bir manık..

Yerdeki karıncalara gözünü diken kadın:

— soyunda sopunda yoktu fukaranın, di-ye mırıldandı, dal gibi delânnıydı. İki yüz kiloluk çemberli balyaları sırtlardı da, -bana mı demezdi, hastalık ürkerdi. Nerden girdi yüreğine bu soyka illet bilmem ki..

— Öyle yap.. Köpek manığı boğazla..

— Fayda edeceğini bilsem..

— Eder. Yağda çevire çevire kızart, celfin eti gibi olur!..

— Doktorun sözüne bakarsan..

— Amaan.. Doktor da çıksın. Hepsi para tuzağı.. Dediğimi yap sen. Yarından tezi yok, şu Hedliye'nin kiracısına git, itleri kunnadı, alteve giriver, o değilden, al birini, boğazla, yüz, temizle, kızart..

.....

Kocasının yattığı odanın kapısına gelince kadın durdu. Adam gene iniliyor, söylenliyordu:

— ulan Allah, ulan ne kötülük ettim sana? Yol mu kestim, cana mı kıydım? Ne tükenmez gazabın varmış. Al canımı diyorum, almıyorsun. Avrada, avrat ettin beni, düşmanlarıma avuç açtırdın.. Bu sana sığar mı, ulan sığar mı senin adaletine bu?

Kadının içi kötülendi, duvara dayandı. Dirli göğsü, eski, yamalı iş gömleğini geriyordu. İki damla yaş, güneş yanığı esmer yüzünden aşağılara yuvarlandı.

— avrad ettin beni avrad! Ben böyle olacak adam mıydım? Adalet mi bu ulan? Sığar mı adalete?

Birdenbire gıcık tuttu, uzun uzun horozlar gibi öte öte öksürmeğe başlayınca, kadın koştu. Yarı bellerine kadar ıslak duvarların nemleştirdiği lûş oda küflü küflü kokuyordu. İncecik bir mitilin üstünde sırtüstü yatan kocasını kadın yavaşça kaldırıp oturttu. Adamın ağzı dolmuştu.

Kadın yatağın yanındaki yuvarlak kutuyu tuttu:

— Tükür, tükür babam, tükür!

Adam, ağız dolusu, kanlı bir balgamı çıkarınca rahatladı. Kadın, kocasının soğuk soğuk terleyen şakaklarını iyice kuruladı, onu tekrar sırtüstü yatırdı, iki yanını yorganla güzelce bastırdıktan sonra:

— şu Meryem var ya, dedi, eskicinin avradı, bitişikteki?

— Eee?.

— Sana kızarmış celfin gönderecek!

Adamın gözleri ümitle parladı.

— Celfin kızartması mı? Meryem mi? Eskicinin avradı ha? Ėssahdan mı? Tüm celfin mi gönderecek?

— Heye, tüm celfin gönderecek..

— Söyle de bari, etti bir hayır, salça sürüp öyle kızartırsın, derisi çıtır çıtır olsun e mi?

— Olur..

— Ben celfin kızartmasını çok severim.. Çıtır çıtır olsun derisi..

— Çıtır çıtır kızartır, söylerim..

— Hani azbuçuk vaktim olsa da, söyle kalkıp oturabilsem şu kapının önüne, celfin kızartmasının yanında da bir şişe siyah şarap.. Allah kuvvet verirse, gene eskisi gibi iyi kötü para kazanırsam nâpâcam biliyor musun? İyi bir kuzu alacam, bol da yağ.. Sana diyecem ki, al avrat, yağı esirgeme, kızart şunu bi güzel.. Bi budunu da Meryem bacıya yollarız. Değil mi?

— İyi ol da.. İnşallah..

— Demek Meryem beni düşündü ha? Kalkınca ona zorlu bi yemeni alacam.. Kuzunun başıyla barsaklarını, bubarını, ciğerini hep Meryeme verirdik.. Demek iyi avratmış.. Kaç kere, yok yerden hatırına, dokandıydım avradın.. Celfini tüm gönderecek değil mi?.

— Tüm gönderecek..

— Siz de yersiniz, çocuklar da..

— Hayır hayır. Sen kendine bak.. Biz ne olsa yeriz..

— Boğazımdan geçmez avrat, töbe geçmez boğazımdan..

— Geçsin.. Sen iyi olursan bizim celfinimiz de o bayramımız da.. Yeter ki, sen iyi ol..

— Avrat, Allah razı olsun senden, Allah seni iki cihanda aziz etsin. Beni bu perişan halimde bırakmadın beni. Taş deyi tuttuğunu altın etsin Allah..

— Sen iyi ol. Sen iyi olmadıktan sonra, altını da kendinin olsun, gümüş de.. Sen iyi ol yeterki.. Benim altınım da sensin, gümüşüm de..

— Ben celfini çok severim, hepsini yiyecem. Siyah şarap ta olmalı ki.. Ama şimdi değil, sonra.. İyi olunca Mersin'e giderdik, bacımın yanına. Çocuklarım nerde?

— Sokakta, oynuyorlar..

— Vay evlâtlarım, vay yavrularım.. Doya doya öpemiyorum Allahtan...

Yani bir gıcıkla allak bullak oldu.

.....

Hediye'nin kiracısının altevine usulcacık giren kadın, besili eniklerden birini koynuna soktu, eve geldi. Eniği boğazladı, kanını curuna akıttı, yüzdü, temizledi, yağda iyice kızarttı, butlarını filân parçaladı. Günah umurunda değildi. Herkes «Altıtarafı, bir hamal parçası..» diyordu ama, herkes haltetmiş..

Kızarmış köpek yavrusu eti bulunan sahanıyla odaya girdi..

— Uyuyor musun ne? dedi, bak ne getirdim sana.. Kalk, kalk ta ye sıcak sıcak.

Adamın ipince boynu kocaman başını zorla çevirdi, fersiz gözler sahana baktılar. Odaya yayılan kokuyu kokladı:

— Bu, dedi, celfine benzemiyor avrat..

Kadın telâşlandı:

— Bismillâhirrahmanirrahim.. Celfin vallaha, billâha celfin.. Celfin olmasa, abooo. Celfin olmaz mıymış.. Meryem, kendi kızarttı, yanındaydım ben de.. Celfin olmasa..

— Celfin değil bu avrat, beni kandırma, celfin değil..

— Vallaha celfin, billâha celfin..

Kadın, butlardan birini eline aldı:

— Bak, celfin işte.. Çıtır çıtır kızarmış..

— Celfin böyle olmaz, bilmem mi ben?.

— Vallaha, billâha, dört kitap hakkı için.

— Bırak dört kitabı mört kitabı.. Celfin değil..

Madem celfin, ye bakalım! Sen ye, ben de yiyeceğim. Hadi..

Kadın bunu hesap etmemişti. Yüreği çarpmağa başladı. Elindeki buda baktı, içi bulandı.

— Hani? Celfinse niye yemiyorsun?

Ufak bir tereddütten sonra, kadın:

— İhı, dedi yiyiorum işte..

Budu kuvvetli dişleriyle ısırды, çiğnemeğe başladı. Kendini zor tutuyor, lokma ağzında büyüdükçe büyüyor, şakakları ılık ılık terliyordu. Uzun uzun çiğnedi, fakat bir türlü yutamadı. Adam inanmıştı. İyi kızarmış, gevrek eti iştahla yerken kadınla meşgul olmuyordu. Bir ara kadın, birşey bahane ederek, kalktı, komşunun kirli, yırtık çullarla çevrili aptesânesine kendini dar attı, öğürtüyle kustu. Öyle öğürdü ki, barsakları sanki ağzından gelecekti. Her tarafı kuvvetle titriyor, soğuk soğuk ter döküyordu. Biraz hafiflediği sıra, elinde kocaman bir maşrap'a tutan komşu:

— N'oldu kız? dedi. Soğuklandın mı n'oldun böyle?

— Ne soğuklanması bacım, ne soğuklanması..

— N'oldun ya?

Herşeyi anlattı. Meryem:

— Essahdan mı kız? diye şaşıtı, yedin ha? Yü-
reğin nasıl bayverdi?

Kadın:

— Yedim, dedi, on senelik helâlım.. Zehir bile
içerim..

Gözleri kuvvetle parladı.

— Çocuklarımın babası o, diye devam etti, be-
nim kocam!

İçerde, işbaşı için ayarlı çalar saatin sesi kuv-
vetle öttü. Kadın geç kalmış gibi seğirtti.

1948.

PARK TA

Liseli kaçakların ekseriya buluşup dalga geçtikleri Sinekli Park'ın kocaman ağaçları hafif hafif hışırdıyordu. Yukarda ay bütün kuvvetiyle parlıyorken, parkın hemen yanından akan nehrin çağlılıları geceyi dolduruyordu.

Tahta sıralardan birinde tek başına oturmakta olan bir karaltının cıgarası kırmızı kırmızı yanıp sönmekteydi. «..... şimdi şarap, sıcak ekmek, pastırma filân olsa.. Bir de Boğaziçi sigarası..» Cıgarasının izmaritini tam atacaktı, arkasında bir ısılık. Döndü.

— Fuy fuuu!..

Küçük mermer heykellerden birisinin yanında bir başka karaltı peydahlandı, heyecanla geldi. Beriki:

— N'oldu? diye sordu.

Öteki:

— Sorma, dedi. Kapı aralıktı, daldım. Altev kap-karanlık, pis pis rutübet kokuyor. İki dakika bekledim beklemedim kız indi. Tam sarıldım, nerden çıktı Allahsız, el fenerini suratıma br sıktı, tebdilim şaştı. Tabii kaldırdım kolları, teslim. Kimmiş biliyor musun? Kızın hanımı, mühendisın karısı.. Sizi, dedi günlerdenberi kolluyorum. Alçaklar, namussuzlar, tuuu.. Zoruma gitti. Bir şey değil, sonunda, kızı kovacam dedi, seni de hırsız diye polise teslim edecem. Oldu olacak, bir dikildim, dedim hanfendi, demindenberi bütün söylediklerinizi gerl almazsanız rezalet çıkarırım! Toplarım mahalleyi başıma, derim beni içeri hanfendl aldı, sonunu düşünün. Sâhiden yapar mı-

sın, dedi. Orospu çocuğuyum ki yaparım dedim, korktu enayi. Açtı kapıyı, dedi git, git, Allah kahretsin seni, bir daha uğrama buralara.. Tam çıkacaktım aklıma sen geldin ha, şerefsizim.. Dedim, giderim amma bir şartla: Para! Para vermezseniz adım atanın ta sülâlesini.. Yavaş, dedi, yavaş söyle, bir duyan, seni bir gören olur, namusumu iki paralık edersin.. Öyleyse para, dedim, ama dedi bir daha buralara uğramıyacaksın! Uğramam, dedim. Ananın babanın ölü yüzünü öper misin uğrarsan? dedi, babam yok, ananın ölü yüzünü öpeyim ki, dedim. Beşliği pasa etti..

Beriki gölge yerinden fırladı:

— Pasa mı etti? Yanında mı?

— Yanımda. Ne var?

— Ne var mı? Ulan, daha ne duruyorsun?

— N'apım?

— Öteberi alalım.. Şarap, sıcak ekmek, cigara filân..

Parlak ay, ikisinin de ince çocuk yüzlerini aydınlatıyordu. Siyah şarap, sıcak ekmek, pastırma ve bir paket de Boğaziçi cigarasıyla döndüler. Deminki tahta sıraya yanyana oturdular, içmeğe başladılar.

— Allah be! dedi birinci gölge.

— Ne var?

— Hayat bu işte.. Yâni mangır. Mangırın bol olacak, hergün kafayı çekip..

— Hergün insan enayi bir mühendis karısı bulmalı ki..

— Bal gibi geçinilir. Aya bak..

— Ağır iç oğlum, ver şişeyi.

— Bundan daha ağır içilir mi? Al..

— Sucuk nerede? Ha, buradaymış.

— Aya bak.. On dördü mü?

— On beş galiba..

— Ne demiş Yahya Kemal? Gecə Leylâ'yı ayın

on dördü. Leylâ deyince bizim orda bir kız var, efendi, o kaş, o göz.. Leylâ bok yemiş yanında..

— Lân bütün şiir be..

— Ne?.

— Ay, gece, nehrin şırıltısı, ağaçlar..

— Heye ama, boşver.. Karın doyurmaz. Ver şu şişeyi..

— Al.. Şimdi şey de olmalı ki..

— Kim?

— İt Ömer..

— Heye.. Oğlan şimdi yaşıyor İstanbul'da.. Yarın bitirir palası.. Mangır da bol.. Biz?

— Ver şu şişeyi.. Şu anda kâinat vızgeller tırış gider, şerefe!

— Zit olsun, sevdiğin çit olsun amma, lan bildirdin tekmil be..

— Hangi bitirdim lan, daha dünya kadar var. Bırak onu bunu ya, dedim bir ölürse..

— N'olur?

— Tüyleneceğim ki, tekmil hükûmet gibi. Herkesin dedesi peşin ölür, bizim babamız öldü, Allahın işi..

— Fabrikada mı öldüydü ne?

— Heye. Ustaydı, kolunu makine kaptı, kanı durduramadılar..

— Demek deden ölünce..

— Hükümet gibi tüyleneceğim.. Ev, bağ, iki dükkân.. O zaman yanıma istidasız gelemezsiniz..

— Ben mi lan?

— Sen de, senin ferîştahın da..

— Lan sen hükümet olsan yanımda fossun.. Bir cığara ver. Belleki mirasa kondun.. N'apardın?

— Ben mi n'apardım? Çocuk olma be.. Evi, mevi, dükkânı okutur, mangizleri cebe küt atardım kapağı İstanbul'a. Orada yanlardım palaslardan birine, bir diploma kopardım mı, eh gayri..

— Ben olsam senin yerinde, mangizleri cebe, küt atlardım İstanbul'a ilk iş kitap gibi bir avrat, sonra açardım bir dükkân.. Diploma neymiş? Diploma diploma hepsinin sonu mangır değil mi? çapraşık yolları sevmem. Çünkü lise diplomalılara ekmek vermiyorlar, hepsi boş geziyor.. Şu yâdızlara bak. Aya bak. Dünya, yaşamak. Üst tarafı fasarya.. Bu dünyada yaşadığın yanına kâr kalır. Giderken götüreceğin iki arşın kefen..

— Kelleyi buldun mu ne?

— Bildiğin gibi değil, uçuyorum.. İçimde bir ferahlık.. Şarap kıyakmış.. Sen nasılsın?

— Ben mi? Atom bombası gibiyim..

—

—?

Evvelâ bir şarkı, sonra da bir gazel tutturdular. Sesleri perde perde yükseldi. Çok geçmeden peydahlanan bir bekçi, gecenin ikisi olduğunu, bu saatte gazel okumanın kanunen yasak, binaenaleyh kalıp gitmelerini söyledi.

Kalktılar. Yolda:

— Yarın mektebe gidecek misin?

— Ben mi? Bilmem. Sen?

— Vallaha nebliyim.. Sen gidersen..

— Benim pek niyetim yok..

— Boşverelim. Cebirci müzakere edecek..

— Öyleyse boşver..

Ağır, eski taşlarla örülü, karanlık bir sokakta, yanyana kayboldular..

1948

G U R B E T T E

İlkbaharın ortalığı sele veren iri taneli yağmuru şehrin parke döşeli ana caddesini kırk beş dakika içinde geçilmez hale getirmişti. Yağmur durmamacasına yağıyor, sert rüzgâr olanca kuvvetiyle esiyor, gök gittikçe kararıyordu. Arada müthiş tärakalarla çakan şimşek, zayıf kalblerde dua etmek ihtiyacını duyuruyor, saçak altlarında omuz omuza dikilenlerin dudakları pıtırđıyordu. Küçücük mendiliyle dudağının rujunu suçlu suçlu silen bir tâzeyeye gözlerini dikmiş bakmakta olan bıyıklı bir kocakarı:

— Allah! dedi.

Yağmur, rüzgâr, şimşek.

Sıkıyönetim'ce İstanbul'dan sürgün edildikleri gündenberi yavaş yavaş çürüyen İstinye'li Tevfik'le, Berbat Şevket de sırlıklam hırpanileri içinde, birbirine sokulmuş düşünüyordı. İstinyeli Tevfik'in birden gözleri parladı:

— Ulan Şevket be, dedi, ne duruyoruz?

İnce yüzlü Şevket isteksizce baktı:

— N'apalım?

— Sıvıyalım paçaları, adam geçirelim karşıdan karşıya!

— Geçirelim be kardeşim!

Paçaları sıvadılar.

Yağmur hâlâ bütün hızıyla iniyor, sular yükseliyordu. İstanbul'lu sürgünler işe başlamışlardı bi-
13..

— Haydi abim, haydi abim. Karşıdan karşıya

adam geçiriyoruz, çeyreğe geçiriyoruz.. Bugün var, yarın yok!

— Yüzlüğe, yüzlüğe, yüzlüğe.. Yüzlüğe geçiriyoruz hamfendi, yüzlüğe beybaba, yüzlüğe!..

İstinye'li Tefvik:

— Bana baksana keriz, kırarım çenelerini!

— Anlamadım..

— Anlatırım sonra.. Yağmur hızlanıyor, düşürmesene piyasayı enayi!

— Geçiriyoruz ablacığım, geçiriyoruz.. Çeyreğe geçiriyoruz, tutturabildiğine geçiriyoruz.. Bugün var, yarın yok!

Yüzlüğe, çeyreğe, çeyreğe, yüzlüğe.. İşler epey hızlı gitti. Sonra yağmur durdu. Bir kenara çekildiler. Sırılsıklam hırpanilerinin ceplerinden çıkardıkları birer avuç ufaklığı saymağa başladılar.

Kirli bulutlar sıyrılmıştı. Mavi gök ıslak bir cam gibi parlıyordu. İki İstanbul'lu neş'eyle bakiştılar.

Berber Şevket:

— Garip kuşun yuvasını.. dedi, ha?

Öteki:

— Boşver garip kuşa.. Nâpacaz şimdi biliyor musun? İyi bir kayıntı.. Ondan sonra..

— Ondan sonra?

— Ondan sonra.. Sebze halinin karşısındaki şarapçıya dalacaz..

Sıcak ekmek, pastırma ve şarapla karınlarını iyice doyurduktan sonra şarapçıdan çıktılar.

İstinyeli Tefvik:

— Şu, dedi, hükûmetin ordaki parka gidelim. banklardan birinde..

— Ee?

— İstanbul'u düşünelim!

Parkta kimsecikler yoktu. Kızın bile yaprağını dökmiyen ağaçlardan birinin altındaki ıslak banka, yanyana oturdular.

İstinyeli Tefvik, tatlı tatlı gerindi, esnedi, güldü.

Berbat Şevket:

— Ne o? dedi.

— Gerneşiyorum. Çakmıyor musun?

— Çakmaz olur muyum? Tokluk.. Oooh..

— Saçmalama.. Yalnız toklukla iş bitmez..

— Ya?

İstinyeli Tefvik tekrar esneyip gerindikten sonra:

— Aaah Etyemezli Fetiye.. Anam babam neredesin?

Berbat Şevket'in sırtına bir yumruk attı:

— Lâkin biliyor musun.. Tokluk kadın..

Bir de şöyle kuru çamaşır üst baş küçük bir kulübe.. Hey Allahım nedir bu çektiğimiz? Biz de senin kulun değil miyiz?

Başını yumrukları arasına almıştı. İstinyeli Tefvik:

— Lâkin, dedi, burda, gurbette ölmek.. Ha? Ne dersin?

Berbat Şevket'in omuzunu dürttü.

Beriki:

— Bırak, dedi. Dokunma dalgama.. Balıkpazarından geçiyorum.

Altında oturdukları ağacın koyu yeşil yaprakları arasında gök, masmavi görünüyordu.

1950

KÜÇÜKLER VE BÜYÜKLER

Aşı boyalı konağın kapısı önünde iki gözü kör bir dilenci kadın şarkı söylüyormuşa benzeyen sesiyle dileniyor, kel başına ziftli takke geçirilmiş, altı yaşındaki oğlu da, az ilerdeki meydanlıkta, Büyük-kulüp, Yenice, Baframaden, Boğaziçi, cıgara kutu kapaklariyle oynuyordu. Yere büyük br daire çizmişti. Kapakları dairenin içine üstüste yığmış on beş adım öteden fırlattığı kiremit parçasıyla kapakları çıkarmağa çalışıyor, heyecanlanıyor, sövüyor, arada kendi kendine gülüyordu.

Yere sürtünmekten renklerini kaybetmiş, kirlenmiş, yıpranmış kapakları bir atışta çıkardı mı ufacık burnu memnurlukla parlıyordu.

Bu sırada aşı boyalı konağın kapısı açıldı. Ter-temiz üstbaşı, pırıl pırıl iskarpinleri, taralı saçları ve kırmızı üç tekerlekli bisikletiyle, konağın çocuğu dışarı çıktı. O da beriki kadar, altı yaşındaydı, fakir çocuğun hayran bakışı önünde bindi. Elinde kiremidiyle fakir çocuğu hiçbir kıskançlık duymadan bakıyor, sadece bakıyordu. Hayrandı. Onun usta bir şoför gibi sürüşüne hayrandı. Halbuki konağın çocuğu.. O, bu bisiklet, bu iskarpinler, bu konaktan bıkmıştı: «... üstünü başını kirletme, kaka söz söyleme, çamurlara basma..»

Fakir çocuğun gösterecek fazla bir marifeti yoktu. Kırık kiremidiyle yere büyük bir daire çizdi, kapakları dairenin içine yığdı, on beş adım geriye çekildi, nişan aldı, kiremit parçasını fırlattı:

— Al!

Kiremit parçası kapakları yalıyarak geçti. Konağın çocuğu «Aaah!» dedi. Beriki güldü. Kiremidini tekrar aldı, yenibaştan denedi. Fakat, yine kâğıtları yalıyarak geçen kiremit parçası, konağın çocuklarına yeni bir «Ah!» çekti. Beriki:

— Ulan, dedi, amma da iş be! Halbuki her zaman..

• Konağın çocuğu bisikletinden inip, sokuldu:

— Her zaman birde mi çıkarırdın?

— Birde çıkarırdım ya.. Ben bu kââtları hep üttüm! Bu Kulüpler var ya, beşlik, bunlar Yenice, onluk, bunlar Boğaziçi, yirmilik..

— Ver bakim hele!

Kâğıtları aldı dikkatle tetkik ettikten sonra iade etti:

— Kimden üttün bunları?

— Ben mi? Musa'dan. Sen Musa'yı bilmezsin. Bizim mahallede oturur, arabacının oğlu. Bir yığın cücükleri var. İtleri de kunnadı. Karalı, biyazlı şöyle şöyle manıklar.. Benim kulelerim de var, bir torba. Biz Musa'yla Avgan kuşu yaptık, uçurduk. Havaya bi dikildi ki.. Senin fırıldağın var mı?

— Yok. Annem almaz ki.. Senin var mı?

— Var, iki dene. Birini Musa verdi, birini de anam aldı. Anam bana kuş lâstiği de alacak!

— Bu kadın senin anan mı?

— Anam..

— Baban yok mu?

— Yok..

— Niye?

— Nebliym ben?

— Anan mı para kazanıyor?

— Heye..

— Kasaptan etinizi kim alıyor? Mutfakta yemeğinizi kim pişiriyor?

— İli.. Bizim mutfağımız ne arasın bizim evde yemek pişmez ki..

— Kâğıtlarını verir misin azıcık oynayım?

— Veririm amma.. Sen de beni ona bindirirsen!..

— Neye? Bisiklete mi?

— Heye, ona işte..

— Biin..

Fakir çocuk kiremit parçasıyla kapakları derhal verdi. Beriki:

— Sen yarın da gelir misin? diye sordu, beybambam'dan cıgara kutuları isterdim, oynardık.. Ha? Gelir misin?

— Anam burda dilenirse..

Konağın çocuğu yere büyük bir daire çizerken.. beriki de bisikletin yanına gitti. İçli titriyordu. Pırıl pırıl didon, tekerlekler.. Bu kadar büyük bir saadete inanamıyor, yadırgıyordu. İki yanını iyice kolladıktan sonra bisiklete bir adım daha yaklaştı, elini didona uzattı, fakat tutmadı. Etrafı tekrar kolladı, konağın üst kat pencerelerine baktı. Kanaat getirdikten sonra, didona uzandı ve onu sımsıkı tuttu, güldü, anasına sevinçle baktı. Herkes, herşey eskisi gibi, kendi işindeydi. Pedala bastı, sonra bindi içli titreyerek haykırdı:

— Ana, kız ana kız bak hele, bana bak kız!

Kadın kör gözlerini oğlunun sesi gelen tarafa çevirmişti ki, konağın üst kat penceresinde bir çığlık koptu:

— At, at bakim onları; Aynur, gözlerin kör olsun inşallâh e mi? Koş! Çocuk pis şeylerle oynuyor!

Konağın kapısı hızla açıldı. Saçları makineyle tıraşlı, on üç yaşlarında haşın bir besleme kız fırladı. Fakir çocuğuna koştu, şaşkın bakan çocuğun elindekileri çekti, aldı, fırlattı. Kâğıtlar etrafa dağıldı, kiremit ortadan bölündü. Bütün bunlar lâhzada

ölmuş, besleme, konağın çocuğu ve bisiklet kapıdan girmiş, kaybolmuşlar, kapı kapanmıştı.

Fakir çocuğuysa yerde avaz avaz bağıırıyordu. Bağıırdı, bağıırdı, bağıırdı. Sonra kalktı. Şakıldaklı etekleri, kirli ince ayaklariyle kâğıtlarına gitti. Kiremidinin kırıldığını görünce beslemeye söğdü ve anasının yanına geldi:

— Beni yiteledi! dedi.

Anası omuz silkti:

— Sus haydi sus, telin dökülmedi ya! Ağladığını duyarlarsa bizi buradan kovarlar.. Sus! .

Sarkan sümüğünü elinin tersiyle siliveren çocuk, başka bir kiremit parçası buldu, yere bir başka daire çizdi, kâğıtları yığdı, on beş adım geri çekilerek nişan aldı.

1949

HATİCE AKDUR VESAİRE

Elbistan'ın bilmem ne köyünden geçen seneye kocasıyla birlikte çalışmak üzere gelen Hatice Akdur, o zaman epeyce canlıydı, kocası da güçlü kuvvetli. Adam çırcır fabrikasında kütlücülük yapıyordu, Hatice de çırcırlarda işçi. Erkek yüz elli kuruş sağlam alıyordu, kadın yüz kuruş, geçinip gidiyorlardı..

Günün birinde erkek, memleketteki evini satmak bahanesiyle, ortadan silindi. Hatice büsbütün ortada kaldı. Yer demirdi, gök bakır. Bir gün, beş gün.. Bir de öksürük tutunca komşuları:

— ... bu öksürük ince hastalık öksürüğü kız dediler, aynada bakın kendine!

— Töbe deyin, dedi, düşmanım mısınız?

— Düşmanların gözü öksün bacım, amma bu öksürük, bu ateş, bu kansızlık..

Hatice'nin içine de şüphe düşmüştü.. Bir gün usulcacık Verem Dispanserine gidip, komşuların ayna dedikleri röntgene bakındı. Doktor bir ilaç yazdı, reçeteyi Hatice'ye uzattı. Hatice:

— Bunu kim yaptıracak beyim? diye sordu.

Doktor:

— Sen! dedi.

— Benim yiyecek ekmeğim yok..

— O halde verem cemiyetine git!

— Yaptırırlar mı ki?

— Eee.. Seninle uğraşacak değilim.. Sırada kim varsa gelsin!

Hatice çıktı. Dispanserin sofasında akıl öğretmenler:

— ... mıhtara gidersin, bir iki ağlar yalvarırsın, basar kâğıdın altına mührünü..

Öylece yaptı. Yokluk kâğıdı ve reçeteyle dayandı Verem Derneğine. Dernek kâtibi, reçeteye şöyle bir baktı:

— Burda verem ilâcı yok, bunlar kuvvet ilâcı.. dedi, biz verem ilâcından başka ilâç veremeyiz, mevzuatımız müsait değil, Belediyeye git!

Belediyeye gitti.

— Dilekçesiz olmaz! dediler.

Uğraştı, ağladı, yalvardı, beleş tarafından bir dilekçe yazdırdı, götürdü. Dilekçe havale edile edile tepe saçları dökük Belediye doktoruna geldi. Belediye doktorunun hem tepe saçları döküktü, hem de gözleri mavi. Dilekçeyle Dispanserin reçetesini, şöyle bir gözden geçirdikten sonra:

— Verem cemiyetine git! dedi.

Hatice:

— Gittim beyim.. dedi, vermediler..

Tepe saçları dökük doktor:

— Nasıl vermezlermiş? diye çıkıştı, her yıl onlara binlerce lira veriyoruz. Mecburdurlar.

Sonra kâğıda sarıldı, pırıl pırıl yazı makinesinde Belediye Başkanını derneğe kışkırtıcı bir yazı yazdı. Kurnaz Başkan yazıyı okudu, fakat kızmadı. Doktorun yazısına tek kelime eklemeden Dernek Başkanlığına havale etti.

Dernek Başkanı doktorun ne tepe saçları döküktü, ne de gözleri mavi. Gözleri kara karaydı.. Tepe saçları dökük, mavi gözlü doktorun kışkırtıcı yazısını okuyunca, evvelâ sinirlendi, sonra öfkelendi, daha sonra da:

— O bana akıl öğretecek adam değil! diye bağırdı, ben en az onun kadar doktorum! Onun gibi.

Devletin koltuğuna sığınmış, âcliz de değilim. İlâcı vermiyorum, git böyle söyle!

Hatice Akdur, tepe saçları dökülmemiş kara gözlü doktorun sözlerini, tepe saçları dökük mavi gözlü doktora yarım yamalak anlattı. Ne türlü cevap geleceğini aşağı yukarı tahmin eden tepe saçları dökük mavi gözlü doktor:

— Demek, dedi, böyle söyledi? Devletin koltuğuna sığınmak haysiyetsizlik miymiş? O kim oluyor da bana hakaret ediyor? Bana değil, Devlete hakaret ediyor! Ben onu ta liseden tanırım. Ukalâ dümbeleğinin biriydi. Sıkılmaz herif! Aynı senede mezun olduk. Aradan on sene geçmedi, koca apartmanı çökertti. Nereden? Nasıl? Nerdenini, nasılını ben bilirim! Git böyle söyle, haydi!

Hatice Akdur'u görünce tepe saçları dökülmemiş, kara gözlü doktor, muayene ettiği hastayı bırakarak:

— N'oldu? dedi. Söylediklerimi aynen söyledin mi?

— Söyledim beyim.

— Ne dedi?

— Birşeyler söyledi ya, akıl değil ki soyka.. Daha on sene olmadı apartmanı çökertti, dedi. Nasıl çökerttiğini ben bilirim, dedi.

Tepe saçları dökülmemiş kara gözlü doktor küp-lere bindi.

— Elbette çökertirim, dedi. Ben mütehassısım bugüne bugün, açsın gözünü.. Onun gibi basit bir pratisiyen değilim. Apartmanı alnımın teriyle çökerttim. Açdırmamın ağzımı.. Ben onun gibi, kırk kişiden arta kalmış basit bir hasta bakıcıyla da evlenmedim!.

Şaşkın Hatice elindeki kâğıtla uzun, uzun bekledikten sonra, ne yapması gerektiğini de kestiremeden, tekrar Belediyenin yolunu tuttu. Tepe saçları dökülmüş mavi gözlü doktorun kapısı önünde saatlerce bekledi.

Öğle oldu. Herkes gibi, Hatice Akdur da çıktı gitti. İki saat sonra gene geldi, tepe saçları dökük mavi gözlü doktorun kapısı önünde beklemeğe başladı.

Saatlar..

İkinci üstüydü; Belediye koridorunda iki doktor karşılaşmasınlar mı?

Hatice'nin akli gitti. Sandı ki, iki doktor tutuşacak, yumruklaşacaklar.. Tutuşup yumruklaşmaları umurunda bile değildi, isterse birbirlerini yesinler.. Mesele reçetenin yapılmasında, o güme gitmesin de..

Fakat öyle olmadı. Birbirlerinin arkasından atıp tutan tepe saçları dökük mavi gözlü doktorla, tepe saçları dökülmemiş kara gözlü doktor birbirlerinin elini sıktilar, gülüşerek konuşmağa başladılar. Bir ara gözlerine Hatice ilişince, tepe saçları dökük mavi gözlü doktor:

— Şu kadın.. dedi.

Tepe saçları dökülmemiş, kara gözlü doktor.

— Şu kadın.. dedi.

Sonra iki doktor, hesap işleri bürosunun açık kapısından içeri dalıverdiler.

1951

NAYLON HİKÂYE

Yukarıköy'den Veli ağa, İngiliz lâciverdinden şalvarı, basık, rugan yemenileriyle Abidinpaşa cadde-sinde kulunç kıra kıra yürürken, gözlerinin içi gü-lüyor, selâm verecek, hal hâtır soracak adam arı-yordu. Uçsuz bir ferahlık bir iyi kalblilik içindeydi. O kadar ki, birisi araya girip «... şundan şu çıkar, bundan bu çıkar..» dese, evvelki kış köy kahvesin-de yakasına sarılıp; anasına ölmüş avradına, çolu-ğuna, küncüden ufağına söğen Gerdanlı Ömer'i bi-le affeder, hattâ canciğer olabilirdi.

Hayatından bu yılki kadar memnun olduğu gö-rülmemişti.

Tam bu sırada Aşağıköy'lü Abid ağa karşı kal-dırımdan seslendi:

— Öyle mi Veli? Nirden böyle?

Veli ağa karşı kaldırıma baktı, güldü:

— Şöyle, dedi, pangadan..

Taneleri fındık iriliğindeki sarı kehribar tesblihi-ni şakırdatarak Veli ağanın yanına gelen Aşağıköy'-lü Abid ağa:

— Teh dedi, teh teh teh.. Tüm delânı olmuş-sun bire herif. Şuna bak hele şuna.. Bir devrin beh-rinde kırkıdan sonra azanı teneşir pakler dirler-di. Sen altmışını da aşdın ya..

Kıs kıs gülen Veli ağa:

— Allah dövletimize zeval virmesln.. dedi, be-nim değil, bes, tüm çütçülerimizin yüzü güldü bu yıl!

Yanyana yürümeğe başladılar. Abid ağa:

— Doğru.. dedi, şu Demrikıratların her tuttuğunu altın etsin Allah! Herifler bir çıkdılar tahta, pambıktır yekindi. Bu memleketde bünca yıldır çütçülük ederik pambuğun üçyüze üçyüz elliye satıldığını kim gördü?

— Hökümat dediğin böyle olmalı! Sen nöördün? Sattın mı pambıkları?

— Ben mi? Deli miyim? (Sesini kısıtı) öte gün borsada tüccarlar konuşuyordu, kulak virdim.. Bu yıl Amelikende pambık gıssaymış, dörde, dört yüz elliye fırlıyacakmış!

Yukarıköylü Veli ağa durakladı:

— Essahdan mı Abid?

— Vebalım boynuma.. Sen sattın mı yoğsa?

— Ne diyon Abid ne diyon? Yandık bi top bezine disâne..

— Kaça sattın?

— Üç bin kilosunu üçdeen beş bin kilosunu da üç buçukdan.. Şu simsarları görüyon mu? ardımda dolandı dolandı.. Dimek dörde, dört buçuğa fırlıyacağmış?.

— Tüccar öyle diyor, kulağımnan duydum.

Veli ağanın kafasında sekiz bin kilo pamuğun fiyat farkı, yürüyor, kalın kaşları öfkeyle çatıyordu.

— Bu simsar milletini tüm sürmeli melmeketden.. diye homurdandı, şuna bak.. Durup dururken on on iki bin liralık bir ziyan.. Yazının vâcibisi.. Bellesin eziyetini benimnen birlik çekdi..

Amerikan traktörleri satan acentalardan birinin önünden geçiyorlardı. Aşağıköy'lü Abid ağa yanıbaşında dalgın dalgın yürümekte olan Yukarıköy'lü Veli ağayı kolundan çekti, acentadan içeri girdiler. Acentanın iyice silinmiş pırıl pırıl birer elmayı hatırlatan memurları, onları hızla karşıladı, sandalye ikram ettiler, çaydan kahveden bir emirleri olup olmadığını sordular. Veli ağa ne acentaya girdiklerinin

farkındaydı, ne de sorulan şeyin. Abid ağaysa, şimdi kahveden geldiğini söyliyerek, Makormikin yeşil ve kırmızı tuvaletler içinde kırılan FARMALL markalı traktörlerine sokuldu. Traktörler rujlu dudaklarıyla, konsomasyona hazırıldılar.

Abid ağa daha sokuldu. Etili avucuyla kırmızısının çamurluğunu okşadı. Bu temastan gıdıklanan kırmızı Farmall, rimelli kirpikleriyle sanki Abid ağaya baktı, göz kırptı. Abid ağa utandı, elini çamurluktan çekti. Kırmızı tekrar baktı ve usulcacık, «Canım!» dedi.

Abid ağanın kulak memeleri yanmağa başlamıştı. Kırmızı yanaklarıyla yanibaşında gülümseyen memursa, önü ilikli smokini ve peşkiriyile, bardaki şef garsonu hatırlatarak, Abid ağanın leb demesini bekliyordu.

Abid ağa, Veli ağaya baktı. Sandalyesinde dalgın dalgın oturmakta olan Veli ağa, bir tahtada on iki bin liralık bir kazık yediği kısa boylu, patlak gözlü simsarı düşünüyordu.

Abid ağa:

— Öyle mi Veli? diye seslendi, şo kırmızıyı çeksem mi, ne diyon?

Veli ağa duymadı, sesin geldiği tarafa boş gözlerle baktı, Abid ağayı gördü, içini çekti:

— Dimek dörde, dört buçuğa?

Yeşil ve kırmızı tuvaletleriyle Farmall'lar fıkırdadılar.

Acentanın bardaki şefgarsonu hatırlatan memuru:

— Size bunlardan bir tane vermiştik.. dedi.

Bunu duyan kırmızı, dirseğiyle yeşili dürttü:

— Şu ukalâya bak, dedi, öyle sinirime dokunuyor ki..

Abid ağayla bir an önce gözgöze geldiler. Şefgarsona duyurmadan, kırmızı:

— Canım, dedi, tontonum, dedi nonoşum..

Bu sırada şefgarson:

— Kaç dönüm tarlanız var? diye sordu.

Abid ağa:

— Belle ki bin beş yüz..

Şefgarson:

— Bin beş yüz dönüme bir tane yeter.. dedi, çünkü..

Abid ağa lâhavle çekti. Kafası hâlâ kısa boylu simsarla meşgul Veli ağanın yanına gitti:

— Şo kırmızıyı da çekiyim diyorum.. dedi, giden bayram üstüaçık köylüler yallah deyince, dört Farmall'nan geldiler bizim köye.. Ne dimeye onnar-dan aşağı kalmalı.. Deel mi?

Veli ağa duymadı.

— Öyle mi be Veli.. Üstüaçık köylüler diyom.. Sana diyom be..

Veli ağanın omuzunu dürttü. Veli ağa uyandı.

— Elimde bi fırsant olsa, dedi, şo simsar milletini teknil makinesinden geçiririm!

Abid ağa:

— Kimkiminnen değermenci suyuynan bire herif.. dedi. Ben diyon Çanakkale boğazı, sen diyon..

Tekrar traktörlerin yanına geldi. Etli, sıcak avucuyla kırmızının evvelâ çamurluğunu, sonra kocaman lâstiklerini okşamağa başladı.

Hazdan yumulan gözleriyle kırmızı, kaba tüylü bir kedi gibi uysaldı.

1950

A V

Büyük toprak sahiplerinden birinin yakın akrabası olan Efendi Mansur, otobüs durağının orda Güdük Hasan'la Tenekeci Sezaî'ye rastladı.

— Nereye lan? diye sordular.

Efendi Mansur:

— Ava... dedi.

— Ne avı?

— Keklik, bıldırcın, tavşan... Bizim Condere'len- (*) öyle bir tavşan avlanıyor ki, deme gitsin... Siz nerye?

— Biz de duman alacâz çaycı Kadir'den..

— Sonra?

— Sonra bakalım... Dilberlersekisi'ne doğru bir boy açılak diyoruz...

Efendi Mansur:

— Boşverin Dilberlersekisi'ne... dedi, ava beraber gidek. Bizim naylon arabayı Condere'nin ardına takarız, yatak, yorgan, battaniye filân da alınız, nevâlemlizi de tam düzeriz... Hâ?

Güdük Hasan Tenekeci Sezaî'ye, Tenekeci Sezaî Güdük Hasan'a baktı, bakiştılar.

Olur mu olur...

Bir saat sonra efendi Mansur'ların Yenimahalle'deki kırmızı kiremitli konaklarında buluşmak üzere ayrıldılar.

.....

(*) Condere: John Deer marka traktör.

Üçü de birbirinden geri kalmaz...

Avlanmadığı günler Efendi Mansur, memleketin en işlek caddesi üzerindeki kahveye yanlar, gelip geçen kızlarla kadınların künyelerini sayar. Kim kimle sevişiyor, kim kocasına boynuz taktırıyor, kimin kocası kimin karısını filân baloda sıkıştırdı, Efendi Mansur bilir. Efendi Mansur'un bilmediği mevzu, içinden çıkamıyacağı mesele yoktur. Efendi Mansur'un bilgi ve ihtisası o kadar geniştir ki, bazen hızını alamaz, doktorlara doktorluk, mühendislere mühendislik öğretir, Kore savaşındaki strateji hatâlarını, Birleşmiş Milletler tebliğlerini gazetelerde okuyarak değil, radyoda dinleyenlerden duymak suretiyle belirtir.

Başında geniş kenarlı hasır şapkası, bacağında bacak araları sarı meşin, kül rengi gabardin külotu, sırtında meşin montgomerisi, ayağında kahverengi çizmeleri ve ince bıyığıyla her sabah kendisini Holivut hava kuvvetlerinin yenilmez Coni'si yahut Yükarı Baranalı bir kovboy sanarak, kırmızı John Deer'inin direksiyonunda, kız lisesinin önündeki parke caddeden geçer.

Direksiyona geçti mi Efendi Mansur, bir yenilmez Coni'dir. Siyah göğüslükleriyle ikişer, üçer geçen liseli kızların dikkatlerini çekmek için John Deer'i dörtlüye kaldırır. John Deer dörtlüye kalkmaz mı, parkeler sarsılır, pencerelerde başlar peydahlanır ve John Deer, ekzozunda tabanca gibi patlayan gaz koku homurtusuyla mesafeler yer, yutar...

Efendi Mansur'un keyfine son yoktur artık. Caddenin tâ öbür başında John Deer'i durdurur, hasır şapkasını geriye iter ve beyaz mendiliyle terini silmeğe başlar...

Güçük Hasan'a gelince...

O, anaların neler doğurduğunu isbat etmeğe pek meraklıdır. Bir zamanlar bilmem hangi paşanın kafasına sandalye indirmesiyle meşhurdur, iri yarı bir

derebeylerinin yeğenidir. Bir elli boyunda, kırk beş kilosuna rağmen, Zaloğlu Rüstem rolündedir. Ayaklarında rügan çizmeler, bacağına karadon denen şalvar, belinde Trablus kuşağı, kuşağın arasında parlak demirli süsü, altıpatları, tütün tabakası ve iri tanelli sarı tesbihi mutlaka bulunur.

Gürültüsüz içki meclisi, kavgasız kerhâne seferi görülmemiştir.

Tenekeci Sezai'ye, ne Efendi Mansur'a benzer, ne de Güdük Hasan'a... Vurmak, kırmak, asmak, iddiaları yoktur. O öyle şeylere zerrece ehemmiyet vermez. Böyle şeylere hem ehemmiyet vermez, hem de verenlere çocuk gözüyle bakar. Bulunduğu mecliste patırtı başlarken Tenekeci Sezai cızlamı çeker, uzun zaman da ortalarda görünmez.

Tenekeci Sezai, muska yazar, şeytan kovalar, remil atar, avuç içindeki çizgilerden keşfi-istikbal'de bulunur. Tenekeci Sezai'nin mârifetleri bunlardan ibaret değildir. Tenekeci Sezai yol yürümekte de ihtisas sahibidir. Kendi buluşu olduğunu iddia ettiği bir çeşit sekme ilmine vukufu dolayısıyla, dünyanın en dayanıklı yürüyücüsüdür. Bu, onun iddiası... Tenekeci Sezai iddia eder, fakat hiçbir iddiasını isbat ettiği görülmemiştir. O sadece iddia eder, isbata yanaşmaz. Tartışmayı tam zamanında mugalataya boğup, bahisten bahise atlamakta, etrafındakilerin dikkatini başka taraflara çekmekte ustadır.

Anşa'nın oğlu onun için: «... boyunun her milimetresi yalandır!» der.

Bununla beraber, Tenekeci Sezai'nin ciddî bir tek gayesi vardır: Bilmem hangi Roma İmparatorunun kızı Jorjetin mezarını bulmak!

Rivayete göre, bu kız yılandan çok korkarmış. Vasiyetinde demiş ki: «Ben ölürsem, demiş, benim cesedimi altından bir tabuta koyduktan sonra gömsünler!..»

Öyle yapılmış. İmparator kızının cesedi, altın bir tabuta konulup gömülmüş...

Tenekeci Sezai, bu mezarın Misis toprağında olduğunu duymuştur. Bunu yalnız Tenekeci Sezai değil, İngiliz Ali'ler, Ziyamatlı Kadir'ler, Sıçramazın Hasan'lar ve daha nice niceleri duymuştur...

Bir gün Tenekeci Sezai alteve kapanır, İtikâfa çekilir. Kırk gün, tam kırk gün kırk gece Vel'âdiyâtî esmâsını çekecek, her gün bir tane eksilmek üzere kırk kara zeytinle, günde iki bardaktan fazla su içmiyecekti.

Altevin toprak zeminine yedi âyetelkürsü ile genişçe bir daire çizer, içinde oturur. Elinde doksan dokuzluk tesbih.. Kapı kapalı, baca tıkalıdır. Başlar (Vel'âdiyâtî daphan) esmâsına.

Otuz altı mı, kırk sekiz saat sonra mı, başlar tavan çatlamağa, duvarlar oturduğu toprak sarsılmağa... Tavan çatladıkça, duvarlarla toprak sarsıldıkça esmâyı artırır, esmâ arttıkça çatlama ve sarsıntılar çoğalır, Tenekeci Sezai'nin de çeneleri zangır zangır titremeğe başlar.

Tenekeci Sezai'ye demişlerdi ki, bu hallerden sonra duvar yarılacak, ya bir dudağı yerde, bir dudağı gökte zebellâh bir arap, ya at sürülerl, ya da ak sakalı göbeğinde bir pîrifânî karşısına dikilecek, ne istediğini senden soracak!

Tabii o zaman Tenekeci Sezai de İmparator kızının bulunduğu yeri öğrenecek...

Tavanın çatlaması, duvarların sarsılması saatte saatte artar, gürültüler kalabalıklaşırken, birden nal sesleri, at kişnemeleri başlar. Tenekeci Sezai esmâyı daha çabuklaştırır, esmâ çabuklaştıkça nal sesleri artar. Nal sesleri arttıkça esmâ çabuklaşır... Öyle bir zaman gelir ki, Tenekeci Sezai, şiş kapaklı yumuk gözleriyle, havada uçtuğunu sanır. Bir ara kendine gelir gibi olursa da, bu sefer korkunun dehşeti içinde kalır. Kalkıp kaçmak, işi yarım bırakmak...

Lâkin iyi saatte olsunların gazabı malûm! Kaçmak-
tan vazgeçer.

Nal sesleri ve at kişnemelerinin aşırı bir hal al-
dığı sıra, Tenekeci Sezai'nin tam karşısına rastla-
yan duvar boydan boya şakkadak yarılıp ta, kantar-
maları köpük içinde, azgın bir beygir sürüsünün üs-
tüne doğru dört nala geldiğini görünce, Tenekeci
Sezai'de şafak atar, korkunç bir çığlıkla kendinden
geçer... Kaç vakittir neticeyi merakla bekleyen ev
halkı koşar, kapıyı kırar alteve girer ki, ne görsün,
Sezai yerde sırtüstü yatıyor, ağızburun köpük için-
de...

Yukarı taşırılar.

.....

Bir saat sonra buluştular.

Çizmeleri, Montgomerisi, geniş kenarlı hasır şap-
kasiyle Efendi Mansur, John Deer'in direksiyonuna
geçti, Güdük Hasan'la Tenekeci Sezai de traktörün
ardındaki naylon arabada yerlerini aldılar ve mahal-
leliyi sinirlendirip duran homurtu kalabalığı ortalığı
gene velveleye vererek çekti gitti.

Avda epey bir zaman kalacakları için, üç kişi-
lik bir çadırdan başka üç ufak döşek, yaygı, batta-
niye, ispirotluk, Efendi Mansur'un dedesinden kal-
ma küçük bir semaver, çay, kahve, şeker, kara zey-
tin, pastırma, iğne, iplik, balık tutmağa mahsus ol-
ta, kargı denen kamış, serpme için tor, dinamit, kü-
çük iki kürek, iki kazma, canavar ihtimaline karşı
iki ağızlı balta, şu, bu velhasıl herşeyleri tamam-
dı. Yolda taze nane, maydanoz, kırmızı turp, siyah
Antep üzümü de alındıktan sonra, şehrin en kala-
balık, en dar, en iğri büğrü caddeleri, Efendi Man-
sur'un Yenilmez Coni maharetiyle, aşıldı, kenar ma-
hallenin tozlu yollarına düşüldü, paslı teneke yığın-
larından ibaret işçi evlerinin aralarındaki dar sokak-
lardan geçilirken, ayakları yalın, gözleri trahomlu
donsuz çocuklar, fakir fıkara çocukları neş'eli çiğ-

lıklarla peşlerine takılınca, Efendi Mansur gazâ bastı, traktör müthiş homurtusuyla sanki uçtu.

Artık maharete lüzum yoktu. Şehir gerilerde kalmıştır.. Kırmızı topraklar üzerinde bazan kesif bir yeşillik, bir ağaç kalabalığı, ağaç kalabalığının arasında kırmızı kiremitli nefis bir sayfiye evi, fakat daha ziyade harap evler...

Çökmekte olan akşamın esmerleştirdiği gök bulutsuzdur, hava serin. Sisler içindeki şehrin bacaları gerisine güneş yusuvarlak ve kıpkırmızı batalı çok olmuştur.

Demindenberi sarı bıyığını yiye yiye birşeyler düşünen Güdük Hasan'ı gözden geçirdikten sonra, Tenekeci Sezai, şiş kapaklı yumuk gözleriyle tekrar baktı, ne düşündüğünü soracaktı ki, traktörün sarı sırtısız gidişine birdenbire dikkat ederek, kasketini geriye itti ve iri bafon tabakasını çıkardı. Bir çift kâatlı sarıp üflemenin tam zamanıydı... İki cigara kâğıdını usulünce yapıştırdı, tütünleri yadı, avucunda kırıp ufaladığı esrar parçalarını tütünün üzerine dizdi, cigarayı itinayla sarmağa başladı. Kalın ve bembeyaz parmaklarına bu iş çok yakışıyordu.

Direksiyonda yarım sol oturan Efendi Mansur'sa, sağ göziyle yolu dikizlerken arada Sezai'nin özene bezene sardığı cigaraya bakıyor, gülümsüyordu.

Tenekeci Sezai cigarayı ağır ağır sarıp tükürkeleyip yapıştırdıktan sonra, sarı ağızlığına taktı, avuçları içinde ateşledi, üstüste birkaç duman aldı, Güdük Hasan'a uzattı. O adamakıllı dalgındı. Ayılması için koluyla dürttü:

— Ayık... dedi, Yarbaşına geldik. Binin yarısı üç bin beş yüz oğlum...

Güdük Hasan cigarayı aldı.

Esrarlı cigara sıravardiya dolaşmaya başlamıştı. Alınan dumanın zerresi ziyan olmamacasına tâ ciğerlere çekiliyor, gözler yumuluyor, yüzler ağarıyordu

Elden ele birkaç sefer dolaştıktan sonra, tükenen cıgarayı Tenekeci Sezai usulünce boğdu, ağız-
lıktan üfledi.

Gökte tek tük yıldızlar bellirmişti.

Demindenberi birşeyler düşünerek sarı bıyığını yiyip duran Güdük Hasan'a Tenekeci Sezai'nin tekrar gözü takıldı.

— Öyle mi be? dedi, ne düşünüyorsun?

Beriki dalgadaydı. Sezai dürttü:

— Sana söylüyorum!

Güdük Hasan irkildi.

— Ne var?

— Düşünüp duruyorsun bre herif.. Binin yarı-sı üç bin beş yüz dedik...

İçini çeken Güdük Hasan:

— Başımda, dedi, bir gaile var, bildiğin gibi de-ğil!...

— Ne gibi?

— Sır. Herkese denmez...

— Ne sırrı?

— Sır işte... Herkese denmez ki...

— Lan ne sırrı lan be?

Direksiyondan Efendi Mansur:

— N'olmuş yahu? diye sordu.

— Hiç!.. dediler. Sezai üsteledi:

— Herkese denmez, anladık... Bana da mı?

Sezai'yi uzun uzun gözden geçiren Güdük Hasan:

— Amma bak, dedi, bir başkasına kaçırırsan...

Çünkü, malûm ya, bu...

— Yanımda adam boğazla oğlum... Beni yeni mi tanıyon?

— Yeni tanımıyorum amma.. Sır mühim, çok...

— N'olursa olsun... Ateşe atıl de atılmazsam o zaman... Beni yeni tanımıyorsun ya... Bu kadar hukukumuz var meselâ...

Güdük Hasan usul usul:

— Epl oluyor, dedi, bir gece uryamda bir pîr sakallı gördüm. Nasıl yâni, sakalı blmbiyaz, bidene desen kara kıl yok, hem de göbeğinde... Dedi ki...

Efendi Mansur direksiyondan gene sordu:

— N'olmuş yahu? Ne konuşuyorsunuz?

Hasan sertçe:

— Bir şey yok! dedi.

Tenekeci Sezai elinin tersiyle Efendi Mansur'u iter gibi yaptı:

— İki kişiye bir lâf... Sonra kardaş?

— ... pîr sakallı dedi ki, beni peygamber efendimiz gönderdi, dedi. Hasan ümmetimin uryasına gir, tuttuğu yolu tekmil değışdiresin, dedi.

— Ne gibi?

— Namaza, oruca başlasın, üç ayları kaçırmayın, zinâdan, mükeyyifâtıdan elini eteğini çeksin, riyazata varsın, kırk gün kırk kara zeytinden başka bir şey yemesin...

— Sonra?

— Tabiî aramızda kalacak değıl mi? Çünkü ayın uyun değıl...

— Ailah sırrı oğlum, ayın uyun olur mu?

— Olmaz. Bir insan eline, beline, diline mukaat olmalı...

— Yanımda adam boğazla, korkma oğlum...

— ... kırk gün sonra haber salsın dayısına, dayısı onu arlı, namıslı bir âile kızınınan eversin. Mehdîl-resûl onun belinden inecek demiş!

Tenekeci Sezai hiç beklenmedik müthiş bir kahkaha attı. Güdük Hasan'la direksiyondaki Efendi Mansur'un dalgaları bozuldu, ürküttüler.

Güdük Hasan hayretle bakıyordu. Tenekeci Sezai'ye iki kat ola ola gülüyor, gülmesi gittikçe artıyordu. Bir ara nefes nefese:

— Demek, dedi, demek Mehdîl-resûl...

Güdük Hasan:

— Kak lan! dedi, adam belledik seni de...

Tenekeci Sezai'nin gülmesi büsbütün arttı. Tenekeci Sezai'nin gülmesine Efendi Mansur da katıldı... Onu birdenbire bir tilkiye benzetmişti. İkisi iki yandan gittikçe artan bir kahkaha seline tutuldular. Arada birbirlerine bakıp, parmaklariyle birbirlerini göstererek, daha kuvvetli, daha derinden gelen, daha katıltıcı kahkahalar atıyorlardı. Tenekeci Sezai'nin nerdeyse nefesi kesilecekti. Efendi Mansur'sa ondan geri kalmıyor, John Deer'in önündeki iki küçük tekerleği de yumuşak topraklar üzerinde başıboş, traktör naylon arabayı keyfine göre sürüklüyordu.

Az sonra Güdük Hasan da onlara katıldı. Arkadaşlarının burunlarını kocaman birer asma kapağı görmeğe başlamıştı. Şimdi üçü üç yandan gülüyor, yarışircasına gülüyorlardı. Bu yarışmada en önde Tenekeci Sezai'ydi. Naylon arabanın tahtalarını tırmalıyordu.

Boğula, tıkana, aksıra, öksüre gülerlerken, Efendi Mansur nasılsa, ortalığın karardığına dikkat ederek projektörleri yaktı. Karanlığın içine iki kuvvetli ışık uzanmıştı ki, yolun bir yanında öbür yanına geçmek isteyen küçük, bir tavşan, yirmi metre ilerde, ışığa takıldı kaldı. Bunu gören Efendi Mansur:

— Aha aha aha!!! diye eliyle tavşanı gösterirken, traktörü kuvvetli bir frenle durdurunca, naylon araba traktöre bindirdi. Tenekeci Sezai'nin kafası arabanın tahtasına fena halde çarptı. Tenekeci Sezai bir an kendine geldi. Hâlâ gülüyordu. Dizleri üzerine kalktı. Yirmi metre ötede, ışığa takılmış kalmış tavşan yavrusunu görünce, neş'eli bir nârayla çifteye sarıldı. Efendi Mansur'un kulağının dibinden tavşana ateş etti. Yanında bomba patladığını sanan Efendi Mansur dehşete, geldi, cılası bozuldu.

Tenekeci Sezai'nin iyi bir atıcı olmasına rağmen tavşan vurulmamıştı.

Güdük Hasan :

— Ver lan şunu, diye tüfeği çekti aldı, elinim hamuruylan erkek işine karışma!

Doldurdu, nişan, ateş!

Işığın içinde çılgına dönen tavşan gene vurulmamıştı.

Tenekeci Sezai:

— Mehdî - resûlün babası, dedi, hani?

Güdük Hasan, söğdü. Efendi Mansur:

— Ne Mehdisi lan? diye sordu.

Tenekeci Sezai:

— Sen karışma! dedi.

Bu arada tuhaf bir şey oldu: yuları alınıp, azat edilmiş ihtiyar bir eşek ışık sütununun içinde beliriverdi. Tavşan tüymüştü. Tavşanın eşek kılığına girdiğini sanan Tenekeci Sezai'nin aklına derhal iyi saatte olsunlar geldi. Aklına iyi satte olsunlar gelince de karşısındaki eşek büyüdü, büyüdü, büyüdü...

Ayağa fırlayan Tenekeci Sezai, can havliyle:

— Kiş, kiş, kiş!!! diye üç defa bağırdıktan sonra, aman silâh atmayın! dedi, ecinni tayfasına çat-tık! Bismillâhirrahmannirrahim! Büyüyor, büyüyor, büyüyor!!!

Tüyleri diken diken olmuştu.

— ... kassemtü aleyke ve bihakki esmâ ve bilhakki kur'an! Sarf ve isrâfına!!!

Dili dolaştı.

Güdük Hasan'la Efendi Mansur da dehşet içindeydiler. Tenekeci Sezai'nin şeytan kovma duaları heyecanlarını adamakıllı arttırmıştı, titriyorlardı. Onlarda eşeği on misli görmeğe başlamışlardı.

Tenekeci Sezai'nin duaları, yaygara, telâş, zavallı eşeği şaşırtmıştı. Traktöre doğru ağır ağır gelirken durmuş, kulaklarını dikmiş, hayretle bakıyordu. Tam bu sırada Sezai:

— Eştâten! diye bağırdı, eştâten, eştâten eştâten! Berhetiyye, berhetiyye, berhetiyye!! Kerir, kerir, kerir!!

Efendi Mansur marşı basmıştı. Gittikçe yaklaşan köpek ulumaları yüklü geceyi parçalıyarak motor işledi. Zavallı eşekse, nasıl hareket etmesi gerektiğini kestiremediğinden, hâlâ beş metre ilerde, dimdik kulaklariyle, bakıyordu. Bir ara ışık sütunundan çekildi, yolun kenarındaki karanlıkta kayboldu. Efendi Mansur'sa traktörü geri almak istedi. Anaraya tam basmıştı ki, müthiş bir çoban köpeği yanında havlayınca, eşeğin bu sefer de köpek kılığına girdiğini sanarak üçü üç yandan korkunç sesler çıkardılar. Efendi Mansur her şeye rağmen anaraya bastı. Traktör kendini geri attı, naylon araba da sola kırdı. Farkına varamadıkları bir hızla gerisin geriye gitmeğe başladılar. Naylon araba yolun kenarındaki meyile sapmıştı. Kocaman tekerlekleriyle John Deer de peşi sıra gitmekteydi. Önden gelen tehlikenin dehşeti içinde olduklarından, hiç biri işin farkında değildi. Araba ve traktör olanca ağırlıklarıyla yolun solundaki meyilden kaydı. Meyli otuz, belki de kırk metre kadar, dik bir yamaçtı. Traktörün altında çatırdayan naylon arabada cıgıllıklar...

Efendi Mansur'unsa eli ayağı çözülmüş, ne yapacağını şaşırmıştı. Bütün gücüyle bastığı ayak frenine rağmen, araba traktörü sürüklüyordu. Efendi Mansur'un eli birden el frenine gitti. El frenini tam yakalarken, deminki köpek hemen oracıkta keskin dişleriyle hırlayınca, Efendi Mansur'un bu sefer ayağı frenden kaydı. Ayağın kumandasından kurtulan frenlerse traktörün tekerleklerini koyuverdiler. O zaman naylon araba ve traktör büyük bir hızla tutuldular. Kuvvetli projektörler, yıldızların ışıldadığı aysız göğü, yalayıp, tam arkaya döndü ve traktör yuvarlanırken, projektörler bodur meşeleri aydınlatıp söndü.

Köpek havlamaları dolu gece lâhzada her şeyi yutmuş, deminki eşekse, yolun kenarında, traktörün yuvarlandığı yere kulaklarını dikmiş bakıyordu.

ODACI

Umum müdürün koça bıyıklı odacısı iri burnuyla çevreyi gözden geçiriyordu ki, hafif çiçek bozuğu, ufak tefek bir adam çekinerek yaklaştı:

— Umum müdür beyi görmek istiyorum... Kaabil mi acaba?

Püskül püskül kaşlarının altından serçe bakan odacı:

— Ne yapacaksın umum müdürü? diye sordu.

— İşim vardı da...

— Ne işin var?

— Bir iş...

— Senin umum müdürle ne işin olabilir?

— Hiç, yâni şey...

İş istemeğe gelenlerden biri olmalıydı. Bu ufak terek, sünepe, üstelik çiçek bozuğu suratlı adamdan müteahhit, tüccar, ya da daha başka biri olamazdı ya!

Kesti attı:

— Umum müdür meşgul!

Ama beriki çekip gideceklerden değildi:

— Haber verseniz fena olmazdı bay odacı...

«Bay odacı» işte böyle sırnaşıklara kızardı. Ulan sana adam adam «Umum müdür meşgul» dedim. Çekip gitsene. Daha doğrusu defolup, Hayır, gitmez. Sırnaşır da sırnaşırdı.

Öfkeyle döndü:

— Seni kimsin ki haber versem iyi olurmuş? Senin umum müdürle ne alaveren olabilir?

Ufak tefek adam son derece soğukkanlı:

— Kızmayın. Çok mühim bir işim vardı da...

— Amma da lâftan anlamazmıydın be! Umum müdür meşgul dedik. Senin aklın, fikrin, iz'anın yok mu. Sen türkçe bilmez misin? İnsan olan bir insana bir söz bir kerre söylenir: Umum müdür meşgul!

— Çok affedersiniz bay odacı... İncesini düşünemedim de...

— Kravatın da var ya? Kafan işlemliyor da ne diye takıyorsun onu?

— Eh işte, âdet olmuş. Cahilliğime verin...

Odacı hindi gibi kabarmıştı. Dolgun, kapkara bıyığını gururla sıvazladı:

— Bir dâire demek, resmî bir yer demek. Evet, ben bir odacıyım amma, öyle herkesi de adam yerine koymam. Neden? Çünkü tecrübem fazla. Biz ne umum müdürler, ne masebeciler gördük tuuu...

Ufak tefek adam numarudan şaştı:

— Aşk olsun. Demek çoktandır bu vazifedesiniz?

Derin bir iç geçirdi:

— Yirmi sene yirmi!

— Yirmi sene demek?

Kızdı:

— İnanamadın mı?

— Yoo, hayır. Estafurullah...

— Estafurullahmış. Estafurullah...

— Peki bay odacı bu zaman zarfında hiç terfi etmediniz mi?

Küçümsiyerek güldü:

— Ne terfisi? Terfiye ne ihtiyacım var?

— Çoluk çocuk sahibisinizdir herhalde. Bu zamanda basit bir odacı maaşıyla geçinmek kolay mı?

— Kolay olur mu?

— Kaç çocuğunuz var?

— Benim mi? Beş!

— Beş ha?

— Beş ya ne belledin?

— Pekî bay odacı, maaşınız kaç?

— Benim mi? Üç yüz.

— Vergi mergi de kesiliyordur tabî?

— Tabî kesilir, kesilmeyecek mi?

— Şu halde elinizde çok az kalıyordur. Merakını af buyurun, eviniz de kira olmalı?

— Kira amma, yakında...

— Ev mi yaptıracaksınız işallah?

Odacı kurnaz kurnaz güldü, koca bıyığını okşadı:

— İş bilenin kılıç kuşananın aslanımı!

— Hayret. Bu daracık odacı maaşından mı oluyor bu?

— Bana bak!

— Buyrun bay odacı?

— Fazla eşeleme sen sen ola. Neden dersen... bak, boynunda kravatın da var, iz'an et!

— Pekî bay odacı...

Ufak tefek adam bir süre hiç bir şey sormadıysa da, dayanamadı yine, soruverdi:

— Beş çocuğunuz, siz altı, hanımınız yedi... Yedi kişilik bir âilesiniz Allah bağışlasın. Geçine biliyor musunuz?

Odacı acıyarak baktı:

— Ulan amma da enayymişsin sen bel

— Neden bay odacı?

— Nedeni var mı? Üç yüz lirayla koskoca âile geçinebilir mi?

— Pekî bu hârika işin üstesinden nasıl geliyorsunuz öyleyse?

Ellerini dizlerine dayadı, şişti de şişti:

— Ben gelirim!

— Nasıl?

Bakmadan:

— Nasılina Rûfâiler karışır!

— Şâyan-ı hayretsiniz bay odacı. Maşallah arslan gibisiniz de...

— Öyleyîmdir.

— Bilhassa bıyığınız. Tam bir erkek bıyığı. Sonra, yanaklarınızdan fışkıran sağlık, yumruklarınızın ırılığı.. fakat bıyığınız bütün ölçülerin üzerinde güzel!

Dehşetle baktı:

— Gözlerim de iyi görür ha!

— Belli.

— Şerefsizim pireyi sekitmem!

— Kendinize çok iyi bakmışsınız..

— Kaç yaşımda gösteriyorum?

— Bilmem ki bay odacı?

— Hele hele...

Ölçtü biçti, yine:

— Vallahi, kestiremiyeceğim..

Kızdı:

— Kafadan at bire herif!

Attı:

— Kırk civarı desem? Ama kaabil değil, otuz dört, otuz beş. Otuz beş.. ha?

Odacı kıskıs güldü:

— Bilemedin!

— Peki siz söyleyin... Kaç yaşındasınız?

— Sen değil senin umum müdürün bile bilemez yaşımlı.

— Çok doğru. Kaç?

— Söylemem.

Gıdıklarcasına sokuldu:

— Allahaşkına söyleyin, nolur. Kaç yaşındasınız?

— Söylemem arkadaş. Nazar mazar deydirirsin!

— Korkmayın, hiç kötü gözüm yoktur. Kaç?

Fena gıdıklanmıştı, dayanamadı:

— Elli ikime bastım bu yıl!

Ufak tefek adam hayretten sıçradı:

— Elli ikinize mi?

— Niye? Ne var da?

— Siiz? Elli ikinize?

— Tabii enayi, elli ikime bastım ne belledin?

Maşallah de!

— Maşallaaah, fetebârekâllah...

— Yaşımı göstermediğim doğru. Neden? Can boğazdan gelir! Boğazıma iyi bakarım. Benim evime her Allahın günü bir but et girer. Yemeğin iyisini yerim, şarabın iyisini içerim. Gam, mum, tasa mu-sa, kasavet musavatı yanıma sokmam. Dünya yan-sa vızgelir tırıs gider. Gözlerimin önünde adam bö-ğazlasalar başımı çevirip bakmam!

—?

— Tatlıya da düşkünümdür ha!

—??

— Günde yarım kilo baklava ylmenden edemem.

Neden? Can boğazdan gelir!

Ufak tefek adam merakla sordu:

— Kadın, bay odacı? Kadınlarla aranız?

Gerindi, yayıldı, sırtı gidişmişçesine kaşındı, çap-kınca güldü sonra:

— Avrat milletine bayılırım! Yaşım elli iki... Bu-güne kadar beş nikâhlı avradımı külüstüre çıkardım. Hani öğünmek gibi olmasın amma, kendimi yirmi ya-şındaki delikanlıya değişmem!

— Aşk olsun. Fakat, bütün bu işler parayla sı-kı sıkıya ilintili şeyler. Bu kadarcık br maaşla bütün bu işlerin nasıl başarılabileceğini aklım almıyor. Fa-kat bıyıklarınız gerçekten hârika! Böyle sizinkiler gibi pırıl pırıl, kapkara, üstelik kuvvetli bıyığım olmasın isterdim..

— Benim yerimde olmayı istemez miydin?

— İstemez olur muyum bay odacı? Fakat bı-yıklarınız... onları besliyorsunuzdur herhalde?

— Besliyorum tabî.

— Nasıl?

— Nasıldan sana ne? Bıyığın yok ki senin!

— Zarar yok bay odacı. Hem belli olmaz, günün birinde belki ben de bırakırım..

— Bıraksan da benimki gibi olmaz a, neyse... iyi kulak ver: Fındık var ya fındık?

— Bildiğimiz fındık değil mi?

— Ulan eşek! Fındık fındıktır. Bildiğimiz bilmediğimiz olur mu? Fındık dedin mi dur orda! Haa... o bildiğimiz fındığın kabuğunu kır!

— Kırdım.

— İçini çıkar. Çıkardın mı?

— Çıkardım bay odacı..

— Bir firketeye tak. Takdın mı?

— Takdım bay odacı..

— Ateşe tut, kömür oluncaya kadar yak. Yaktın mı?

— Yaktım.

— Amma kömür olana kadar. Oldu mu?

— Oldu.

— Bıyığına iyice sür. Öfele öfele... İyice yedirt!

Ufak tefek adam pat diye başka bir şey sordu:

— Bâsura da bir ilâç biliyor musunuz bay odacı?

Odacı onu da biliyordu, tam katran, ısınmış tuğla diye başlayacaktı ki, kapı açıldı. İriyarı umum müdür görüldü. Ufak tefek bir adamın odacıyla çene çaldığını görünce, sordu:

— Ne var? Ne istiyorsunuz?

Ufak tefek adam ceketinin iç cebinden çıkardığı kartını umum müdüre uzattı. Karta şöyle bir göz atan umum müdür, birden âdeta kireç kesilerek ufaldı:

— Aman efendim, buyrun, rica ederim. Çoktan beri mi bekliyorsunuz? Vah vah vah...

İçeri koştı, Maroken koltuğun tozunu avucuy-
la aldı:

— Şöyle buyrun beyefendi. Ah bu odacılar...

Ufak tefek adam, umum müdürün telâşıyla il-
gilenmedi. Gayet soğuk, kupkuru bir sesle emret-
ti:

— Bana ithâl, ihraç evraklarıyla, memur ve müs-
tahdeminin maaş bordroları ve kasa fişlerini aldırın
lütfen!

Umum müdür fırladı. Kapı önündeki odacıya o
telâşla:

— Git sor beyefendiye, dedi. Çay mı emrediyor-
lar kahve mi?

Odacı ufak tefek adamın yanına kurnazca so-
kuldu:

— Manzaranızı çakmadım belleme!

— Ne gibi?

— Bana da pay vermeyin de bakın. Anam av-
radım olsun müfettişlere bi fıs geçtim mi... Çakı-
yon ya?

Göz kırptı:

— Kayfeyi nasıl içecen?

— Orta şekerli!

I Ő

Kimya dersinde bir gün kapı sertçe vuruldu. Sertçe, yâni herhangi bir âmlrin vuruşuyla.. İçeriye kerli ferli bir zât girdi. Adamın kalıbı kapıyı vuruş şekline uygun düşüyordu. Öyle ki, başta kimyacı, bütün sınıf müfettiş sanmıştık. Lâcivert elbiseli, kola-lı yakası, briyantınlı saçları, eldivenleri...

Öğretmen:

— Dikkaaat! dedi.

Sınıf gürr diye ayağa kalktı.

Kerli ferli zat, giyinişinin gerektirdiğı soğuk ciddilikle sınıfa döndü, müfettiş, işinin ehli bir müfettiş gibi, eliyle:

— Oturun!

Diye işaret ettikten sonra kendisini öğretmene tanıttı:

— Bendeniz «.....» okulundan naklen geliyorum efendim!

Başta öğretmen, bütün sınıf soğuk bir şok geçirdik. Bu bey, bu beyefendi, bu müfettiş kılık-lı adam demek bir öğrenciydi?

Kimyacı hayretler içinde sordu:

— Demek öğrencisiniz?

— Öğrenciyim efendim..

Sınıf müthiş kahkahasıyla top gibi patladı. Kimyacı, kimyacının aksiliğı, kahkaha değil, usulcacık da olsa gülünmeğe ifrit oluşu falan unutulmuş, kasıklar bastırıla bastırıla gülünüyor, tepiniliyor, hattâ bir kısım öğrenciler havlıyorlardı.

Kimyacı bile gülüyordu.

O, yâni sayın bay yapılı yeni öğrenciyse hep o buz gibi ciddiliği içinde..

Bir ara sınıfa döndü, iri mahmur gözlerini öfkeyle değil, hayretle açarak:

— Kahkahalarınızın sebebini anlıyamıyorum efendim, dedi.

Tâ arkadan bir ses:

— Amma da anlayışı kıtmışsın ha! dedi.

Bir başkası:

— Bu kalıp kıyafette öğrenci olur mu Allahsız?

— Eğitim müfettişine benziyorsun!

—

—

Kahkaha, tepinme havlamalar sürüp gidiyordu. Kimyacı sonunda kendine geldi:

— Kâfi!

Sınıf ağır ağır sustu. Yeni öğrenciyse, bebekleri gri, iri mahmur gözlerini önüne indirmişti.

.....

O günden sonra adı «Asılzade» ye çıktı. Büyük toprak sahibi bir avukatın gak dedikçe et, guk dedikçe suyla, binbir naz, niyazla yetiştirilmiş biricik oğlu olduğunu çok sonra öğrendik. İyi giyinir, boz para harcardı. İlk günlerindeki ciddiliği de erimiş, yerini hâin, hoyrat, iğneleyici, patavatsız bir içtenlik almıştı. Tornistan bir ceket, tubanı delik postallar, kol ağızları tiftiklenmiş bir pardesü, lpe dönmüş bir kravat onun için dehşetli birer alay konusuydu. Fakir öğrencileri yanına sokmaz. elinin tersiyle koğardı. Bir gün, neden böyle davrandığını sormuştum. «Elimde değil monşerşer!» demişti. «Tabiat meselesi. Pislik, yokluk, sefaletten nefret ediyorum!»

«— İyi ama» demiştim, «hiç kimse isteyerek sefil olmaz!»

Umursanmamıştı bile:

«— İşin bu yanı beni hiç mi hiç ilgilendirmez! İsteyerek, istemiyerek. Bence, sefil olmamalı önemli.

Serü oimamak içinse elden gelen yapılmalı. Altta kalanın canı çıksın..»

Derslerle arası alabildiğine açıktı. Sınıfın en arka sıralarından birinde, bütün ders boyunca, ya önünde ayna, elinde tarak, ya da moda dergilerini karıştırırdı.

Bir gün hiç hesapta olmayan bir şey: Cebirci derse kaldırmak istedi. «Asılsâze» zorla sığıdığı sırasından ayağa kalktı:

— Buyrun efendim..

— Geç tahtaya!

— Ben mi?

— Hayır zâtı - âliniz!

— Estâfurullah..

— Evet evet, zâtı - âliniz. Tabiî zahmet olmazsa..

— Rica ederim..

Sınıf yine top gibi patlamıştı müthiş kahkaha-sıyla. Bu müthiş kahkahalar zaten sınıfı sık sık patlatır, sınıf dakikalarca bir kol çengi, bayram yerine dönerdi.

Asılzâde bir türlü tahtaya geçmiyordu.

Cebirci gayet ciddiymiş:

— Neden tahtaya geçmiyorsun?

O, gri benekli mahmur gözlerini süzerek:

— Beni mâzur görün bugün efendim, dedi.

Öğretmen şaşıtı:

— Sebep?

— Hazırlıklı değilim de..

— Allah Allaaaaah?

— Evet, maalesef..

— Ya ben zât-ı devletlerine not vermek zorundaydım?

«Asılzade»nin de tepesi atmıştı:

— Sıfırı basarsın birader!

Gerçekten de, öğretmene «birader» diyecek yaşıydı. Bir sefer, sınıfın en yaşlısının bile ağabeysi

durumundaydı. Kalın boynu, kırmızı yanakları, geniş omuzu, yürürken döşeme tahtalarını gıcırdatan ağır gövdesi..

Öğretmenlerle, hattâ öğretmenlerin en öfkeli, değil, sınıfı, okulu bile titreten fizikçiyle daha senli benliydi.

Bir gün de, galiba tarihçi:

— Peki, demişti, ne olacak senin halin?

Asılzade omuz silkmişti:

— Valla ben de bilmiyorum!

— Sen öğrenci değil misin?

— Ne sayarsan say birader..

— Birader mi?

— Ağabeyim değilsin herhalde..

— Küstah!

— Bana mı söylüyorsun?

Sınıf donmuştu. «Asılzade» sırasından ağır ağır kalkmış, elleri arkasında, öğretmenin yanına gitmişti. Soluğumuzu kesmiş, gözlerimizi dört açmıştık. Elin-den bir kaza çıkacağa benziyordu. Öğretmen de sarı kesilmişti.

O, öğretmenin tam karşısında durdu:

— Küstah sensin!

Sınıftan çıktı, gitti.

Gidiş o gidiş. Aradan yıllar geçti. Galiba on-altı yıl. Güneşli, pırıl pırıl bir Nisan günü onu birden karşımda buldum. Kötü bir kasket altında, makineyle traşlı başı, harap üstü, berbat papuçlarıyla. Nerde o sağlık fışkıran kıpkırmızı yanaklar, döşemeleri gıcırdatan besili ağır gövde.. Yüzünün sarılığı, avurtlarının çöküklüğü, her şeyle zavallıydı.

Beni tanıdı:

— Evet beyefendi.. demek yıllardan sonra sizle...

— Karşılaşmak varmış kaderde Burhan bey. Fakat siz..

Hıçkırır gibi:

— Evet, dedi, evet ben... İşte gördüğünüz gibiyim.

— Peki ama.

Sözümü kesti:

— Uzundur.

— Çok merak ediyorum.

Gözleri daldı. Uzun uzun düşündü, sonra dudaklarını kemirerek başladı:

— Bu kılıktaki birinden nefret ederdim değil mi?

Altları delik postallar, tornistan bir ceket, kolları tiftiklenmiş pardesü.. Ben şimdi bu haldeyim. Neden mi? Basit: Peder sizlere ömür. Valde hâkeza. Peder ve valdeden ne kaldıysa paraya tahvil edip..

Birden sordu:

— Sizin peder bey sıhhat ve âfiyetteler mi?

— Sizlere ömür.

— Valde?

— O da maalesef.

Gri göz bebeklerinde sevinç şimşekleri:

— Yaa! Demek siz de benim gibi? Peki ne işle meşgulsünüz?

— Hiç. Küçük bir memurum..

Sevinci arttı:

— Küçük bir memursunuz demek? Oh oh.. Neden küçük?

— Büyüğü elime geçmediği için Burhan bey!

On altı yıl önceki alaycılığına dönmüştü:

— Hârika!

— Niçin?

— Zekânızın kıvılcımı olan esprileriniz..

— Evet?

— Ceketiniz de tornistan galiba?

— Tornistan maalesef...

Tıpatıp onaltı yıl önceki gibi sertleşti:

— Tornistan ceket giymeye utanmıyor musunuz?

Tepem atmıştı:

— Senin kılığın benden bes beter!

Gözlerindeki pırıltı söndü, kederlendi. Neredeyse ağlayacaktı:

- Bana bunu hâtırlatmamalıydınız!
- Siz? Siz ya?.
- Ben sadece sizden bahsettim.
- Ben de sizden!
- Konumuz ben değil, sizdiniz.
- Tuhaf.
- Evli misiniz?
- Evet.
- Çoluk çocuk?
- Ellerinizden öperler.
- Peki maaş? Maaşınız ne kadar?

Söyledim. Gözleri dehşetle büyüdü:

- Fâcia! Buna rezalet derler, felâket derler, felâket-i uzmâ derler beyefendi. Sorarım, bu rezalete neden meydan verdiniz?
- Anlamadım. Hangi rezalete?
- Bu kadcarcık bir maaşla ev bark sahibi olmaya...
- Ben bunu rezalet telâkki etmiyorum ki...
- Edeceksiniz, mecbursunuz buna beyefendi!
- İyi ama, siz? Siz ne vaziyettesiniz?

Mosmor kesildi:

- Az önce belirtmiştim, konumuz ben değil, siz. Mâmafi, madem ısrarla beni eşeliyorsunuz, anlatayım: Pederden kalanları nakde tahvil ve bir fabrika macerası.. Sonum hüsrân oldu. Oldu ama, yaşadım beyefendi, mükemmel, mükellef yaşadım ilk zamanlar!

Gözleri alev alevdi:

- hârikulâde kadınlar, viski, şampanyalar... Hususî arabam, şoförüm... Şimdi de görüyorsunuz. Küçük, küçücük bir memuriyet olsun bulamıyorum. Çünkü, küçük memurluk da bir şeydir. Onun da kendine göre ihtisası vardır. Bense, küçük memurların bilmesi gereken bilgilerden mahrumum.

Bırakın beni. Size bakalım. Sizin haliniz cidden acıklı..

Şöyle bir düşündü, sonra:

— Size bol maaşlı bir başka iş bulayım. Durun, aklıma geldi.. (İç cebinden çıkardığı kartına birşeyler yazıp uzattı) Alın bunu. (.....) şirketine gidin. Murat beyi bulun, Boş çevrilmeyeceğinizden emin olabilirsiniz.

Lâf olsun diye aldım kartını. O, «Beni sorarsa, Avrupa gezisine çıktığımı söylersin...» dedi. Dedi ya, «Kelin merhemi olsa kendi kullanır» diye düşünüyorum.

Üç gün sonra şirkete, lâf olsun diye gittim. Kartı verdim. Murat bey aldı, almasıyla da yerinden fırladı:

— Burhan bey, Burhan beyefendi? Nerdeler? Nerdeler kendileri? Çoktandır kaybettik. Sohbetlerinden mahrum kaldık..

Sonra?

Sonra da şaşılacak şey: Çalışmakta olduğum yerden elime geçen paranın üç katı bir maaşla daha hafif bir iş verilmesin mi?

Haftalarca sonra Burhan beyle yine karşılaştık. Anlattım. Sevindi. Sonra da sigara istedi. Paketli uzattım. Bir tek sigara aldı. Paketin kendisinde kalmasını rica ettimse de reddetti.

Kaçarcasına uzaklaştı daha sonra.

YABANCI

Gidecek yeri, tutacak işi yoktu. Tâa Levent'den geliyordu yayan. Bir çeşmede karnını suyla doldurmuştu ama, «İki suyun bir ekmek yerini tuttuğu» yalandı. Ekmeğin yerini ne tutabilirdi. Fırından yeni çıkmış, tâze taptâze, çıtır çıtır ekmeğin?

Taksim anıtının önünde durdu.

Kış ortasında yazdan kalma bir gündü. Ortalık günlük güneşlik. Paltolar, pardesüler atılmıştı. Hat-tâ gömleklerinin kollarını dirseklerine kadar sıvayan delikanlılar da vardı.

Anıtın gölgesine çömeldi.

Çıtır çıtır ekmeğin yanında iri bir parça da tahin helvası oldu mu... Karşıda, taksilere filân yol veren polise gözü ilişti: Burada oturmak yasak mı? acep?

Bir şipşakçı peydahlanınca ürktü. Çömeldiği yerden ayağa kalktı, kasketini çıkardı. Şipşakçı görmedi. Halbuki kıravatı da vardı. Görse, her halde yüzünü ekşitir, yasak bile olmasa, «Buradan kalk şuraya otur!» derdi.

Tekrar çömeldi.

O, bu değil ya, sıcak çıtır çıtır ekmekle tahin helvası! Şu polis pırıl pırıl taksilere hükmettiğine göre, iyi maaş alıyordu her halde. Yanına varsa, «Efendi, dese açlıktan iflâhım kesildi. Sen bilirsin!»

Utandı. Elin adamından ne diye para isteyecekt-i? Dilenci miydi? Dilenci milenci değildi ya, bir tekliği olsa şimdi.. Olsa da fırına varsa, otuz kuruşa sı-

cak, cıtır cıtır bir somun, otuz kuruşluk da helva alsa geriye kırk kuruşu kalırdı.

Sulu sulu tükürdü. Havaya baktı. Gök, deniz gibiydi. Masmavi, dupduru. El kadar olsun bulut yoktu. Çukurova gibi. Çukurova gibi ya, Çukurova'nın göğü daha maviydi, güneşi de bozkırinkinden öfkeli.

Çukurova'ya köylüsü Kavak Osman'la inmişlerdi. Siftah. Lâkin cılık çıkmıştı Kavak. Beraber tuz ekmek yedikleri halde, iş bulup da kamyonu binip giderken «Hoşcakal» bile dememişti.

İçini çekti.

Yadırgının hemşeriden daha iyi olduğuna inanıyordu. Kavak Osman'dan sonra Yusuf diye, Bor'lu bir uşakla arkadaş olmuştu. Oğlan «İstanbul'a gidek sennen kardaş!» demişti «Amelikenner bir otel kuruyormuş, tevâtir. Hem de avuç avuç para serpiyorlarmış!»

Gâvurlarda akıl olmadığını köylüsü fayızcı Gafur'dan duymuştu. Kırk yılın sarı Gafur'u bilmez mi? Serper serperlerdi. Gâvurun serptiği paralardan iyi bir deşirdi mi, peşin zorlu bir lâcivert takım alacak, sonra içlik müşlük, anasına yemeni mümeni.. Paranın gerisini de iyi bir düğümleyip köy yerine varacaktı.

Anıtın önünde yanladı.

Lâcivert takımı giyip köy yerinde, İlyas Efendi gibi aşağı yukarı dolandı mı, düşmanları amma da çatlıyacaktı ha!

Çatlıyacaklardı ya, İlyas Efendi'nin bes ceketi lâcivertti, pantolu değil. Pantolu hâkiydi, asker hâkisi. Kilot. Paçaları da düğmeli değil, ipli. Ayaklarında da yemeni, sarı renkte, yumurta ökçe.

Karafakı'nın oğullarının töbe karnı almazdı!

Lâkin felek Mustafa'ya yar olmamıştı. Mersin'den atlamışlardı vapura. Bor'lu: «Bilet almıyak, harç-

lıgımız tükenmesin!» demişti. «Ocağa kömür mömür ata ata giderik, beleş beleşine.»

Yolda ocağa kömür ata ata, iskelelerde tüccar eşyası indire bindire yedi gün yedi gece mi, on gün on gece mi ne gelmişlerdi İstanbul'a. Turşuları çıkmıştı. Lâkin İstanbul da İstanbul'du hani. Dilinen tarifi gayri mümkünsüz! O konaklar, o atsız arabalar, tomafiller ki, değil Suvaz, Çukurova bile yanında vızırta. İnsanoğlunun bir kanatsız kuş olduğu, ararken ararken Mevlâsını da, belâsını da bulduğu doğruydu. Amelikennerin tevâtir otelini bulmuşlardı ya, avuç avuç para serptikleri nerde? Ameleyse kum gibi. Tekmil Yıldızeli, Şarkışla, Şuşârı müşârı (Şuşehri, muşehri) dökülüp gelmişti. Bir de ters bakıyorlardı ki adama! Er gelen işi kapmıştı. Gelmiyense, şorda kalmıştı, melil melil. Bor'lu birinde: «Geri durmayan hiçbir şey ütemek kardaş, sokulak!» demiş, zorlatmıştı. Vay sen misin zorlatan! Fıkara Bor'luyu az daha öldüreceklerdi.

İçini çekti.

«İşsiz adam alıcı kuştan beter, zırtlan gibi. Aç adamda töbe merhamet olmuyor!»

Ensesini kaşdı, esnedi.

Ac oldu mu adam, bir fırın somun olmalı, has somun. Pendir mündür de olsa iyi ya havla da iyi, tahan havlası. Somunu ortadan yarıp havlayı arasına yatırdın da..

Sulu sulu tükürdü.

«... yatırdın da dişledin mi..»

Tekrar tükürdü. Burnuna sıcak somun kokusu çamırmıştı. Kalktı, karşıya geçerken az kalsın siyah bir taksinin altında kalacaktı. Kaldırıma atladı. Şoför:

— Ayı! dedi.

Geniş kırmızı yüziyle ham ham güldü, Demeynen olmazdı ya!

Köşeyi saptı. Öyle bir çoğdüresi gelmişti ki. Bor'-

luyla birkaç sefer gitmişlerdi. Tekmil mermer aptesâne, bölmeler.. Taşın üstüne çıkıp bl rahat çöğdürüyordu ki adam!

Birden, çöğdürmeyi möğdürmeyi unuttu: Bir uşak, aptesânenin duvarına dayanmış, sıcak somunla helva yiyordu. Kendi akran. Lâkin yemesini beşir edemiyordu. Öyle mi yenirdi havla?

Gitti ayak ucunda durdu. Sonra çömeldi. Oğlan essahtan da acemisiydi havlayla somun yemenin.

Beriki yan yan baktı.

Sordu:

— Ne baktın? Beni hemşerine mi benzettin yoğsa?

— Kimi?

— Beni.

Cevap vermedi. Tahın helvasıyla ekmeğini çiğnemiye devam etti.

— Ben seni benzettim.

— Beni mi?

— Seni.

— Kime?

— Osman'a, Kavak Osman'a!

—?

— Kavak Osman'ı bildin mi? Şuşâralı Kavak Osman..

— Sen Şuşârı'ndan mı olun?.

— İçinden değil, köylüğünden. Sen?

— Ben mi? Ben Yıldızell'nden olurum.

Gözleri parladı.

— Essahdan mı? Disene ki hemşeriyik? Sen de, Amelikenner para saçıyor dediler de toplamıya mı geldin yoğsa?

— Ben mi?

Ekmeğini dişledi, iri bir parça helva attı ağızına, başladı kuvvetli dişleriyle çiğnemiye. Gözlerini tâ karşılara dikmişti. Dünya umurunda değildi.

Su ehri boyuna yutkunuyor, arada sulu sulu t k r yordu. Onun yerinde olmal yd   imdi! Sıcak somun da bi kokuyordu kl..

— Karda ! dedi.

— H ?

— Bi l f edecem a, g n llenme. Sıcak somunnan havla yimesini be ir edemiyon sen.

— Ben mi?

— Sen.

— Niye?

— Vir de bak!

Yarisından çoğu yenmi  somunu aldı, ortadan böldü, helva parçasını ortasına yat rıp sandviç yaptı.

— Bizim bir Osman vardı. Kavak Osman. Köy yerinde C lk Osman derlerdi. Essahtan da c lk ya, lâkin sıcak, somunnan havla yimekte de üstüne yoktu haani. Havlal  somunu şöyle tutar, şöyle de  s r rd !

Di ledi. Sıcak somunla helva dişleri arasında ezilip helvanın  ekeri ağzına yayıldıkça gözleri hazla yumuluyor, burun kanatları titriyordu.

 stemiye istemiye uzattı.

Beriki anlamıştı içi:

— Yi, yi, dedi.

— Sen?

— Ben mi? Bana bakma. Yıldı ım de yeter.

— Sa ol karda !

Kuvvetli di leriyle a lı ı yenme e ba ladı. Gözleri tatlı tatlı yumulmu tu. Ne Kavak Osman, ne Y ldizeli'li, ne Borlu, ne de tavat r  stanbul  ehri!

Son lokmayı da    t p yuttuktan sonra yalanaarak gözlerini açtı.

Yanındaki yoktu, gitmişti usulcac k.  a mad . Kavak olsa: «Karn n  doyurdu umu unutma. Yeri geldi mi iyili imi söyle» derdi.

Kalktı. Rahat rahat    d rmek üzere hel ya gitti.

1955

SEVDA

Pazarcı Kemal elindeki iskambil kâğıtlarını masanın kirli mermerine atıp kalktı.

— Ne o? dedi Süleyman.

Beriki esnedikten sonra:

— Gidiyorum!

Kara kaş, kara gözleriyle fevkalâde yakışıklıydı.

— Nereye gidiyorsun?

— İşim var. Şu şey gelirse, atlat gitsin.

— Kim?

— Sarı kız.

— Aysel mi?

— Her neyse. Atlat..

Kaveden çıktı, gitti.

Bir gözü kör, kara kuru, üstelik kambur Süleyman, arkadaşının arkasından uzun uzun baktı. Her gün bir başka kadınla geziyordu. Baştan çıkardığı evli kadınlarla kızların hesabı yoktu.

İçini çekti. Gözlerini kahve perdesinin buğulu camlarına çevirdi. Dışarda lâpa lâpa kar yağıyordu. Ortalık bembeyazdı.

Kemal'e ortaklaşa pazarcılık yapıyorlardı. Satacak hesaplı meyva sebze uyduramadıkları için çalışmamışlardı bugün. Bekârdılar. Sırt sırta bir hafta çalışmalar da olurdu. Ama Süleyman aylaklığı sevmeyiz, boş kaldı mı, saatler geçmeyi bilmezdi.

Çalıştıkları günlerin akşamlarınaysa doyum olmazdı. Geç vakit işler mayna olduktan sonra, boş

scndiklarla küfeleri depoya yerleştirip, Balıkpazarı, yahut Balat meyhanelerinin yolunu tutmazlar mı, Süleyman gözünün körlüğünü, kamburluğunu filân unuttur, içi civil civil, güler söylerdi. Hele meyhanenin en sevdikleri köşesindeki «Bizim masa» dedikleri masa boşsa oynarlardı.

Meyhaneci, dükkânı eski sahibi İlyâ'dan devralmış bir Karadenizli, o da çekerdi müşterilerle. Pikapta en coşturucu havalar, meyhane yerinden oynardı.

İlle cumartesi akşamları.. Cumartesi akşamları meyhane bambaşka olurdu. Cibali'den tâa Eyüb'e, Kâğıthane'ye kadar irili ufaklı fabrika yahut iş yerlerinin keyif ehli işçileri omuz omuza doldurmaz mı, şerefe kalkan kadehlerin, atılan kahkahaların sonu gelmezdi.

Bir sigara yaktı.

İyi şeydi çalışmak.. İstese şimdi de basar gider Balat'a, Karadenizli'nin meyhanesine yanlar, savrulan karlara baka baka çekerdi kafayı. Ama istemiyordu. Teri burundan akıtan öldürücü bir iş gününün sonunda içilen rakı, dinlenen şarkı ve atılan kahkahaların keyfi bambaşkaydı. Garson yanına sokuldu:

— Ne haber kambur felek?

Lâübaliydiler, kızmadı. Hiç kimseye kızmazdı zaten. Gözünü kör, sırtını kambur yarattığından dolayı, Allahı suçlandırmak da aklından geçmemişti.

— Sağlık, dedi.

— Havaların tadı yok. Seninki şoförün karısını çekecek koynuna şimdi.

— Kemal mı?

— Kemal ya. Sen burada pinekle..

Pineklemiyor, oturuyordu sadece. İşsiz geçen saatler canını sıkıyorsa da, pineklediğini sanmıyordu.

— Ne yapalım, dedi. Karılar bize boşveriyor.

— Talihine küs.

Küsmüştü zaten. Güzel bir kız, yahut kadın görse içinden ılık ılık bir şeyler akardı, o kadar. Peşlerine düşmek, lâf atmak kaabil değildi. Ya döner de: «A kamburuna bakmadan peşime düşüyor!» derse? Kemal: «Güzel kadınların küfürü, zamparaya iltifattır!» demişti ama, bu her halde Kemal'e ve Kemal gibi yakışıklılara mahsustu, kendi gibi kör, kara kuru, kamburlara değil.

İçini çekti.

Cibali'den Küçükmustafapaşa'ya çıkan dar, eğri sokaklardan birinde, yanık tahtalariyle yıkıldı yıkılacak bir evin depodan bozma bir odasında tek başına oturuyordu. Komşuları, siyah çarşafliyle mutaassıp Karadenizli'ler. İstanbul'a yeni gelmişlerdi. Fazla sakınmıyorlardı. Sakınmasalar bile lâf mı atacaktı? Yahut kadınların yüz vermelerini mi umacaktı?

Meyhane dönüşleri çakır keyif, bekâr odasının idare lâmbasını yakar, gece gündüz toplanmıyan, her zaman serili yatağına girer, çekerdi yorganı tepesine. Çekerdi ama, yorganın altında neler düşünmezdi neler!

Bir karısı olsa.. İsterse kendi gibi bir gözü kör, kara kuru, kambur.. Ama yatağını serip kaldıran, sıcak yemeğini hazırlayıp, kapıda «kocacığım!» diye karşılayan, irili ufaklı kızlı oğlanlı dört beş çocuğun anası.. Çocuklar «baba, baba» diye koşsalar peşinden, ellerinden tutup çarşıya pazara götürse..

Birden hayallerinin şeridi koptu. Kahvenin buğulu camları gerisinde bir kadın yüzü belirmişti. Soğuktan mosmordu. Başındaki kirli örtüye sımsıkı bürünmüş, ürkek mavi gözleriyle içeri bakıyordu.

Kemal'in Aysel'i!

Fırladı.

— Kemal'i mi arıyorsunuz?

— Evet, burada mı?

— Acele işi çıktı, gitti!

Genç kız sarsıldı. Gitmiyecekti. Yeryerinden oynasa, kıyamet kopsa gene de beklerim demişti. Öyle ihtiyacı vardı ki Kemal'e. Bulmadan gidemezdi. Aksi ev sahibi, evvelki ay yaptığı gibi, eşyalarını so-kağa atablirdi.

Bulması lâzımdı!

— Çok mu lâzımdı Kemal?

— Çok.

Mosmor dudakları titriyordu. Ev kirasından başka, karnı da açtı. Kemal demişti ki: «Öğleyin kahveye gel, kayıntıyı beraber edip sinemaya gidelim. Ev kirasını da denkleştiririz!»

Açlığı hadi neyse, ille ev kirası!

— Nereye gittiğini biliyor musunuz?

Biliyordu, garsondan öğrenmişti ama, kızcağızın ümidini nasıl kırardı?

— Bilmiyorum ama.. Arayalım isterseniz? dedi.

Genç kızın mavi gözleri minnetle gülümsedi.

— Ah n'olursunuz, arayalım.

Yüksekkaldırım'dan aşağı inmiye başladılar. Lâkerdacılar, piyaz, köfteciler, tavada balık kızartıcıları.. Süleyman, vaktin öğleyi geçtiğini karnının acıktığını hatırladı. Kemal'i aramak için kim bilir ne kadar dolaşacaklardı. Kıza: «Bekle. Karnımı doyurayım. Kemal'i sonra ararız!» diyemezdi ya.

Bir kukureççinin önünden geçiyorlardı. Göz uciyle baktı. O da bakıyordu kukureççiye. Geçtikleri halde, sezdirmemeye çalışarak, döndü, tekrar baktı.

Aç mıydı yoksa?

Belki de. Açlığın ne olduğunu bilirdi. Bir başka kukureççinin, sonra seyyar bir köftecinin, daha sonra da etrafa pis pis yanık zeytinyağı salan balıkçının önünden geçerken, kızın sendelediğini hissetti.

— Karınlarımızı doyuralım mı?

Kız her şeye rağmen:

— Kemal'i bulalım, dedi.

— Arayacağız..

— Bulmaya mecburum, mutlaka bulmalıyım!

Kulaklarında kan damlası küpeler, âdi tenekeler. Saçını da tokalamıştı. Kirli baş örtüsünün altından görünüyor, çok yakışıyordu.

— Karınlarımızı doyuralım da peşin.

Bir köfteciye girdiler. Paslı tenekeler ve şeker sandığı tahtalarıyla çevrili ufacık dükkânın kızarmış et kokusu yüklü dumanı içinde genç kız üst üste titredi.

Küçücük masalardan birine karşılıklı oturdular. Kırmızı küpeli ufacık kulakları, soğuktan morarmış burnu, mavi gözleriyle mîşum bir dalgınlık içindeydi. Kemal aldatıyordu bunu. Bunun gibi kim bilir kaç tane vardı daha aldanan. Halbuki, ne güzel, ne çıtı pıtı bir ev kadını olurdu!

— Kemal'i niçin arıyorsunuz?

— Lâzım, çok lâzım..

— Ne zamandan beri tanışıyorsunuz?

— Yazdan beri.

Yazın bir gece Balat'taki meyhanede Kemal'in anlattıklarını hatırladı. «Evleniriz diye tavladım enayi. Aldım Burgaz'a götürdüm..» demişti.

Bu kız o muydu yoksa?

— Tanıştığınızın haftasında Burgaz'a gittiniz miydi?

— Ne biliyorsunuz?

— Kalpazankaya'da denize girdiniz..

— Ne biliyorsunuz Allahaşkına?

— Ondan sonra..

Genç kızın mavi gözleri bulandı:

— Yoksa, dedi, her şeyi anlattı mı size?

— Nüfus kâğıdınızı da almıştı değil mi?

Ufacık elleriyle yüzünü kapadı. Ağlıyordu. İçini çeke çeke, omuzları sarsıla sarsıla. Neden sonra du-

ruldu. Kirli örtüsünün yeniyle gözlerini kuruladı. Dalgın dalgın:

— Hiç de o kızlardan değildim halbuki. dedi. Ne sinema, ne tiyatro. Küçücük bir evim, çocuklarım olsun istemiştim. Demek size Kalpazankaya'da olanları anlattı?

— Anlattı.

Birden doğruldu. Mavi gözlerindeki bulanıklık kaybolmuştu. Çatık kaşlariyle iradeli ve kahramandı.

— Rezil! dedi. Utanmaz adam!

Köfteleri gelmişti. Genç kız hâlâ sinirli, bir' kısım ekmekle köftelerin yarısını tabağın kenarına ayırdı. Süleyman sebebini sordu.

— İki gözü kör bir annem var. Ona götüreceğim..

— Siz yeyin kendinizinkini, ona başka ısmarlarız!

Genç kız emreden böyle bir sesin sıcaklığına öyle muhtaçti ki. Bir baba, bir ağabey, vefalı bir sevgili, yahut evine bağlı bir kocanın kudretli sesi!

Dükkândan çıkarken:

— Onu aramaya lüzum yok artık, dedi.

— Niçin?

— Beni eve kadar götürür müsünüz?

— Elbette...

Ertesi gün Süleyman'ı Çarşamba Pazarında bulan Kemal:

— Demek böyle? dedi.

— Nasıl?

— Karnını doyurur, evlerinin kirasını verirsin!

—?

— Benden nüfus kâğıdını da istedi.

Cebinden çıkardı.

— Sonraa... kör, kambur bir kocayı da bana tercih edecekmiş?..

Süleyman'ın yüreğinde pırıl pırıl bir şeyler. Sahi miydi? Kör ve kambur bir kocayı..

Gözgöze geldiler. Titriyordu Kemal. Elleri arkasında..

Kızın nüfus kâğıdını uzattı:

— Al bakalım!

Demek, demek bu kadar... Uçuyordu. Pır pır ediyordu yüreği. Kör, kambur kocayı demek..

Nüfus kâğıdını almak için uzanırken, bir yumruk, bir yumruk daha. Karlara sırt üstü devrildi, burundan kan boşandı..

Ölse bile vız gelirdi artık!

1955

DELİKANLI

«Peçeli Kadın» filmindeki uzun favorilli jöne benzediğini sandığı için, avuç dolusu para vererek satın aldığı İspanyol tipi, geniş kenarlı siyah fötr şapkasını, uzun favorilli jön gibi, sol kaşına lüzumundan fazla eğdi. Beyaz kaşkollunu boynuna attı, çenesinin altında bağladı. Siyah paltosunu giydi, yakasını kaldırdı.

Benzliyordu, gerçekten de benziyordu «Peçeli Kadın» filmindeki jöne. Onun gibi uzun boylu, onun gibi kara kaş kara gözlü, onun gibi uzun favorilli, siyah şapkalı, beyaz kaşkollu, siyah paltoluydu. Ama onun gibi jön olamamıştı her hangi bir filmde. Her hangi bir film mi? Hayır. Her hangi bir film değil dünya ölçüsü sükse yapmış bir filmde!

Yahut, «La Dam o Kamelya»daki Arman Düval gibi bir âşık olsaydı. Yahut da, «Mulen Ruj»daki Tuluz Lotrek gibi. Arman Düval'le Tuluz Lotrek'e benziyordu. Arman Düval'in de, Tuluz Lotrek'in de babaları asılzade ve zengindiler. O da öyle. Babası Anadolu'nun verimli topraklarından müthiş kazanan bir toprak ağası. Tuluz Lotrek ve Arman Düval'inki gibi de geri kafalı, sanat düşmanı. Sanatın her çeşidini soytarılık sayan bir kara cahil.

Liseyi bitirip kapağı İstanbul'a atmak tasavvurlarına şiddetle karşı koyduğu zaman, çizmelerini yere vurarak şöyle bağırıyordu: «İstanbul'a gidip de soytarı mı olacaksın?»

İstanbul'a her giden soytarı olurmuş gibi, uzun zaman razı olmamıştı oğlunun İstanbul'a gidip, yüksek tahsilini yapmasına. Ne lüzum vardı? Kendi okumamış elifi görse mertek sanırdı da acından mı ölüyordu? Allah dağ taş mal vermişti. Her yıl kazandıkları, değil kendilerine, sülâlelerinin sülâlelerine yeter de artardı. Ne yapacaktı okuyup?

Deste deste magazinlerle sinema dergilerinin, memleketteki, garajdan bozma harap sinemada üst-üste bıkmadan, usanmadan seyrettiği filmlerin havalandırdığı delikanlıysa babası gibi düşünmüyordu. Ne olursa olsun kapağı İstanbul'a atmalıydı. Film nasıl çevrilir? Artistler nerede oturur, nerede, nasıl kafayı çeker, nasıl konuşur, ne yaparlar? Yakından görmeliydi. Sonra Beyoğlu! Dergilerde çeşitli resimlerini gördüğü dev apartmanların arasına sıkışmış kaldırımlarında şık insanların kaynaştığı, cıvıl cıvıl Beyoğlu nasıl yedi? Boğaziçi, Adalar, Kadıköy.. Görmeliydi, gidip görmeliydi. Rüyalara giriyordu.

Annesinin de zoriyle babasının umumî vekili genç bir avukat babasını yola getirmiş, üç yıl önce kapağı İstanbul'a atmıştı. Her yıl bir başka fakülteye kaydoluyor, ama tahsilini barlarda yapıyordu. Son günlerde üst üste yedi, sekiz sefer gördüğü «Peçeli Kadın» filmindeki jöne benzediğini başkaları da söyledikleri için, bacakları varisli Beyaz Rus madamının pansiyonunda, Ondokuzuncu Yüzyıldan kalma oymalı konsolun, çerçevesiz oymalı aynası karşısında kendini inceden inceye tetkik ediyordu: Sağ profil, sol profil, yarım sağ, yarım sol. Fas..

Benziyordu. Siyah şapkası. beyaz kaşkoluyla yüzde doksan benziyordu. Benziyordu ama, benzetmek yetmezdi ki. Dünya ölçüsü sükse yapmış bir filmde..

Ne diye günün birinde büyük bir filmde bir başka isimli her hangi bir Arman Düval olmasın?

Coştu. Aklına, dün akşam getirip, henüz tıpasını bile açmadığı siyah şarap şişesi geldi. Bir an, «Peçeli Kadın» filmindeki uzun favorili jönle, Arman Düval'i filân unutarak, ellerini birbirine sevinçle sür-tü. Şişeyi dolaptan alırken hem Arman Düval'i, hem de Tuluz Lotrek'i hatırladı: Her ikisi de babalarına isyan edip Paris'e yerleştikleri zaman sefil bir pan-siyon odasında, can sıkıntısından tıpkı böyle şarap içmiş olabilirlerdi. Hele Lotrek, mutlaka!

Şişenin tıpasını tirbişonla çıkardı.

Onlar gibi babası tarafından reddedilmiş farz etti kendini. Keşke reddedilseydi! Reddedilmenin, pa-rasız, aç, sefil dolaşmanın filmlerdeki gibi, açlık-tan ölecekken son dakikada çıkıveren bir kurtarıcı-nın yardımıyla..

Mürekkep kıvamında mora çalan siyah şarabı bardağına döktü.

Yahut, epeyce evvel gördüğü «Leylâklar Açır-ken» filmindeki gibi, kocasının yanından usulcacık kalkıp, Ondokuzuncü Yüzyıl Paris'inin sisli, lâci-vert gecesine kendini bırakan, buhranlar içinde, ha-rikulâde bir genç kadınla raslaşmak!

«Leylâklar Açarken» deki jön kadar genç ve ya-kışıklı o da..

Bardağı dikti.

Meze? Lüzum yoktu ama, Arman Düval, yahut Lotrek'in Paris'teki sefil bir tavan arasında, can sı-kıntısı ile içerken yaptıklarını sandığı gibi, iri bir so-vanı bir yumrukla kırıp ortadan ayırdı. Cücüğünü sağlam dişleri arasına aldı.

Ooooh... Arman Düval, yahut Lotrek gibi!

Keşke babası reddetse evlâtlıktan.. Reddedil-miş, tek başına bir evlât. Sefaletle düşse. Kenar mahallede bir tavan arasına kapağı atsa..

İkinci bardağı da büyük muztarıpler gibi içti.

İş arasa günlerce, tabanları patlasa dolaşmak-

tan, açlıktan gözleri kararsa, serser  olsa, köprüde dubaların üstünde sabahlasa..

   nc  dördüncü bardaktan sonra dünya büsbütün bulanmıya ba ladı. Pencereye gitti. Beyaz Rus madamın beşinci kattaki pansiyon penceresinden dünyaya baktı: Islak mavi bir cam gerisinde gibi, uzaklar ne kadar da sırlı, müphem ve harikul deydi.

Yerine döndü, beşinci bardağı da yuvarladı. Bir parça da sovan. Sonra, pantolon ceplerine sokulu elleriyle odanın içinde k  eden köşeye gitti geldi, gitti geldi..

Her istediğini uzanıp alıveren bir zengin çocuğu olmaktan ve dünyaya tok gözlerle bakmaktan usanmı tı. Bütün  mr  boyunca tek açıdan mı bakacaktı dünyaya? Hayır. Azaptı bu. Yeknesaklık. Bütün muztarıpler gibi ya amaktaki sihirli şiiri tatmalıydı. Tatmalıydı evet!

Ayna karşısına geldi. Başında siyah şapka, boyunda beyaz ka kol, yakası kalkık palto. Paltonun kalkık yakasını d zelitti.

Tekrar dolaşmaya ba ladı.

Bir parça da a  gözlerle bakmalıydı dünyaya, Köprü'nün dubaları üzerinde sabahlamalı, sonra boş ceplerine sokulu elleriyle daimalı İstanbul sokaklarına.

Pencere önünde durdu. Islak mavi cam az daha koyula mı tı.

Yerlerden izmarit toplarken, birdenbire, nasıl olduğunun farkına varmadan raslayıvermeliydi Margaret Gotye'ye! G z göze gelmeliydiler. Kadının hayretle açılan iri gözleri ve aşkın kudretli  im e i..

Altıncı bardak için gitti.  i e bombo tu. Di lerini gıcırdattı. Bu  i eleri ne diye sekiz, on bardaklık yapmazlardı sanki?

Bir kenara fırlattı.

Yahut da, bir rejis rle kar ıla malıydı Bu daha mümkündü. Sokaklarda izmarit toplarken bir rejisör

sör, çevireceği dünya ölçüsü film için fevkalâde bir jön aramakta olsa. Adam sarılsa boynuna çılgın gibi, «Buldum!» dese, «aradığım sendin, gel!»

Atlasalar bir taksiye, stüdyoya gitseler. Stüdyoda karşılaşırsa Margaret Gotye'yle (Margaret Gotye yahut bir başkası.) İri gözleri hayretle açılrsa ve aşk, aşkın ilâhi şimşekleri..

Ama bütün bunlara babası ifrit olurdu. Ne dünyaya ölçüsü film, ne Margaret Gotye. Vızgelirdi. Hele dünyaya bir başka açıdan bakmak ihtiyacını anlamasına imkân yoktu!

Böyle bir babanın oğlu olmak gerçekten de yüz kızartıcıydı. Ne diye okumuş, sanat âşığı değil de, kara cahil bir babası vardı?

Şarap şişesini tekrar arandı.

Bir kenarda yatıyordu zavalılıca..

İçini çekti..

Bu babadan kurtulmalıydı. Hem bu babadan, hem de dünyaya tok gözlerle bakmanın yeknesaklığından.

Gözlerini duvardaki bir çivi yarasına dikti. Uzun uzun baktı, göz kırptı, ölçtü, biçti.. Günün birinde böyle bir rejisör, dünya ölçüsü film ve Margaret Gotye ihtimaline en büyük engel..

Âni bir kararla konsola gitti, gözü çekti. Eline geçen bir tabaka beyaz kâğıda, babasının yadigârı altın kaplama mürekkepli kalemiyle sinirli sinirli yazmaya başladı. İstemiyordu, utanıyordu, yerlere geçiyordu. Bıkılmış, usanmıştı hayatı boyunca dünyaya tek açıdan bakmaya.. Ama o bunun ne demek, nasıl bir ihtiyaç olduğunu anıyamaz, idrâk edemezdi. Amcasının kızından başkasıyla evlendirilmek istemeyeceğini biliyordu. Günün birinde nasıl olsa isyan edecek ve reddedilecekti. Onun için, yol yakinken son sözlerini söylemeliydiler. Her uzandığını alamanın, açlığın, dubalar üzerinde sabahlamanın harikulâde şiirini bilemezdi. Bin renkli, güzel, acayip,

sırlı ve müphem dünyanın içinde şaşkın yalnız, sere serpe dolaşmak istiyor ve bütün bunları idraktan âciz bir kara cahili babalıktan reddediyordu.

İmzaladı, zarfladı. Zarfın üzerini yazdı, aynanın önüne koydu.

Ferahlamıştı. Büyük bir yükten kurtulmuştu. Her halde Arman Düval'le Tuluz Lotrek de böyle ferahlamış olacaktı. Peki ama.. Ne diye bitmişti şu şarap sanki? Ne diye sekiz, on, yirmi bardaklık şişeler yapmıyorlardı da.. Hoş, ne lüzum vardı? Kendi kendini ne diye hapsetmişti sanki şu zengin pansiyona? Madem sefaletin şiirini tatmaya karar vermişti, o halde bütün paralarını, son kuruşuna kadar yeyip bitirmeliydi.

Fırladı. Karanlık merdivenleri tehlikeli bir yalpayla rüzgâr gibi indi.

İnsanları, taksileri, tramvay ve otobüsleriyle pırıl pırıl bir Beyoğlu gecesi başlamıştı.

Sabah güneşi pansiyon odasının tül perdelerini kırmızıya boyarken güm güm atan başıyla uyandı. Hâlâ bugi bugi, mambo ve ötekilerin caz gümbürtüsü, renk renk tuvaletleriyle kadınlar.. Ağzının içi zehir gibiydi. Dili şişmişti. Esniyerek doğrulmaya çalıştı. İspanyol tipi, geniş kenarlı siyah şapkasının üstüne yatmıştı. Beyaz kaşkolu kusmuk içinde, leş gibi kokuyordu. Ne «Peçeli Kadın» filmindeki jön ne Tuluz Lotrek, ne de Arman Düval'le Margaret Götze.

Bir aspirin, gripin, yahut bir başkası? Yoktu. Su? Yok. Ekşisi, sarmısağı bol bir paça.. Eli cüzdanına gitti. Bomboştı. Ufaklıkları bile, en son meteliğine kadar bir dilencinin avcuna boşaltmıştı. Paraya ihtiyacı olmayacaktı ki! Başka açıdan bakacaktı dünyaya.. Gözü birden aynanın önündeki mektuba

ilişti. Unutmuştu, tamamiyle unutmuştu. Kendi el yazisiyle babasının adresi!

Zarfı aldı, yırttı, okudu.

Her şeyi, hatırlamıştı. Elinde mektup, pencereye gitti. Kuvvetli güneşin altında dünya ıslak mavi cam ardındaki şiirini kaybetmişti. Kaskatıydı. Kaskatı ve can sıkıcı. Peki ama, ne yapacaktı şimdi? Para üç gün önce gelmişti.

Pencereden çekildi.

Mektubu yeniden okudu. Baba reddetmenin zamanı değildi. Bu işi daha uygun bir başka zamana bırakıp, tel havalesiyle acele para istemeliydi.

Mektubu yırttı, pencereden dışarı attı.

1955

DİLEKÇE

Tahtakale'de bir eskiciden yıllarca önce düşürdüğü yer yer yamalı mavi tulumu içinde hınçla dikiliyordu. Geniş kasketi altında iri kulakları, etli kocaman burnu, çatık kaşları, içerli içerli gözleri ve arkasında bağlı elleri.

Ayağındaki kunduraların pençesi yoktu, sarı yüzleri vardı sadece. Kaldırım taşına çıplak tabanlarıyla basmaktaydı. Bu kunduraları altı ay önce Aksaray'da bir apartmanın çöplüğünde bulmuştu. Hamamda yeyip içtiği, yatıp kalktığı için bütün gün ayaklarında nalın, kunduraya ihtiyacı olmazdı. Karısı haftadan haftaya gelir, haftalığını: tümünü alır giderdi. Haksız da değildi. Hamamda yatıp kalkan, hamamda yeyip içen, hamamdan dışarı çıkmıyan bir insana paranın ne gereği vardı? Oysa ki, bir oğulları vardı. Adı Memmet. Hık demiş, babasının burnundan düşmüştü. Okuyordu. Allah izin verirse, okuyup kumandar olacaktı. Henüz ilkokulun beşindeydi amma, olsun, okuyordu. Bu yıldan başka şurda ne kalmıştı ki.. Üç yıl topu topu üç yıl. Üç yıldan sonra Kuleli'ye girer, ordan da kumandar mektebine.

Baba sırt keseler, apışarası ovalarken, ana da Süleymaniye'deki Arap mahallesinde, tek gözden ibaret evinin duvarlarına sırtını dayayıp güneşlendiği ikindi üzerleri aynı şeyleri heyecanla düşünürdü:

Memmed'i pırıl pırıl üniforması içinde görmek!
Baba, on beş, yirmi yıl önce, on dokuzuncu pi-

yade alayı, ikinci tabur altıncı bölük birinci takım ikinci mangada hafif makineliydi. Bir kumandanları vardı lâkin ne kumandan! Teftişte tabur kumandanını bile yanıltmıştı da, paşa arkasını tapıklamış, «Eferim!» demişti.

Oğlu da onun gibi olacaktı işte. Bu yıldan sonra üç yıl bir yokuşları vardı. Ondan sonra düze çıkmış sayılırlardı..

Eee.. Oğlu kumandar olunca biliyordu ne yapacağını. Bir biliyordu ki. Çalıştığı hamama getirecekti oğlunu. Kendi görünmiyecek. O değilinden seyirci olacaktı. Hamam sahibi Kocabıyık, öteki tellâklar mellâklar amma da şaşırırlardı!.. «Beyim, şöyle buyurun beyim, burası daha rahat beyim!» Sıkıysa peştemalın kirlisini, örtünün yaşını versinler. Hele versinler. Koskoca kumandar meselâ, istese ne yapamaz? Verebilirler miydi hiç? Mümkünü mü vardı? Kocabıyık dolaptan işlemeli havluları çıkarırdı gayri!

Neyse. Oğlu yıkanır, çıkar, kurulanır, murulanır çay içerken.. İşte o zaman; tam çay içerken varırdı yanına. Oturacak başlıyacaktı dereden tepeden. Kocabıyık'ın aklı gidecekti tâbi.. Deli camız gibi gelecek, «Kalk!» diyecekti. «Kalk! Rahatsız etme kumandar beyi!»

Oğludur, kızacaktı: «Bırak» diyecekti,! «ilişme!» Kocabıyık kırılacak, dökülecek: «Sizi rahatsız etmesinden korkarım bu pisin beyim!»

Oğlu top gibi gürlieyecekti: «Pis sensin. Babam olduğunu bilmiyor musun onun?»

Bunu düşününce heyecanının son kertesine gelir kirpikleri yaşarırdı. Bugünler, yalnız ve yalnız bugünler için yaşıyordu. Daha çok vardı bugünlere.. Kim bilir daha ne kadar sırt keseliyecek, el kahri çekecekti..

Fakaat.. Dündenberi her şey birdenbire değişmişti, oğlunu sırmalı elbiseler içinde pırıl pırıl bir

kumandar görmek hayali çok uzaklarda tatlı bir rüya gibi kalmıştı: İşinden çıkarılmış, yerine tüysüz bir Sivaslı alınmıştı. Halbuki güneşe karşı falan da işememişti. Suçunun ne olduğunu bilse, gam yemiyecekti. Kocabıyık cevap bile vermiyor: «Keyfimin kâhyası değilsin ya!» diyordu. «Hamam benim. Seni atar, canımın istediğini alırım!»

Şaşırmış kalmıştı. Ne yapmalıydı? Başını nereye vurmalıydı? Hiç yeri de bildiği yoktu. Yıllarca önce, askerliği sırasında, kumandarı onu, İstanbul'a annesinin yanına emir eri olarak yollamış, sonra terhis olmuş, İstanbul'da kalmış, Kocabıyık'ın hamamına girmişti. Bu şimdiki karısının da hayatına nerde, nasıl karıştığını pek hatırlamıyordu. Terhisten az sonraydı galiba. Karısının oğlu Memmet'le birlikte oturdukları şimdiki odada kiracıydı. Bir gece onu yatağında, kolları arasında buluvermişti. Gözleri pişik, şakıldaklı cenabetin biriydi amma Memmed'in anasıydı ya!

Gözlerini Kocabıyık'ın hamamına dikmiş, elleri arkasında dikilip duruyordu. Ne yapmalıydı? Valiye mi çıksa, yoksa Cumhurreisine mi? İyi amma, Vali nerde eyleşir, Cumhurreisinin makamı nere? Bu kadar yıl yaşamış, ömür sürmüş, lâkin nerde eyleştiklerini duyup işitmemişti. Kendine bir lüzumları olmamıştı da ondan.

Öfkeden büsbütün kısılmış pişik gözleri, yarım pabuçlariyle karısı göründü. Kocabıyık'a demediğini komamıştı dün. Diremini yiyen it kudururdu. Lâkin Kocabıyık.. Herifteki yüz değil, kösele. Kızarmamıştı bile.

Kadın, sevrilmiş elmacık kemikleriyle kocasına bir çığlık gibi baktı: Adamın elleri arkasında, gözleri Kocabıyık'ın hamamında.. Rüzgâr da kötü kötü savruluyordu hani. Mevsim aralık sonbaharı, hava mosmor, sımsıkı kapalı geniş pencereler gerisinde kar bekleniyordu.

Lâpa lâpa karlara bakarak vîşneli dondurma yemek!

Kurenâdan rahmetli büyük peder, böyle havalara bakar bakar:

«Efendim, diye başlardı, mevsimi şitânın ekme-
li mükemmeli..»

Kadın:

— Dilekçe yazdırarak! dedi.

Adam ümitsizce baktı.

— Faydası olur mu?

— Olur.

— Beni gene işe alırlar mı?

— Alırlar.

— Alırlar hı?.

— Alırlar.

— Kim dedi?

— Bakkal Haydar'ın kayını var ya.. Bildin mi?

— Bildim. Koç Ahmet..

— Koç Ahmet, tamam. Dedi ki, dilekçe yazdırın, kanun var, bir iki dimez alırlar, dedi.

— Demek kanun var, mücerret alırlar dedi?

— Dedi ya, demez mi?

— Dilekçeyi nirde yazarlar?

— Sora sora buluruk, yürü.

Adamı elinden tuttu, çekti.

Yenicami'nin arkasına geldiler. Kalûbelâdan kalma Torpedo markalı yazı makinesinin başında, soğuktan büsbütün ufalmış bir ihtiyarın yanında durdular.

Kadın:

— Bu benim kocam, dedi, Kocabıyık'ın hamamında çalışırdı, bilâ sebepsiz işinden attı. Koç Ahmet dedi ki, dilekçe yazdırın, bir iki dimez yeniden alırlar işine dedi. Bize bi dilekçe yazacan. Yazan mı?

İhtiyar başını salladı:

— Yazalım.

— Öyle bi yazacan ki, yeni vali paşa bir demeden.. Suvazlı'yı atıp..

— Kocanı alacak, anladım.

— Kanun olduğunu biliyon tabi..

— Biliyorum.

— İyi bi yaz gayri. Kaça yazacan? Öyle ya, keşişek de..

İstidâcı şöyle bir düşündü.

— Dilekçeniz bir liralık mı olsun, elli kuruşluk mu?

Karı, koca bakiştılar: Bir liralık yazsa da elli kuruş olsa olmaz mıydı acaba?

İstidâcı:

— Olmaz! dedi.

Mavi tulumunun cebinden gümüş tekliği çıkarıp istidâcının masasına fırlatan tellâk:

— Al bakalım n'olacağısa.. dedi. Lâkın nası yazacan yâni biliyon mu?

— Biliyorum. Vali paşa Sivaslı'yı atıp..

— Beni alacak!

— Alır.

Kâğıdı makineye besmeleyle taktı, tek parmakla başladı. Karı, koca birbirlerine tutunarak, yazılan kâğıdın üstüne eğilmişler, dikkatle bakıyorlardı.

Kadın:

— Kanunda yeri olduğunu unutma! dedi.

Adam da:

— Oğlanın okuyup kumandar olacağını... diye pekiştirdi.

Geniş kasketinin altında ufacık istidacıysa, duymadı bile. Şu teklikle öğleyin güzel bir ciğer tavası yeyip, üstüne de kallâvi bir sade kahve hõpûrdetmeyl kuruyordu.

Oğlanın kumandar olacağına aldırış edilmemesine içerliyen tellâk kızmıştı.

— Memmed'in babası olurum ben! dedi.

İstidacı, şöyle bir baktı:

— Sen ha?

— Ben ya. Üç sene bir yokuşumuz var. Ondan sonra düze çıkarık evelâllahın izniyen..

İstidacı çok uzak bir yerlerdeki hayırsız oğlunu acı acı hayalliyerek başını sallarken, kadın:

— Ben de anası olurum!

Dedi.

İstidacı duymamıştı bile.. Kadın omuzunu dürttü:

— Ben de anası olurum Memmed'in, duyuyon mu?.

Acı rüzgâr, gittikçe sarkan mosmor gök ve önlerindeki asfalttan akıp giden taksiler..

1954

DELİBOZUK

Müthiş güneşin altında dünya pörsümüş gibi y-
dı.

Bozuk parkeler, yanık siyah tahtalariyle konak-
lar, eski duvarlardan taşmış tozlu incir yaprakları,
külüstür sandığı başında boyacı çocuk, kaldırımın
önüne kıvrıla kıvrıla kalmış uyuz köpek, üst üste yı-
ğılı şeker sandıkları tezgâhında kasap, bakkal, ma-
nav, herkes, her şey ağır bir zeytinyağı kıvamı içinde
bezgin kolu kanadı kırık ve dermansızdı.

Halinden şikâyetçi, zırlı bir otobüs ağır ağır
geçti.

Soldaki kahvede, hammallarla hurda demir ve
konserve fabrikası işçilerinin çokluk toplanıp gürül-
tüyle altmış altı veya kaptı kaçtı oynadıkları ufacık
kahvede, iki işçi, kahve penceresinden keskinleme-
sine vuran güneş sütununun yanı başındaki masada
esniyerek altmış altı oynamaktaydılar. Zoraki, iste-
miye istemiye oynanan bir oyun. Yutulmuş kırış kırış
hammal, kâğıtları atıp kalktı. Gerindi, kasketini dü-
zeltti, sonra esnedi.

Eli yüzü demir pası içindeki öbürü, kahveciye
seslendi:

— Efendinin hatırını sor Kerem!

Kahveci Kerem ufacık radyonun uyukladığı ma-
sanın yanında, burnuna düşmüş kasketinin altında
kestirmekteydi. İsteksizce kalktı. Kahvenin tozlu be-
tonunda yemenilerini sürükliyerek hammalların ma-
sasına geldi.

Yenilen işçi sarı bir yirmi beşliği can sıkıntısı içinde masanın pis mermerine bırakıp kahveden çıktı.

Kahveci yirmi beşliği bırakılan yerden aldı.

Yutan işçi:

— Hava amma da sıcak, dedi. Adam testi gibi sızıyor..

Kollarını masanın pis mermerine çaprazlama koydu, başını bilekleri üzerine düşürüp, uyumaya hazırlandı.

Kahveci de aynı şeyi yapacaktı. Müthiş bir kırıklık içindeydi. Kahve kapısına yürüdü, durdu. Sokağa baktı: Bozuk parkeler, yanık siyah tahtalariyle konaklar, tozlu incir yaprakları, uyuya kalmış boyacı çocuk, kaldırımın önüne kıvrılmış uyuz köpek ve üst üste yığılı şeker sandıklarını sıkıntıyla gözden geçirdi. Sinirleri daha gevşedi, gözlerindeki ağırlık daha arttı.

Kapıdan çekildi, yemenilerini sürükliye sürükliye iskemlesine geldi, kendini bıraktı. Uyuyacaktı. Fakat uyumakla olmazdı ki.. Dükkân kirası, elektrik, su, tenvirat, tanzifat gelmiş çatmıştı. Ev kirası gelmiş çatmıştı. Elde para yoktu.

İskemlesinden sıkıntıyla kalktı. Körlenmiş ocağa, ocağın yanındaki çöp tenekesine, sonra masa üzerinde tozlu tozlu uyuklıyan radyoya gözü kaymıştı ki, kahve kapısından karşı kasap, uzun siyah bıyığı, kocaman göbeğiyle belirdi. Uykudan yeni uyanmış gibi yorgun, içeri girdi, ağır ağır yaklaştı:

— Ne düşünüyorsun Kerem?

Kahveci içini çekti:

— Ben düşünmeyim de kim düşünsün kasap ağa?

— Niye?

— Niyesi var mı? Şu sığağa bak. Her gün böyle. İşlerin kesatlığı dersene..

Aynı dertle dertli kasap bir iskemle çekip otururken:

— Alıştık gayri, dedi. O dert hepimizin başında.

— Beterin beteri var kasap ağa, beterin beteri dedikleri bugünler her hal.

— Daha duuur... Nettin beterin beterini? Beterin beteri bugünleri mumnan, çıraynan aratacak!

Uzun uzun bakiştılar. Hava daha ağırlaşmış gibiydi.

Kasap içini çekti:

— Eski devirler, dedi, aahh eski devirler!

Kahveci başını salladı.

— et otuz, rakı dokuz, ekmek ona kezâ.

— Ona kezâydı ki ona kezâydı. Bir tekliğe kıydın mı, şimdiki yüz doksanlıktan bir şise..

— Bir kap taskebabı, salata, ekmek mükme..

— Kafayı tutar yürüyüverirdik aşağı mahalleye!

— Aşağı mahalle dedin de.. Avrat yok, akıl yok. Beğen beğendiğini elli beş kuruşa.

— Doğru. Elli beşeydi karının şahı..

— Hey gidi gençlik! Sürüye dalan kurt gibiydik..

— Kurt gibi ki kurt gibi..

Uzun, siyah bıyığını tombul yumruğunun sırtıyla sıvazlıyan kasap daha iştahlı:

— Dükkânın galesi pederde, sefası bizdeydi, diye devam etti. Rahmetlik sizlere ömür, bizim işler akıntıya gitti. Neme lâzımdı benim bu puslu havada dükkân götü beklemek!

Kahveye bakkal girdi. O da kasapla kahveci kadar yorgun görünüyordu. İnce, kupkuru yüzü kırışıklar içindeydi.

— Ne o gene, dedi, Kerem'i almışsın karşına..

Kasap:

— Peder, rahmetlik diyorum, sağken..

Bakkal bunu defalarca dinlemişti.

— Haa, şu mesele. Eski günleri getir, bugünlere gaz döküp yakalım. O bu değil ya, havaların hiç çekileceği yok. Pis bir sıcak var be. Piri uvalarının üstüne uzandıydım bir soluk, kan tere batmışım. (Kahveciye döndü) soğuk gazozun var mı?

— Var ya, kulak asma.

— Niye?

— Ilık.

— Buzun yok mu?

— Getirmedi drz.

— ayın taze mi brl?

— Demleriz.

— Eh.. Demlersen makbule geçer. Hem de harareti alır derler..

Kahveci ay demlemeğe kalktı.

Kasap:

— Bu havada ne yapacaksın biliyor musun? dedi.

Bakkal güldü:

— Bilmem mi? Koyu gölgeli bir ağaç altı bulup...

— Bedeni atacan.

— Yanıbaşında da buzlu su..

— Ooooooh..

ayı demleyip gelen kahveci:

— şu radyoyu, dedi.

Bakkala kasap masa üzerinde duran ufacık radyoya baktılar.

— Eee?

— Bir alan olsa da satsam.

— Niye?

— Niye olacak, malûm.

— Elektrik, su, tenvirat tanzifat değil mi?

Kasap:

— Adaam siz de, dedi. Düşün düşün, boktur

işin. Ben keçenin dört ucunu bıraktım. Kopan kop-
tuğu yerde kalsın!

Güneşin keskinleme vurduğu pencerenin yanı-
başındaki masada uyuklar görünen hurda demir iş-
çisiyse, uyumuyor, konuşulanları dinliyordu. İskem-
lesine doğruldu, gerindi, esnedi sonra masadan kal-
kıp yanlarına geldi.

— Demek dedi, peder ölünce işler akıntıya git-
ti kasap ağa? Ölmeseydi işler yolundaydı.. Ben, ya?
Ben ne ana, ne baba, ne de akıntıya giden iş. Nus-
ret Bey İtalyan'a hurda demir gönderecek de, bize
de hammallığı düşecek!

Kasapla bakkal cevap vermediler.

Kahveci avucunun içiyle radyonun tozunu alı-
yordu.

— iş olsun bana iş, devamlı iş.. Ne ağaç
gölgesi, ne de buzlu su düşünüyorum. Sıcak, güneş,
uyku.. Temelli iş olmalı. Anam avradım olsun, sırtı
sıra yirmi saat çalışırım!

Kasap:

— Peki, dedi, şöyle püfür püfür bir söğüt göl-
gesi olsa..

Hurda demir işçisinin sert yüzü yumuşadı:

— Ağzımızın tadını bilmez değiliz kasap ağa,
dedi. Sendeki can bizde de var. Lâkin, ekmek der-
di, ne yapalım? Adam uykusuz, eğlencesiz oluyor
amma, ekmeksiz..

Yüzü öfkeli bir hal aldı. Başını sinirli sinirli sal-
ladı. Sonra masa üzerindeki radyoyu işaret ede-
rek:

— Şunu kurcala hele Kerem dedi, yalan yanlış
bir şeyler yok mu?

Kahveci düğmeyi çevirdi. Az sonra radyodan ay-
dınlık, pırıl pırıl, soğuk bir su çevikliğiyle taze ses-
ler dökülmeye başladı. Birdenbire bir pınar boşan-
mıştı sanki. Dökülüyor, dökülüyor, dökülüyordu. Buz
gibi pırıl pırıl bir şeyler kahveyi, kahvedekileri sar-

di peşin, sonra rutubetli ağır havayı sildi süpürdü, kahveyi doldurdu, taşıtı kapıdan, pencereden sokağa döküldü. Kaldırımın önünde uyuklıyan iri köpek uyandı, sandığı başında boyacı çocuk uyandı, parke taşları uyandı, eski taş duvarlardan sarkan yorgun incir yaprakları, üstüste yığılı sandıklar, siyah tah-talariyle evler.. Her şey, herkes uyandı, memleket silkinip kendine geldi âdeta..

Yolda insanlar belirmeye başlamıştı. İnsanlar çoğaldı. Kahvenin önünde birikme oldu. İri köpek de kahve kapısında durmuş, içeriye hazla bakıyordu.

Kahve insanlarla doldu. Radyodan şifa dökülüyordu sanki. İnsanlar tek yürek, tek nabız, tek ciğer, tek düşünce halinde insanlar, kırışık, romatizmalı, aksırıklı, öksürüklü insanlar, kel, kör, topal, sağır, dilsiz, güzel; çirkin; insanlar, zavallı; kahraman; rezil; namuslu; alçak insanlar, ufak ampulüyle gülümseyen radyonun başına üşüşmüşlerdi. Radyodan ses değil ışık dökülüyordu. Ev kirası, odun, kömür, ev!âdü ayal tasasından kararmış gönülleri aydınlatan bir ışık. Bu ışık sıkıntıyı, kiri, pası yıkıyor, temizleyip arıyordu.

Sonra bir başka türkü. Bu da arada erkek sesleriyle:

«Yalan dünya senden geçtim hoy!»

Diyordu. Geçilen bu yalan dünya, insanların pek çoğuna kalleşlik etmiş, yormuş, aldatmış, saadettlerini ellerinden almış, fındıkçı, işvebaz, yalancı, oynak bir dünyaydı ve bu «Hoy!» da da, coşmaktan, çok koşmaktan yorulmuşluk, boşalmışlık vardı.

Daha sonra başka, daha başka ses çağlayanları...

Nihayet sesler perde perde ağırlaştı ve sustu.

Fakat olan olmuştu. Yürekler yıkanmış, arınmış, pırlıl pırlıldı. O an hiç olmazsa, ne tenvirat tanzifat, ne ev kirası ne de odun kömür derdi. Hurda demir

işçisi de devamlı iş bulamayışının kederinden kurtulmuştu. Heyecanla:

— Seni icat edenden Allah razı olsun!

Dedi.

«Âmin, âmin...» sesleri yükseldi.. Sonra kara, kapkara, korkunç bir sükût oldu. Ve bir homurtu:

— Tövbe estağfurullaaaaah!

Gözler o tarafa çevrildi. Kahve ocağına yakın, alçak bir iskemleye çökmüş, kırış kırış bir ihtiyar, kalın siyah kaşları, kara sakalı ve bıyığıyla sert sert bakmaktaydı.

Birden tepesi atan hurda demir işçisi yanına yaklaşıp sordu:

— Niye tövbe estağfurullahmış?

Beriki kekeledi:

— Çünkü, çünkü..

— Bunu icat eden gâvur mu? Kabuklu mu?

— Orasını kendin düşün!

— Düşündüm, bir değil, bin kere razı olsun Allah!

Ve ekledi:

— Senin Müslümanlığından bana ne be?

Çıktı gitti..

Neden sonra kara sakallı homurdandı:

— Delibozuk!

1953

TOKAT

Hava birdenbire bozdu. Bir yağmur, bir fırtına, bir soğuk... Yaşlılar hemen her zamankince, «Allahû âlem kış bu yıl erken gelecek!» dediler.

Eylül başlarında böyle vakitsiz yağmur ve soğuğu ancak Sultan Hamit zamanında görmüşlerdi.

İri tâneli yağmur ortalığı sele vermişti. Ne trençkotlar, ne paltolar, ne de şemsiyeler.. Buz gibi fırtınayla savrulan yağmur iliklere işliyor, insanlar yağmurdan kaçıyorlardı. Ceplerinde paraları olanlar kahvelere lokantalara, olmayanlar, yağmurun vurmadığı saçak altlarına sığınıyorlardı.

Pazarıcı kör Salih de kendini kahvelerden birine attı. Kısa kollu incecik gömleği, kıcı yamalı keten pantolonu, altları delik lâstik pabuçlarıyla sıırıslılamdı, titriyordu. Bir iskemle çekip oturdu. Sağlam gözüyle camdan dışarı baktı. Gök sarkıyor, yağmur alabildiğine iniyordu. Havanın açacağı şöyle dursun, yağmurun yavaşladığı, yavaşlıyacağı bile yoktu. Fena yakalamıştı yağmur. Oysa bugün Çarşamba pazarına gidecek, üçün beşin yoluna bakacaktı. Bütün yaz pazar kovalamış, arabalardan sandık indirip, arabalara sandık bindirmek yoluyla kazandığı paralarla geçinmiş daha doğrusu, boyuna kumara oturmuştu. Kör şeytan işiydi, belli olmazdı ki.. Şansı iyi gitti mi, bir hafta, on beş gün, hattâ bir ayda kazanabileceğini bir zarda kaldırıverirdi. O zaman iyi bir kışlık pantolon, pırıl pırıl bir lâstik çizme, bit pazarından da sağlam bir ceket uydururdu. Üst yanına

Allah kerimdi. Ekmek bekleyeni yoktu. Bir ahacığı vardı. Cibâli tütün fabrikasında, Balat'taki tek gözden ibaret evin yüz lira aylığını verir, dışından tırnağından artıkça da oğluna arada çorap, mendil, yahut pek yolsuz kaldığı günlerde sekize katlanmış kirli bir ikibuçukluk sıkıştırırdı. Başka ne yapabilirdi yaşlı kadıncağız?.. Altmış beş yılının hiç değilse kırk yılını Salih'i düşünmek, Salih için gözyaşı dökmekle geçirmişti.

Salih bunu iyi biliyordu. O da anasına şöyle böyle otuz, kırk yıldır yük olmanın utancını duyuyordu.

Hayli sıcak kahvede üst üste titredikten sonra, ilikleri ısındı. «Allah vere de garson ne içeceğimi sormasa..» diye geçirdi. Garson kahvenin öbür başındaydı. Gelir sorarsa «Şimdi gidiyorum» der, savardı başından.

Dışarda sert rüzgâr, iri taneli yağmuru yerden yere çalarak uluyor, gökyüzü kapkara bulutlarla kuruşundan bir tavana benziyordu.

«Hey Allah..» diye homurdandı. «Eylül başında adalet mi bu?»

Herkesin paltosu, pardesüsü, tabanları sağlam iskarpinleri, ceplerinde mangırları vardı. Evet, çalışıp, ya da çalıştırıp kazanmışlardı ama, her çalışan ya da çalıştıranın kazandığı kaide değildi. Örneği, kendisi! Kırk beş yılın hiç değilse otuz yılı çeşitli işlerde çalışmakla geçmişti. Ne fabrikası kalmıştı, ne kasabı, ne bakkal cıraklığı, ne de garsonluğu! Daha düşünecek, belki de dinden imandan çıkacak «Allahın kancık kulu» na basacaktı gamatoyu. Böyle meteliğe kurşun attığı zamanlar dinden imandan çıktığı çok olurdu. Açlık neyse, ille sigarasız kaldığı günler dinden imandan sık sık çıkar, ekmek peynir, hele cıgaraya kavuştu mu, tövbe istiğfar ederek dine yeniden girerdi.

Bütün bunlara vakit kalmadı. Yanındaki masaya kerli ferli biri gelip oturdu. Adamın paltosu, fötürü, şemsiyesi falan sıırıslıklamdı. Lâkin öteberilerini verip kurtuldu. Sanki yağmurdan gelmemiştir. Sanki ıslak sokaklarla ilgisi yoktu!

Kör Salih adamı yan gözle dikiz ediyordu. Adam, birtakım altın yüzükler bulunan etli kocaman elini cebine sokmuş, Boğaziçi cıgara paketini çıkarmış, kuvvetli parmaklarıyla paketi yırtarcasına açmıştı. Salih'a küfür gibi geldi bu. Cıgaralara içi titreyerek baktı, «Kefal anam avradım olsun kefâl!»

Zarif çakmağıyla cıgarasını yakan adamsa Salih'in crada olduğundan sanki habersizdi:

— Garson, bana bir demli çay!

Ağız dolusu bir duman salıverdi.

Duman, Salih'ten yana yayıldı, kapladı. Kaplayınca da Salih'in sağlam gözü bir an mestlikle yumuldu. Dumanı içine hazla çekti. Sen misin çeken! İçinde önüne geçilmez bir cıgara açlığı başladı. Paket yanıbaşındaydı. Yanıbaşındaydı ama, uzanamaz, uzansa bile alamazdı ki!

Sağlam gözü adama kaydı. Adam dünyasından memnun, değil Kör Salih, bütün bir kahve vızgeliyordu. Salih bozuldu birden: «Ne yâni» diye geçirdi, «sen de dokuz ayda doğdun ben de!»

Adam oralarda değildi. Peki ne yapmalı, ne yapmalıydı da hıncını almalıydı adamdan?

Hakaret olsun diye sırtını döndü!

Pis herife bakmıyacaktı, bakmıyacaktı işte. Hem ne diye bakacaktı yani? İmrendiğini belli etmek için mi? İmreniyordu cıgaralarına. İmrense bile belli etmiyecekti bunu ora. İmrenilen birinin mutluluğunu vermiyecekti!

Dışarda hâlâ alabildiğine yağan yağmur..

Az sonra garson geldi. «Herif»e çay getirmiş olacaktı. Kimbilir çay bardağına nasıl sarılacaktı! Kalın dudaklarını bardağın sıcak kenarına sülük gibi ya-

piştirecek.. Hani hiç de fena olmazdı şu soğuk, şu, kişiye umutsuzluk veren havada sıcak bir çay bardağını avuçlamak, dudaklarını bardağın kenarına sülük gibi yapıştırmak ama, ne olursa olsun, bu duygusunu da sezdirmeyecekti adama!

Oturduğu yerde kımıldadı.

Hiç bu kelle kılık yerindeki adam ne diye gelmişti sanki bu pis kahveye? Kılık kıyafetinden anladığına göre, herif yolluydu. Madem yollu, ne diye gelmişti sanki? Ondaki mangırlar Kör Salih'te olsa, ilkin Sirkeci'deki Balkan köftecisine gider, sirkesi, sarmısağı bol bir paça, sonra üzerine kallâvî bir az şekerli höpürdetirdi. Bunu da öyle rasgele bir kahvede değil, insanlara yukardan bakılan büyük kahvelerden birinde yapardı. Yağmurun altında karıncalar gibi kaçışan kadınlı, erkekli kalabalığı sıcak kahvenin buğulu pencere camı ardından seyretmenin zevki gibi var mıydı?

Deriilin bir iç geçirdi.

Ya da hayır, öyle yapmazdı. Dalardı güzel, temiz, bol ve çeşitli mezeler yüklü vitriniyle gelip geçenlerin iştahlarını açan meyhanelerden birine. Lüfer, uskumru, varsa gümüş, en iyisi sardalyayla bir ufak rakıyı devirirdi. Kafa tamam. «Taksi oğlum!» şıp dururdu. Çıkardı Beyoğluna. Yanıp sönen renk renk ışıklarıyla Beyoğlu da Beyoğlu olurdu hani. Dalardı gece kulüplerinden birine. Olmazsa bir randevu evine!

Bir cıgara yakmak için davrandıysa da aklına gelerek, «Oh!..» dedi kendi kendine. Ve tamamladı: «Cıgarası varmış gibi... deve!»

Tam bu sırada çakılan bir kibrit, yanan bir cıgara, henüz yanmış bir cıgara'nın ilk dumanının kokusu. Döndü elinde olmıyarak: Gerçekten de «Herif» yeni bir cıgara yakmıştı. Az önce içip tükettiği cıgaranın izmariti de ayak ucunda, yerde zavalıca tütüyordu. «Herif», Kör Salih'in aklından geçenleri an-

lamışçasına, hâlâ hafif hafif tûtmekte olan izmarite iskarpininin ucuyla basıp ezdi.

Kör Salih'in aklı gitmişti: «Yahu, fakir fıkara düşmanı!» diye geçirdi. «Çiğnemesen de, yolsuzun biri iki duman alsa, ciğerleri bayram etse olmaz mıydı?»

Kendini gene kendis'i cevaplandırdı:

«— Olmaaaz!»

Kendi kendine sordu:

«— Neden?»

«— Neden olacak, günahlarını bile bırakmak istemezler fıkaraya!»

Adam nefretle baktı.

«Herif» tınmadı bile. Hep cıgarasını rahatlıkla emiyor, ardından da çayını yudumluyordu. Peki ama cıgarasızlığını unutmak isteyen birine bunu illâkl hatırlatmağa ne hakkı vardı? Vardı ya. Adamın umurunda bile değildi dünya. Hem kanunlarda yeri olmalıydı ki, herhangi bir vatandaş, cıgarasını dilediği gibi içip, dumanlarını da keyfince savurmakta özgürdü. Özgürdü ama, özgür diye bu özgürlüğünü de yerli yersiz kullanmasa olmaz mıydı? İnsanlık mıydı? Kör Salih olsa yapmazdı.. Cıgarayı yalnız çıkarmak, çıkarsa bile, çevresindekilere uzatırdı paketini. Çayı yalnız höpürdetmez, höpürdetemiyenlere de ikram ederdi. Ederdi tabii. Kör Salih'i Kör Salih'ten daha iyi kim bilebilirdi?

— Garson oğlum.. Tazele şu çayı!

Kör Salih'in iflâhı iyice kesildi. Ulan amma da sinirdi herif be!

Yan yan baktı. Esaslı bir albay tokatı patlatmak geçti içinden. Karakol filân olmasa, tam da sırasıydı. Sırasıydı ama, «Lâf aramızda», karakol olmasa ne çıkacaktı? «Herif» pehlivan gibiydi. En azından olmalıydı doksan, yüz kilo. Sonra garson, müşteriler... «Namussuzlar. Heriften yana olur, Allahımı

şaşırtırsınız değil mi? Kuzgunun leşe üşüştüğü gibi üşüşürsünüz üzerime değil mi?»

Bir süre sonra adam yeni bir çay söyleyip cıgarasını da tazelemeye kalkınca, Kör Salih'in iflâhı iyice kesilerek kalktı. Garson:

— Eeeee! diye, para için koştu.

Kör Salih çalımla:

— Bir şey içmedim ki, adam yerine koyup sormadın ki.. dedi, nefretle çıktı kahveden.

Aylardan sonra, Balat kahvelerinden birinde, buğulu camlar ardına oturmuş, cıgara içiyor, iri tâneli yağmurun alabildiğine indiği parkeleri seyrediyordu. Birden kahveye biri girdi. Yağmurdan sıırılsıklamdı. Çevreye suçlu suçlu baktıktan sonra, hiç kimsenin beğenip oturmadığı, kapı yanındaki bir iskemleyi çekti, ilişti.

Kör Salih adamın aç ve meteliksiz olduğunu hemen anladı. İğreti oturuşu, garsonu gözleriyle izleyişindeki endişeden belliydi bu. Garsonun gelip ne içeceğini soracağından korkuyordu sanki. Az sonra garson tepesine dikilerek ne içeceğini sorunca:

— Hiç, dedi adam. Hiç bir şey içmiyeceğim..

— Niçin?

—

— Burası söğüt gölgesi mi?

—

— İmarethanë mi yoksa?

—

— Kalk bakalım, hadi!

— Kalkarız yahu. Bir soluk nefesimizi toplıyalım hele..

Garsonun dinlediği yoktu. Adama nedense fena takmış, tartaklamaya bile başlamıştı ki, Kör Salih şahin gibi yetişt:

- Ne var? Ne istiyorsun fıkardan?
Garson öfkeyle baktı, Kör Salih'e de:
— Fıkaranın kahvede ne işi var?
— Fıkara Allahın kulu değil mi?
— Beni ilgilendirmez..
— Git bir çay getir öyleyse!
— Para?
— Al paranı!

Kör Salih masanın mermerine sarı bir yirmibeşlik fırlatıp sırtını garsona döndü. Yağmurdan sırılsıklam adam, Salih'e minnetle bakıyordu.

Salih:

— Otur aslanım otur, dedi. Allah bize kel versin, tırnak vermesin!

Bir iskemle çekip adamın yanına oturdu. Dereden, tepeden hoş beşten sonra Kör Salih paketini çıkarıp bir cigara yaktı, adama mahsustan ikram etmedi ama, gözücuyla da yüzünü inceliyordu. Fırından yeni çıkmış pişkin bir somunu hatırlatan yüzün çizgileri gerilip açılıyor, burun kanatları titriyordu. Kör Salih adamın cigara tiryakisi olduğunu anlamıştı. Paketini masanın üstüne koydu. Adamın gözleri hemen pakete takıldı.

Çay geldi az sonra. Kör Salih gene cigara ikram etmedi. Ama, adamın gözleri paketten ayrılmıyordu. İkinci, üçüncü cigaraları, adamın gittikçe vahşileşen bakışları önünde tazeledi. Salih bu bakışlardan geçeni pekâlâ biliyordu. Dördüncü sigarayı tâzelerken dayanamadı:

— Canın mâdem cigara çekiyor. Neden uzanıp almıyorsun?

—

— Al hadî al!

Adam acı acı güldü ama gene de gözlerini paketten ayırmadı.

Salih paketi uzattı.

Adam cigarayı hırsıyla aldı. Salih'in ateşinden yaktı.

Salih:

— Bir tarihte, diye başladı, tıpkı senin gibi, beş parasız, yağmurdan da sıırıslıklamdım. Kendimi bir kahveye atmıştım. Garsondan da ödüm kopuyordu ne içeceğimi soracak diye. Derken bir kaşalot gelmişti.. Ben deyim doksan kilo, sen de yüz. Yanıbaşına oturdu. Çay çay üstüne cigara cigara.. Ulan hayvan, insan sağınq soluna bakar değil mi? Hilç, havvaa! Nasıl tiryakiyim? Tıpkı senin gibi. Dümanlarını benden yana üflemiyor mu? Deli olacağım! Cıgarasızlık da hani ekmeksizlikten beter. Derken tepem attı senin gibi.

Adam toparlandı:

— Estafurullah..

— Boşver. Ben kaçın kurrasıyım? Herif beşinci mi, altıncı mı cigarayı yaktı, kendimi kaybettim arkadaşım. Suratıdır diye yukardan aşağıya bilirlir mi-ralay...

Adamın gözleri büyüdü:

— Patlattın?

— Tabii.

— Sen mi?

— Başka kim olacak?

— Sonra?

— Sonrası hiç, fasarya.

— Karakol filân?

— Gittik.

— Tokatı ne diye attığını sormadılar mı?

— Sordular.

— Ne cevap verdin?

Kör Salih, yeni bir cigara yakarken, karakolda ne cevap verdiğini, işin içinden nasıl çıktığını hatırlamaya çalışıyordu.

VELİNİMET

Tepebaşı'ndaki yüksek apartmanların arasına sıkışmış, güneş görmeyen, dar, loş, serin sokaklardan birinden, geçerken kısa boylu kalın kemikli bir ihtiyar dikkatimi çekti. 917 den önceki şık bir Rus aristokratını hatırlatacak şekilde giyinmişti. Ceketini pantolonu, şusu busuyla tam bir 917 den önceki Rus aristokrati.

İri bir yumruk büyüklüğünde, süt beyaz tüyleri pırıl pırıl bir köpeğin zincirini tutan elinin küçük parmağında, altın olmadığı ilk bakışta anlaşılan iri bir yüzük taşıyordu.

Bütün bunlar şaşılacak şeyler değildi. Adam 917 den önce Rus aristokrati modelinde giyinmekte ısrar edebilir, parmağına altından gayri, meselâ bakır bir yüzük takmak isterse buna kimse karışamaz; süt-beyaz tüyleri pırıl pırıl, minnacık bir köpeğin zincirini sımsıkı tutmakta, hattâ köpeğin peşinden sürüklenmekte he hürdür. Bütün bunlar gayet tabii şeylerdir ama, adamın köpeğe tıpatıp benzemesi kolayca izah edilemez. O kadar benziyordu ki şaşakalmıştım. Bunu kendisinden sormama imkân yoktu. «Affedersiniz köpeğinize çok benziyorsunuz. Bu müşabehet nereden geliyor acaba?» diye soramazdım. Adam belki de bunun farkında değildi. Beni tersleyebilir: «Size ne?» diyebilirdi. «Bir köpeğe benzemek hakkına sahip değil miyim?»

Sahipti. Muhakkak ki sahipti. Nitekim eşeğe, öküze, file, katıra benziyenler de vardı. Onları yol-

da çevirip, niçin eşeğe, öküze file yahut katıra benzediğini soruyor muyduk? Eşeğe benzeyen biri eşeğe niçin benzediğini izah zorunda olmadığı gibi köpeğe benziyen biri de niçin benzediğini açıklamak zorunda olamazdı. Bu onun en meşru hakkıydı. Hakkıydı ama, ben de en az onun kadar hürdüm ve bir takım haklara sahiptim. Bu haklarımı sahip olduğum esenlik çerçevesi içinde kullanabilir, eşeğe, köpeğe, yahut öküze benzeyen biri dikkatimi pekâlâ da çekebilirdi.

Takıldım peşine.

Önde köpek, arkasında köpeğe benziyen adam, daha arkada da ben. Birbirimizin peşisıra yürüyorduk. Daha doğrusu ikimiz de yürüyüşlerimizi şirin hayvanın rotasına uydurmuştuk.

Külhani!

Uzun zaman dışarı çıkarılmayan, tonton bir apartman çocuğu kadar hayran, şımarık, toy, birazcık da küstahdı. Yolda doğru dürüst yürüyeceğine boyuna zik - zaklar yapıyor, adamcağızın eski günlerini tatlı tatlı hayallemesine fırsat vermiyordu. Adamın tatlı tatlı hayallediği eski günleri olup olmadığını bilmem; fakat, ben, onun için hafif kısıtlı gözleri, gülümsiyen dudaklarından seziyordum ki, onun tatlı tatlı hayallediği bir geçmişi vardı. Meselâ Dostoyevski romanlarından birinden fırlamış bir tip olabilir. Petersburglu bir Rus aristokratının hazır yeyici oğullarından en küçüğü. İhtilâl patlamasaydı, İstanbul'da, Tepebaşı apartmanlarının güneş girmiyen loş karanlığında ne işi vardı? Kışın karanlıkta, yazın.. Fakat köpek sahiden de haşarıydı. Bir eski aristokratı, hem de hayli ihtiyarlamış bir aristokratı yormanın saygısızlık olacağını aklından bile geçirmiyecek kadar.

Adamcağıza fırsat vermiyordu ki, iyi günlerini tatlı tatlı hayallesin. Her köşebaşında duruyor, pes-

perembe, tertemiz, minnacık burnuyla köşeyi kokluyor, sonra da ard ayağını kaldırıp...

Fakat berikinin terbiyesi böyle şeylere müsait değildi. Hayvanı zincirinden çekip, siymesini önlerken:

— A... diyordu, daha neler!

Çoktandır apartmanda mahpus olduğu anlaşılan hayvansa, sokakta herkesin önünde işemenin ayıp olduğunu unutuveriyor, önüne çıkan yeni bir köşeyi kokladı mı ard ayağını hemen kaldırıveriyordu.

Beriki:

— Amma da lâf anlamaz şeymişsin, diye başlıyordu, köşe işte. Durup koklamakta ne var?

Doğrucası, köpeğin kulak astığı yoktu. Her yeni köşenin başında duruyor, kokluyor, kokladıktan sonra da ard ayağını kaldırıveriyordu.

Bir ara yanlarına iyice sokuıldum.

Köpek yeni bir köşede durmuş koklamış ve ard ayağını kaldırıvermişti ki, adam çini mavi gözlerini açarak:

— Hoppala! dedi. Ne lâftan anlamaz şeymişsin sen! Hava rutubetli, romatizmalarım tuttu diyorum anlamıyorsun. Ben senin gibi genç miyim? Sokak sokak, köşe köşe dolaşabilir miyim?

Köpeğin zincirinden çıktı.

— Yürü hadi. Köşe işte. O kadar enteresan mı sanki?

Yeni bir köşe, bütün tenbihlere boşveren köpek ve köpeğin kalkan ard ayağı.

İhtiyar:

— Of yarabbi of! dedi. Şaşırdım senin elinden. Koşturma beni evlâdım, koşturma beni yavrum, koşturma ciğerimin köşesi!

Tam bu sırada, kimbilir hangi sürüyle İstanbul'a gelip azıtılan uyuz, zırlı bir çoban köpeği peydahlandı. Kaşla göz arasında minnacık köpeğe sokuıldı, koklaşmaya başladılar.

İhtiyarın akli gitti.

— Neee? Terbiyesiz sokak köpekleriyle konuşmak ha? Yooo... İşte buna müsaade edemem. Oşt, oşt hadi pis hayvan. Şuna bak. Ne kadar da sevimsiz yarabbi...

Zenciri çekti, çekti ama, küçüğün inadı inattı. Koklaşıp konuşmak istiyordu. Belki de, tüyleri dökülmüş, uyuz hayvana acımış, yahut pırıl pırıl tüylerinden utanmıştı da özür dilemek, dünyanın adaletsizliğinden bahsetmek geçmişti içinden.

Her ne hâl ise...

Varlıklı köpek ayak diriyor, bütün hakaretlere rağmen tâkipte ısrar eden iri köpek fırsat kolluyor, adamsa zenciri çekerek hayvanı sürüklüyordu. Bir ara durdu. Ciddî ciddî:

— Olmaz, dedi, vallahi olmaz, billâhi olmaz. Sonra Nonoş ne der?

Nonoş mu?

Elimde olınıyarak soruverdim :

— Nonoş kim?

Sertçe döndü. Beni ilk defa görüyordu. Tepeden tırnağa süzölüp, âdeta kokladıktan ve zararsız biri olduğuma kanaat getirdikten sonra, çini mavi gözleriyle tatlı tatlı baktı:

— Kızım, dedi.

— Bu?

— Bu da kızımın.

— Sizi çok yoruyor. Sokağa sık sık çıkarılmadığı belli.

— Terbiyesizliğin arttığı bu devirde nasıl çıkarırsınız? Şuna bakın. İnsan her önüne gelen köşede durur mu?

— O insan değil ki...

Gözlerinin çini mavisini bulandı.

— Onun gördüğü terbiye ve itinaı insanlar görür mü sanıyorsunuz? Terbiye ve kültür sayesinde hayvanların insanlaşabileceğine inanmaz mısınız?

İnsanların insanlaşma fırsatını henüz bulamadıkları bir dünyada...

Başka bir şey sordum:

— 917 den önce Petersburg'ta bulunmuş muydunuz?

Bön bön baktı:

— Bunu da nerden çıkardınız? O tarihlerde ben, rûsumât muhafaza memurlarından olan pederimle...

Gözleri birden iri köpeğe illşti. Zırlı hayvan sokulmuş, kaşla göz arasında ufacık köpeklerle koklaşmak fırsatını bulmuştu. Eski rûsumât muhafaza memuru mahdumunun akli gitti, zenciri öyle bir çekti ki, tüyleri bembeyaz, pırıl pırıl köpek, ondan beklenmiyen müthiş bir çığlık attı. Çığlık hakikaten müthişti. Daracık sokakta akisler yaptı. Bunun neticesi, yüksek apartmanların tül perdelli pencerelerinde uyuklu gözler, şiş memeli göğüsler peydahlanıverdi.

İhtiyarsa sapsarı kesilmişti. Benî ve etrafı unutarak, köpeğin yanına çömeldi. Hâlâ aksî aksî çeniliyen hayvanı avucunun içiyle sıvazlamaya başladı:

— Yavrum, dedi, evlâdım benim. Mahsus yapmadım, vallahi mahsus yapmadım, billâhi... İki gözüm kör olsun ki mahsus yapmadım. Zenciri şöyle çekiverdim. Canının yanacağını bilsem çeker miydim?

Eğildi. Hayvanı kucaklayıp doğrulurken inlemediye başladı:

— Aaay... ay romatizmalarım ay! Ne de fena sancıyor cenabetler ay...

Bu yaşında, bütün bunlara katlanmaya mecbur olup olmadığını sordum.

— Mecburum, dedi.

— Niçin?

— Çünkü... Nasıl derler, velînimet!

— Velînimet mi?

— Evet.

— Peki, ne işe yarıyor bu?

Acı acı güldü:

— Kadınlar, dedi, insanın kendi kızı da olsa, bazan çok tuhaf mahlûklardır...

— Peki?

— Söylenmesi ayıp, bu yumurcağı sevdiği kadar kocasını sevmiyor!

Göz kırptı.

— Anlarsınız ya!

—?

— Çikolata, şekerle beslenir bu, külbastıyla, börekle...

Dayanamadım:

— O halde, dedim, damat beyefendinin rolü ne?

Cevap vermedi. Kucağında talihli hayvan, uzaklaştı.

1953

BERDUŞLAR

Sabahın beş güneşi surlara vurduğu sıra hiç birinde hareket yoktu, serilmiş uyuyorlardı. Horlıyanları da vardı içlerinde. Bir de kadın: Fosforlu. O da ötekiler gibi serilmişti bostanlar arasına. Çok içmişlerdi akşam. Ama asıl Florya'da olmuştu ne olmuşsa. Şarap, güneş, deniz... Kadınlara fiyaka olsun diye o kayafla uzun uzun koşmak, güreşmek boks numaraları...

Güneş bostanlara yayılırken ilk peşin Çengel bir yandan bir yana döndü. Beli, sırtı, başı ağrıyordu. Ağzının içi zehir gibiydi, başı hâlâ dönüyordu. Böyle olduğu halde, Cevriye'yi söylemek geliyordu içinden.

Doğruldu. Fosforlu Cevriye az ilerisinde yatıyordu. Asıl adı Neriman'dı, böyle derlerdi. «... amma dayanıklı karıymış be!» diye geçirdi Çengel. Bütün gece o kadar delikanlıyla, hem de fitil gibi sarhoş, azgın, eziyetçi delikanlıyla başa çıkmıştı. Sirtüstü yatıyordu. Savrulmuş etekleri altında çıplak bacakları...

Çengel esnedi. Karıda marıda gözü yoktu. Cigarasızlık, ille cigarasızlık... Cigarasızlık ama, bütün bu yaptıklarının iş olmadığını da çakmıyor değildi. İş yoktu bu hayatta!

Dişlerinin arasında fırt diye tükürdü.

«... yaş otuz. Ana yok, baba yok. Mal, mülk dersin hak getire. Nerde akşam orda sabah...»

Elini pantolonunun arka cebine attı. Mırıldandı: «Enayi! Sigarası varmış gibi...»

Gözleri, tekrar Fosforlu'nun çıplak bacaklarına kaydı. «Boş ver...» diye aynasını çıkardı cebinden, yüzüne baktı. Peşin bıyığı çarptı dikkatine. Bozmuştu gene. İki taraf birbirine denk değildi. Halbuki bardakta biletiği jiletle özene bezene düzeltmişti... Sonra, burnunu. Hiç sevmiyordu. Ucu aşağı sarkık, gaga bir burnu. Bu yüzden Çengel diyorlardı ya... «Çengel mengel... Ağzımın tadı yok. Herı de...»

Serilmiş berduşlardan birisi kımıldadı peşin, sonra doğruldu. Etrafa uykulu uykulu bakınırken, Çengel seslendi:

— Ne haber ulan?

Yolsuz Rıza, esmer, çiçek bozuğu biri:

— Hayırlar, dedi.

— Sigaran var mı?

— Küfür mü ediyorsun sabah sabah?

— Adın yolsuz evlâdım, kabahat sende değil

kl...

Yolsuz Rıza kış üstü oturmuştu. Başı sersem gibiydi onun da. Kalktı, Çengel'in yanına geldi, dirseğinin üzerine uzandı.

— Bu şaraplara afyon katıyorlar, sağlamı dedi.

— Ne biliyorsun ulan, kimyager mısın?

— Değilim ama, eksik olmasın arkadaşlar var..

Doktor, kimyager...

— Anlamadım?

Yolsuz Rıza cevap vermiye lüzum görmedi. Kalktı, gitti hisarların işenmekten sararmış, eski taşlarına çöğdürmiye başladı. Başladı ama, kokusunu beğenmedi sidiğinin. Koku eski koku değildi, keskinleşmişti. Küçükpazar'daki doktor arkadaşı, üre artınca filân diye bir şeyler söylemişti.

Çengel'in yanına döndü.

— Bundan sonra benden paso arkadaş

— Neye?

— Şaraba maraba fillân.

— Niye?

— Sidiğimin kokusu bilem değışti be!

Çengel bir kahkaha attı. Yolsuz, peşin aldırma-
dıysa da Çengel'in kahkahaları azıtınca, kızdı.

— İnekliğin lüzumu yok. Sidiğimin kokusu de-
ğışti diye gülecek ne var?

Çengel'in sinirleri büsbütün bozuldu. Kasıklarını
nı tuta tuta, yerlere yata yata gülüyor, acayip ses-
ler çıkarıyordu. Derken ötekiler de uyandı, birer iki-
şer etraflarını aldılar.

— Ne var ulan, ne gülüyorsun?

— Ne gülüyorsun ulan Çengel?

— Söylesenë ulan!

Çengel nerdeyse bayılacaktı. Gözü yolsuzun yü-
züne rastladıkça makaralar boşanıyor, konuşamı-
yordu.

Yolsuzsa adamakıllı öfkelenmiş, gözlerini ta-
karşılara dikmişti. Karşılar hafif, mavi bir duman
içindeydi: Fabrika bacaları, gecekondu, daha uzak-
larda dağlar...

Hırsla döndü:

— Çengel, dedi, bak ana avrat dümdüz giderim
hal

Kanlı gözleriyle ters ters baktı, sonra dubleleri
sökülmüş bol paça pantolonu, fortlarına basılmış
eski sarı iskarpinleriyle bastı gitti.

Çengel yerlere yatıyordu.

En son Fosforlu uyandı. Karma karışık saçları,
öpülüp yalanmaktan yer yer tertemiz yanaklarıyla,
geldi. Çengel'in tepesine dikildi:

— Ne gülüyorsun ulan?

Çengel nefes nefese:

— Si... si... dedi, si...

Yeni bir kahkahayla gerisini getiremedi. Yol-
suz'u işaret etti sadece. Tıraşı uzamış iri başıyla:

Yolsuz, surların orda, şökülmüş taşlardan birisine oturmuş, onlara sırtını dönmüştü. Çengel'i unutmuştu bile. Esasta unutmamıştı, kızırıyordu amma, sidiğinin gittikçe değişip keskinleşen kokusu canını sahiden sıktığı için, Çengel'e boş veriyordu. Kim bilir belki de bu yüzden kanser olurdu!

Elini pantolonunun arka cebine attı. Fakat sigarası yoktu. İçini çekti. Sigarasızlık, ille sigarasızlık. Açlıktan da beterdi. Şimdi bir iki buçukluğu olsa...

Kafasında şimşek çaktı. Döndü, Çengel'e taraf baktı. Hâlâ gülüyordu. Ötekiler de gülüyorlardı... Çengel'in yanına geldi. Kolundan tutup çekti.

— Kalk ulan, kalk enayi...

— Ne var?

— İnek gibi gülmeyi bırak da kalk!

— Ne var be?

— Ne varı var mı ulan? Brezilya - Macaristan hani...

Çengel ciddileşti:

— Sahi be Yolsuz... Unutmuştum be, yuh be! Yolu tuttular.

Berikiler hiçbir şey anlamamakla beraber, üstünde de durmadılar.. Fosforlu etekliğini kaldırmış, kirli bacağına kaşıyordu.

Heyecanla, koşarcasına gidiyorlardı. Tramvay yoluna indiler. Paslı gıcırtilarla boş bir tramvay geliyor arkadan. Beklediler.

Yolsuz:

— Şansa bak, dedi, bomboş.

— Aldırma.

— Aldırma mı?

— Aldırma, atlarız.

— Biletçi?

— Boş ver.

Tramvay hizalarına gelince, Çengel atladi peşin.

Yolsuz da küçük bir tereddütten sonra Çengel'i takibetti.

— Bilet!

— Hasbi geç, dedi Çengel, şurda ineceğiz...

Biletçi uykulu gözlerle, şaştı:

— Hasbi mi geçeyim? Sebep?

— Sebebe mebebe boş ver yahu...

Verirdin, vermezdin... Araba, iki istasyon aşmış, gidecekleri yere varmışlardı. Birbiri peşi sıra atlادılar. Çengel eliyle biletçiye nanik yaparak:

— Pabuçlarım, dedi, pabuçlarım var ya!

Yolsuz tamamladı:

— Ananın...

Şahin'in kahveye daldılar. Ocakçı gülererek karşıladı. Cebinden çıkardığı kirli iki iki buçukluğu Çengel'e uzattı.

Çengel paraları kaptı.

— Kazandık mı?

— 4-2. Haberin yok mu?

Çengel iki buçukluklarla fırlamıştı bile kahveden. Yolsuz Rıza biraz geç, peşinden koştu. Yetişemeyeceğini anlayınca, nefes nefese durdu, ana avrat söğdü. Gözleri kararıyordu.

Kaldırıma oturdu... «Vay inek diye söylendi, vay keriz vay! Mangizleri uçlanınca tüydü gitti bel!...»

Soluyordu.

Çengel şimdi gidecek, Beyazıt'a Baba'nın kahvesinde, iki yüz elli gram kıymalı börekle çay, bir çay daha, sonra kahve... Tabiî sigara da alacaktı. «Vay orospu çocuğu vay!» diye tekrarladı. Belki de işkembe çorbası içerdi, yahut sirkesi, sarmısağı bol paça!

Postallarının arasına yeşil yeşil tükürdü.

Öğleyin de Sirkeci'de daldı bir köfteciye. Domates salatası, yahut piyazla... Piyaz yumurtalı olurdu belki de. Ortadan dilinmiş, sarı sarı yumurtalar, lüp lüp...

Tekrar tükürdü.

Arkadaşlık mıydı yani bu yaptığı?... Yakışır mıydı. İnekliğin âlemleri var mıydı? Kendisi olsa böyle mi yapardı? Yapmazdı, kaabil değil yapmazdı. İnsan bir paket sigara alır verirdi hiç olmazsa... Neyse, alt tarafı beş papeldi nihayet. Çabuk blterdi. Öğleye kadar iki buçuğu eritir, akşam da Lâtif'in meyhanede temiz. Ondan sonra zil, gene zildi. Biliyordu bundan sonra yapacağını. Çamurda görse bir tekme de o atacaktı. Unutmuştu Gülhane Parkı'ndakini. Sıtması tuttuğu zaman nasıl yalvarmıştı? «Ölüyorum, Yolsuz ölüyorum anam avradım olsun. Kurtar beni, kurtar beni Yolsuz. Allah aşkına kurtar beni.» Unutmuştu o günleri. Ama Yolsuz gene o Yolsuz'du...

— Hayrola, Yolsuz... Ne söyleniyorsun sabah sabah?

Baktı: Solak Süreyya, mahallelisi. Durumu anlattı. Süreyya:

— Vay ibne vay! dedi.

— İbne ki hem nasıl. Bahse tutuşurlarken yardım ettiydin. O, illâki Brezilya diyordu. Enayiliği bırak, Macarlar gibi yok dedim. Kaybederse yapış ya-kama dedim. Kazandı, şimdi de...

— Bahsi kiminle tutuştuydu?

— Arap Memet'le.

— Hangi?

— Şu, Çeşmemeydanlı.

— Haa anladım, bizim. Brezilyalıları niye tuttuğunu çakıyorsun tabii?.

— Çakır mı? Herifler Habeş, kendi gibi... Lâkin şu Çengel'in kalleşliği aklımdan çıkmıyor. Sigaran var mı?

— Yok.

— Alt tarafı beş papel değil mi? Bugün var, yarın yok. İnsan değişir mi arkadaşını beş papele?

— Değişmez.

— Amma biliyorum bundan sonra ben de... Onun sultanlığı bugünlük. Zarar yok. Yesin, içsin. Bizim gözümüz tok, çok gördük öyle şeyleri... Unuttu Gülhane parkında geberdiği günleri. Ulan insan sorar arkadaşına be. Senden para istiyen mi var? Ama öyle değil kazın ayağı. Ya arkadaşız, ya değil. Arkadaşsak... Hem ne, bana milyon verse, gel çekelim kafaları, dese, töbe. Niye? Çünkü sidiğimin kokusunu beğenmiyorum, keskinleştii!

— Noldu, noldu?

— Sidiğimin kokusu keskinleştii

Solak Süreyya da Çengel gibi bir kahkaha attı.

Yolsuz «Hadi be sen de...» diye bastı yürüdü.

Gülecek ne vardı yani? Sidiği kokuyor diye dalga mı geçiriyorlardı? Öteki inek de bunun gibi basmıştı kahkahasını. Ne vardı gülecek? Ne diye çenesine konmamıştı sanki?

Çengel'in koşarak kaybolduğu yönde yürüyordu. Solak Süreyya'yı unutmuştu bile. Akli fikri Çengel'de. Çenesine konsa tam sırasıydı amma. Bundan sonra gülsündü sıkıysa..

Bir köşeyi dönmüştü ki, Çengel! Kucağında ekmek, peynir, bir şişe siyah şarap, Tekel şarabı, dört paket sigara.

Yolsuz hayretler içinde.

Çengel:

— Neredesin ulan? diye sordu.

— Ben mi?

— Yoruldun değil mi? İnek. Al şu şarap şişesini!

Aldı.

— Şu sigara paketlerinden birini de koy cebine.

Aldı koydu.

— Bir kenarda iyi bir kıyıntı edelim, sonra da arkadaşların yanına gideriz. Sigarasızlıktan tepdilleri şaşmıştır, bakalım zarlarına!

Omuz omuza yürüdüler.

Yolsuz'un kulakları vınıldıyor, utançtan yerlere geçiyordu. Solak Süreyya'ya rastlamaktan ödü kopuyordu. Fakat rastlamadılar. Buna dehşetli sevinen Yolsuz, durdu.

Çengel:

— Ne o? dedi.

Yolsuz içini çekti:

— Senin gibi arkadaş:

— Eeee?

— Senin gibi arkadaş yok, anam avradım olsun!

— Niye?

— Demin şu solağa rastladım da...

— Hangi? Süreyya mı?

— Süreyya'ya... Ne beklediğimi sordu, söyledim. Gelmez dedi, benim bildiğim Çengelse gelmez, ineğin biridir, dedi. Halbuki senin gibi arkadaş var mı be?

Çengel cevap vermedi.

Durakta tramvaya bindiler. Tramvay kalabalıktı. Para vermeseler de olurdu. Biletçi taa öbür baştaydı. Gelinceye kadar yerlerine varabilirlerdi. Böyle olduğu halde Çengel seslendi:

— Biletçi!

Yolsuz boş vermek teklifinde bulundu. Çengel gayet ciddi:

— Param var oğlum, dedi, ayıp değil mi?

İki bilet aldı.

Tramvay aşağıdaki durağa doğru dolu dizgin yol alıyordu.

1953

İŞ ADAMI

Sık sık işsiz kaldığım günlerden bir gün parkın koyu gölgeli ağaçları altındaki tahta sıralarda tanışmıştık. Ufak tefek bir adamdı. Otuz beşten çok, kırktan az gösteriyordu... Delici, oynak, son derece kurnaz mavi gözleriyle beni hapsetmişti. Ahbaplık için fırsat kolluyordu. Bunu seziyordum. Bunu sezdiğim halde tanışma fırsatını mahsustan vermiyorum. Çünkü ondan şüphelenmiştim. Sırtındaki harap elbise, çatlak rugan iskarpinleriyle bir eski müreffeh olduğu belliydi ama, rolü icabı böyle hareket ediyor gibi gelmişti bana. Sonra, bu kadar tanıdık arasına onu da katıp, hayat macerasını öğrenmek neye yarıyacaktı? Dosyalarım dertli insanların maceralarıyla doluydu. Ben yeni malzeme değil, kirası ödenebilen bir çatı, kaynıyan bir tencere, bol kâğıt ve kaygısız bir zamana muhtaçtım.

Gök çini mavi, ağaçlar halsiz, kuşlar yorgundu. Ağustos güneşi parkın tam tepesindeydi.

Gözlerim birdenbire onun oynak, mavi gözleriyle karşılaştı. Papatya sarısı saçlı bir küçük kıızı okşuyordu.

— Ne şirin değil mi? diye sordu.

— Evet... demiş bulundum.

Bir kelebeğin peşinden koşarak giden çocuğun arkasından hazin hazin baktıktan sonra, yanıma geldi. Çocukları sevip sevmediğimi sordu. Çok sevdiğimi, ben de bunun başka türlü sü üç tane olduğunu ilâve ettim.

— Aaaah ah! dedi, o kapağı hiç kaldırma dostum!

Birdenbire değişti, hazin olmaktan çıktı.

— Dostum değişim tuhafınıza gıtmıştır belki ama, ben öyleyimdir. Düşman tanımam, herkesi dost bilirim. Düşman, telâkkilerimizin yarattığı vehimlerdir.

Gayet düzgün konuşuyordu:

— Nasıl? dedim, telâkkilerimizle yarattığı vehimler mi?

— Öyle değil mi?

— Sanmıyorum.

— Ya?

— Menfaatlerimizi baltalayan her şey belki.

Düşündü. Elindeki okalıptüs yaprağıyla oynuyordu.

— Doğru, dedi, buralı mısınız?

— Evet.

— Ben İzmir'liyim. Üstümü başımı görüyorsunuz. Saadet düşkünü bir insan olduğumun şahidi değil mi?

— Öyle görünüyor.

İzmir kazalarından birinde böl maaşlı, mürefeh bir insandım. Şimdiyse, görüyorsunuz işte!

Birşeyler sormamı bekledi. Sormadım, Tekrar hazin bir hal aldı. Sonra birdenbire değişerek, sekize katlanmış bir parşömen kâğıdı çıkardı cebinden. Arap harfleriyle yazılmış bir listeydi. İsimleri okumağa başladı. Bunlar, memleketimin ekmek ve refah kaynaklarını elinde tutan fabrikatör, çiftçi, tüccar gibi büyük iş adamlarıydı. Her ismi okuduktan sonra yüzüme bakıyor, tanıyıp tanımadığımı anlamak istiyordu. Bir çoğunun sadece ismini işitmiştim, bazılarının yüzünü görmüştüm, ama birçoğuyla aynı okulun, aynı sınıfında tebeşir kavgası etmiş, futbol peşinde koşmuşum.

Listeyi katlayıp cebine yerleştirdi.

— Bunlara gidip iş veyahut para istiyeceğimi sanıyorsunuz değil mi?

— Başka ne işe yarıyabilirler?

Ucu keyifle parlıyan sivri burnıyla yüzüme baktı.

— Ben iş adamıyım! Onlarla işler çevireceğim. Yalnız... (üstünü başını gösterdi.) Böyle gidilmez. Bir yeni kostüm, yeni bir çift işkarpın, bir de baston ama, ciddi bir baston (göz kırptı). Malûm ya, ye kürküm dünyası...

Etrafımızda yorgun sinekler uçuşuyordu.

— Namık Kemal: Merkezi arzı patlatır çıkarım! Demiş. Biz de hiç olmazsa kaderimizi parçalamalıyız!

— Kadere inanıyor musunuz?

— Yerine göre. Ekmeğimi kaybettim şimdi, açım, çocuklarım sefalet içinde. Allaha bile inanmıyorum. Ama bu sözüm kati değil. Ağımı kurar, bol sinek düşürmeğe başlarsam, o zaman Allah işime yarıyacak. Volter ne demiş bilir misiniz?

— Ne demiş?

— Allahı inkâr eden bir dostuna, sizin de eviniz, mükellef bir sofranız olsaydı, uşağınızın yanında Allahı inkâr etmekten çekinirdiniz, demiş.

— Aynen böyle mi söylemiş?

— Üç aşağı, beş yukarı. Sonra, daha mühimmi var: Papa bilmem kaçınıcı Pius da, ağızda lokma varken konuşmak gûnahtır buyurmuş. Ağızda lokma olmayınca konuşmak gûnah değil şu halde? Ağızımdan lokmamı düşürdüm dostum, binaenaleyh, ne Allaaah, ne de gûnah!

Zaman zaman ona rastlıyordum. Elinde bir takım kâğıtlar, bankalara girip çıkıyor, ticarethaneler

arasında mekik dokuyordu. Kendini işe kaptırmıştı. Arada selâmlaşıyorduk. Pek pek:

— Ne haber? diyordum.

— Sorma, diyordu.

Birinde:

— Ağımı kurmak üzereyim! dedi.

— Nasıl?

— Sana, iş adamı olduğumu söylememiş miydim?

Bir başka gün:

— Gel bir kahve iç! dedi.

— Hay hay. Nerde?

— Ticarethanemde!

— Ne?

— Ticarethanemde.

— Maşallah!

— Kurdum ağımı.

— Sinek düşüyor mu bari?

— Sana, iş adamı olduğumu söylemiştim ya blader.

«Ticaretخانه»si, bir terziyle kalaycının yarı yarıya bölüştükleri kocaman bir deponun aydınlık bir köşesiydi. Aydınlık köşesiydi, çünkü, depo lüzumundan çok geniş, rutubetli ve yarı karanlıktı. Onun «ağını kurduğu» köşeyse, ferah vericiydi.

— Şu pencere hariç, geri kalan işleri kendim yaptım! dedi, badana ve yerdeki çimentoyu. Aslan yatağından belli olur kardeşim.

— Peki. Ne iş görüyorsun burda?

— Komisyonculuk.

— Ne komisyonculuğu?

— Derde devadan gayri herşey. Kahveyi nasıl içersin?

— Çok şekerli.

Gitti, geldi.

— Şimdilik pirinç, mercimek, patates, nohut, yu-

laf unlarından, domuz kılı, hacı yağları, diş tozu, fennin en son icadı, hârika leke tozlarına kadar kırk elli parça emteanın komisyonculuğu.

Gölüyordu.

Bir köşesinde Amerikan bayrağı, ingilizce birtakım yazılar bulunan ve (Made in U.S.A.) yazılı bir tomar kâğıt getirdi.

— Ne bunlar?

— Amerikan fenninin en son icadı leke tozlarının ambalâj kâğıdı.

— Leke tozları Amerikadan geliyor da burda mı ambalâj yapılıyor?

— Yoo.

— Ya?

— Kâğıtları kendim bastırıyorum.

— Sonra?

— Leke tozlarını bu kâğıtlara sarıp...

— Evet.

— Plâsyerlerim vasıtasıyla piyasaya...

— O halde yalnız tozlar Amerikadan geliyor?

— Yok canım.

— Ya?

— Burda kendim imâl ediyorum.

— Kendin mi imal ediyorsun?

— Öyle ya.

— Kimyagerliğin filân var o halde...

— Ne münasebet? Zekâm var sadece!

— Peki ama, nasıl birader?

— Her zennaatın bir püf tarafı olduğu muhakkak. Bütün mesele, bu püf tarafı bilmekte. Bilmek de yetmez... Hem bilmek, hem de yapmak! Daha fazla eşelememek ve sır saklamak şartıyla, dinle: bildiğin, alelâde Tursil yok mu? Paketini altmış kuruşta satıyorlar.

— Evet.

— On kutu, yirmi kutu alıp.

— Evet.

— Şu Amerikan bandıralı kâğıtlara sardıktan sonra...

Mekanizmayı kavramıştım.

— Peki... Sermayeyi nasıl temin ettin?

— Pek bir şey istemez ki... Yüz kâğıdın içinde...

— Yüz kâğıt ama, o da yoktu sende, meteliksizdin.

Kahkahayla güldü:

— Dinle, dedi, gerçi zenaat sırrıdır ama, aldırma, demode oldu nasıl olsa... İlkpeşin tuttum bir posta kutusu aldım, sonra gazeteye kısa bir ilân: Ciddî bir müessese için, dolgun maaşlı beş üniversite, sekiz ilk, on beş orta ve on beş de lise mezununa ihtiyaç var. Taliplerin on beşer kuruşluk pul ve hal tercümeleriyle hemen müracaatlar!... Bizim posta kutusuna bir haftada ne kadar mektup geldi bilir misin?

— ...

— Bir tahmin et bakayım...

— Kırk?

— Hayır...

— Elli?

— Hayır...

— Altmış? Yetmiş? •Yüz?

— Bırak, edemiyeceksin... Tamam iki bin sekiz yüz altmış beş mektup ve şüphesiz o kadar da pul, on beş kuruşluk!

2865 ile 15 i çarpıverdim.

— Dört yüz yirmi dokuz lira, yetmiş beş kuruş!

— Evet...

Kahvelerimiz gelmişti.

— Daldın! dedi.

— Evet... dedim.

— Gayri ahlâkî buldun değil mi?

— Muhakkak!

İki yanını kolladıktan sonra, usulcacık:

— Ahlâk Allahtan evvel değildir! dedi, ağzından lokma düşmüş bir insan içinse, ne Allah, ne de ahlâk mühimdir!

Başucundaki çerçevede Arap harfleriyle yeşil yazılı (Tevekkeltü - alâllah) levhasına baktım.

Güldü:

— Evet, dedi, doğrudur... Şimdi artık ona ihtiyacım var!

Yıllarca sonra, Beyoğlunda, Elhamra sinemasının önünden geçerken pırıl pırıl bir Cadillac kuvvetli bir frenle yanımda durdu. Arabadan ilkpeşin uzun boylu, ceylân gibi bir kadın indi, sonra o. Bütün bunlar o kadar çabuk oluverdi, onunla öyle âniden göze geliverdik ki...

— Merhaba! dedi.

Adamakıllı şışmanlamıştı.

— Merhaba!

— Nasılsın?

— İyiyim... Sen?

— İşte gördüğün gibi.

— Çok şükür değil mi?

— E... Tabii... Burada ne geziyorsun?

— Evimin ekmeğini arıyorum!

— Hâlâ bulamadın mı?

Bize sırtını çevirmiş, kocaman vitrini seyretmekte olan kadın:

— İsmail! diye seslendi.

— Karınız, dedim, sizi çağırıyor galiba...

— Hayır metresim...

Son derece nefis, pırıl pırıl bir yüzük bulunan
sağ elini uzattı.

Eli tombul ve sıcaktı.

1953

İÇİNDEKİLER

[illegible]

SARHOSLAR

ORHAN KEMAL

1914 – 1970

Çağdaş öykü ve romancılarımızdandır. Ceyhan'da doğdu. Asıl adı Mehmet Raşit Öğütçü'dür. Babasının siyasi nedenlerden dolayı Suriye'ye geçmesi üzerine çetin günler geçirdi. İlk gençlik yıllarında ekmek peşinde koşmak Orhan Kemal'i insanoğlunun en önde gelen ve hiçbir zaman vazgeçilmez olan bu derdi, «Geçim derdi»ni çok yakından, bütün incelikleriyle tanımasını sağladı.

Gazete ve dergilerde şiirler yazarak edebiyata atıldı. Daha sonra öykü türünde karar kıldı. Sürekli öyküler yazdı. İlk romanları ise, «Baba Evi», «Avare Yıllar» ve «Cemile» dir. 1957'de «Kardeş Payı» adlı yapıtıyla Sait Faik, 1969'da «Önce Ekmek» adlı yapıtıyla Sait Faik ve Türk Dil Kurumu ödüllerini kazandı.

Bugün öykülerinden başka romanlarından pek çoğu dünyanın çeşitli ülkelerinde çevrilip yayınlanmıştır.

ISBN 975-478-146-X

9 789754 781465